

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Institutiones iuris prudentiae canonico-civilis ... in gratiam tyronum - Cod. Ettenheim-Münster 77

[S.l.], 1701-1739

Caput 10

[urn:nbn:de:bsz:31-108650](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-108650)

211
Caput 10.

De modo legendi ab-
breviationes in utroque
Jure.

In gratiam Tyronum abbre-
viationes in utroque Jure magis
usitatas hic exponere consue-
tum duximus; Primo quidem
de nominibus Aulhorum abbrevi-
atis, tum de alijs abbreviati-
bus dicturi.

¶ I. m. g.
Quomodo legi debeant Nomi-
na Aulhorum abbreviata?

A. vel B. quacumque litterarum
Alphabeti posita sola in textibus
Juris maxime Decretalium sig-
nal Nomen proprium, ut Arnoldus
Bernardus &c.

Abb. id est Abbas Canonicus
Egregius Juris Canonici Commen-
tator, alias Nicolaus sicut
dictus.

Ac. vel Accur. id est: Accur-
sius glossator in Legibus, cui
duo fuere filij, qui suis addi-

tionibus leges illustrant

Alb. id est Albericus Doctor: vel
Albericus.

Ans: Anselmus.

Ap. Bonif. apud Bonifacium.

Ap. Greg. apud Gregorium.

Ap. Just. apud Justinianum.

Arch. id est Archidiaconus Ma-
gister Joannis Andrea, qui com-
mentatus est in Decretum, et
Saxum Decretalium.

Az. id est Azo, qui fecit Sum-
mam unam in Legibus.

Bern. id est Bernardus glossa-
tor Decretalium.

Barth. Brix. id est Bartholo-
maeus Brixianus qui fecit ad-
ditiones gloss. Super Decreto.

Barb. id est Bartholus de Saxo
ferrato legum interpres.

Bal. vel Bald. id est Baldus,
qui in utroque Jure scripsit.

Bard. Bandinus Doctor.

Bulg. id est Bulgarus Doctor.

Bub. id est Bubrius, nemp An-
tonius de Bubrio

Cy. id est Cynus Doctor legum
publ. Civilium.

Dama. id est Damasus Papa.

Dyn. id est Dymus Doctor.

Albericus

7 Cov. id est. Covarruvias

212
Frid. de Zen. id est, Fridericus de
Zenis. Alii legunt; Federicus.

Fran. de Za. id est, Franciscus de
Zarabellis Doctor et Cardinalis

Flori. id est, Florianus Doctor.

Frid. Imp. id est, Fridericus Impe-
rator.

G. vel Guil. in spa. id est, Guillel-
mus in Speculo.

G. vel Guil. de mon. Land. id est,
Guillelmus de monte Landano.

Gens. id est, Genshelinus Doctor.

Gra. id est, Gratianus Compiler
Decreti.

Gof. id est, Gofridus, qui erat Do-
ctor Juris Canonici & gregius.

Gar. id est, Garcias Doctor.

Hu vel V. id est, Hugo, & Vulfo.

Han. Do. id est, Hannig Doct.

Hon. id est, Honorius Papa.

Her. id est, Hermannus Doctor.

Jo. Mo. id est, Joannes Monachus
† Sexta. glossator Super Decretalium.

Jo. And. id est: Joannes Andreas
Commentator Sexti, et ^{Clementinarii} Decretalium.

Jo. Imo. id est: Joannes Imola
qui Super Decretalibus scripsit.

Jo. vel Joan. id est: Joannes
glossator Decreti Theobonici.

Innoc. id est, Innocentius Papa.
~~Inob.~~ id est, ~~Joannes Inob.~~
 Lamb. id est, Lambertinus.
 Masc. id est, Mascardus.
 Myng. id est, Mynsingerus.
 March. id est, Flaminus Marchettus.
 Nav. id est, Navarrus.
 Odo id est, Odofredus Doctor.
 Old. id est, Oldradus.
 Ost. id est, Ostiensis.
 Paris. id est, Flaminus Parisius.
 Piac. id est, Piacensis.
 Plac. id est, Placentinus.
 Ray. id est, Raymundus Poenitentiarum.

Greg. IX

Rebuff. id est, Rebuffus.
 Salic. id est, Salicetus.
 Spec. id est, Speculator scilicet
 Guilielmus Durandus.
 Tancredus.
 Tanc. id est, Tancredus.
 Tusch. id est, Tuschus Cardinal.
 Ugotio. id est, Vivianus.
 Vir. id est, Vincentius Petra.
 Vinc. id est, Vincentius.
 Wagn. id est, Wagnerick.
 Zar. id est, Zarabella.
 Zech. id est, Zechus.

§. 11.

De aliis abbreviationibus

~~A. et Q.~~ id est, ~~de aliis obligationibus~~
 Ap. Se. Leg. id est, Apostolicae Sedis Legatus.

Arg. id est, Argumento.

Auth. id est, Authentica sive ~~Authentica~~

nova Lex Codici inserta

Bon. mem. id est, bona memoria.
 Caus. id est, causa, sive in ~~causa~~ parte Decreti Gratiani.

c. can. id est, capitulo, vel canone
conf. Eccl. id est, Confessio Ecclesiastica
Con. s. r. id est, consultationi tua taliter res-
pondemus

Contr. b. f. vel m. f. id est, contractus bonae
fidei, vel male fidei

Clem. id est, Clementina, seu capitulo in
libro decretali Clementis V.

C. vel cod. id est, Codicis Justiniano

Coll. id est, Collatione

D. id est, Digestis vid. ff.

d. vel dist. id est, distinctione

d. id est, dicto v. g. capitulo, vel distalora

Dil. fil. id est, dilectus filius

de conf. id est, de consecrat. qua est 3ta pars
decreti

Dis. res. id est, Discretionem vestra

Exha. id est, Extravagans, vel etiam extra
decretum Gratiani adeoque in decretalibus

cod. id est, eodem titulo

Exha. Jo. 22. id est, Extravagans Joannis XXII

F. 4. id est, Fraternitati tua

Fin. id est, finalis, vel in fine

ff. Pandectis seu Digestis

Glos. id est, Glossa

h. id est, hic

h. t. id est, hoc titulo

I. id est, infra

J. Gl. id est, junctâ glossâ

in ext. Comm. id est, in extravaganantibus communibus

in f. id est, in fine

J. N. id est, jus natura

J. G. et C. id est, Jus gentium et Civile

J. N. et V. id est, Novi et Veteris testamenti

Nov. id est, Novella

in p. d. id est, in parte decisâ, seu in ea parte
de qua diximus c. 1. §. 4. fact. 4. in fin.

S. id est, paragraphus

Prin. id est, principio

pen. id est, penultimo

pr. vel prin. id est, principio

q. id est, questione

L. vel l. id est, libro

4 l. id est, lege
L. C. id est,
litis contestatio

O. et A. id est,
de obligationibus
et actionibus

in p. d. id est, in parte decisâ, seu in ea parte
de qua diximus c. 1. §. 4. fact. 4. in fin.

S. id est, paragraphus

Prin. id est, principio

pen. id est, penultimo

pr. vel prin. id est, principio

q. id est, questione

L. vel l. id est, libro

R. J. id est, regula juris, vel etiā Recesſus Imperij
L. V. id est, Rei vindictio.
S. C. id est, Senatus consultum
Sum. Summa. id est: principium Distinc-
tionis, aut quaestionis, vel Epitome legis
aut Capituli.

J. titulo.

t. t. toto titulo.

Ver. Versu, vel Versiculo, id est: mem-
bro Paragraphi aut Canonis.

V. D. id est, verborum obligationes.
Soleat quidam Titulos utriusq; Juris
abbreviatos hic etiam explicare;
verum id supervacaneum censamq;
eo quod in indice Titulorum utriusq;
Corporis tam Juris Canonici, quam
Civilis reperiantur extensi, seu
sine abbreviatione positi.

Caput II.

De praecipuis juris utriusq; praeſer-
tim Canonici controversiis

Postquam ea fundamenta jecimus, quae ad
notitiam Jurisprudentiae Canonico-Civilis
acquirendam nobis idonea videbantur, nunc
convertimus studia nostra ad praecipuas ac se-
lectas juris utriusq; quaestiones decidendas.
Satemur equidem nobis cum primis cordi
et cura fuisse praecipuas Juris Canonici controversias
secundum ordinem s. librorum Decretalium
positas dirimendi, concomitanter tamen no-
biles quaestiones, quae in jure Civili controver-
tuntur saepe saepius discutimus. Et haec quidem ea methodo
perfecimus, quae Hyeronimus in quorum gratia scribimus, apprimè grata sit futura.

Controversia prima I.

Ex l. 1. Tit. 2. de Const. Aut.

An haeretici, quemadmodum Catholici,
Legibus Ecclesiasticis

teneantur.
Sunt, qui existimant, haeticos non ligari legibus

Repones: Hæretici ^{dicuntur} abscissa membra Ecclesie, ex. c. s. ad Galat.

Sed membrum à corpore abscissum simpliciter est extra illud; ergo hæretici sunt simpliciter extra Ecclesiam.

R. D. mi. Membrum à corpore ^{physica} abscissum est simpliciter extra illud. Con. mi. membrum à corpore mystico abscissum est simpliciter extra illud.

Subd. Nisi obstat ratio. Con. Secus neg. min. Obstat autem hic, ut iam dictum, character baptismalis, quò minus hæretici dici possunt simpliciter esse extra Ecclesiam.

Dices: Nisi hæretici simpliciter essent extra Ecclesiam, plerumq; eorum matrimonia nulla forent; proles inde genita pro illegitimis haberi deberent.

Sed hoc dici cum fundamento nequit; ergo.

Major patet ex eo, quòd hæretici saepe contrahant in quarto gradu, quòd est impedimentum dirimens ab Ecclesia statutum.

Item in Hollandia, in Suevia, in Belgio, in Franconia, ad partes Rheni, ubi Concilium Tridentinum est promulgatum solent hæretici contrahere clandestine.

Prob. igitur min. Hoc dici nequit, quòd repugnat praxi Curiarum Ecclesiasticarum. Sed dicere huiusmodi matrimonia esse invalida, meras esse concubinatus, proles inde genitas esse illegitimas repugnat praxi Curiarum Ecclesiasticarum; ergo.

Prob. mi. Matrimonia hæreticorum, cum impedimento Ecclesiastico celebrata post eorum conversionem tolerantur in curiis Ecclesiasticis; ergo.

R. ad ult. argum. Hoc fieri, vel ex dispensatione Pontificia vel ex continentia; quia nempe s; ut Congregatio Cardinalium quondam censuit s; non expedit talia matrimonia ut invalida declarare, sed potius conjuges in bona fide permittendi sunt, ne alioquin hæretici à conversione ad fidem catholicam deterreantur.

Ceterum filii eorum ut legitimi reputari possunt, si, ut plerumq; contingit, parentes ipsorum vel etia sola Mater ex errore juris matrimonium contraxerint; nam Matrimonium putationis

220
sufficit ad producendam legitimitatem prolium, ut docet P.
Smier. l. 2. c. 3. a num. 34. de Imped. matrim. et P.
Eygel. in l. 4. tit. 17. n. 4. et l. 20. ad 8. et ult. quest.

At inquit: Illud non eget dispensatione, nec omni
habet convenientiam, cui per introductam consuetudinem
iam derogatum est: sed haec impedimentis Ecclesiasticis
per contrariam consuetudinem jam derogarunt haeretici:
ergo. Maj. est certa; quia consuetudo vim habet de-
rogandi legibus Ecclesiasticis, c. fin. de Consuet. Prob.
mi. Per centum et plures annos contrahere consueverunt
haeretici matrimonia contra leges Ecclesiasticas; ergo
eisdem derogarunt per huiusmodi consuetudinem.

Q. N. Cons. Quia legibus positivis per consuetudi-
nem contrariam derogari nequit, nisi hinc rationa-
bilis sit, et legitime praescripta, Cap. 11. de consuet.
Sed huiusmodi consuetudo contra omnes prorsus le-
ges Ecclesiasticas non est rationalis, nec legitime
praescripta; eo quod ei deficiat consensus S. Pon-
tificis, qui est principale requisitum ad consuetu-
dinem legitime introducendam contra leges Eccle-
siasticas:

4 moraliter
Neg. dicas; Hunc S. Pontificis consensum merito
praesumi; Siquidem credibile non est, quod Eccle-
sia velit urgere huiusmodi leges, ex quibus plus
damni quam utilitatis consequitur, et quae
observantia sperari non potest; ergo in eorum
non observantia tacite consentire videtur S.
Pontifex.

Q. N. ant. Quia repetita declarationes Car-
dinalium consulto Summo Pontifice prorsus con-
trarium innuunt. Vid. Reiffenst. l. 4. t. 3.
de cland. despons. a num. 32. Smier l. 4. tr. 3.
c. 1. Sect. 1. §. 3.

Dices: Adesse quoque declarationes Cardi-
nalianum, dicentibus quibus matrimonia haereticorum
valida esse pronuntiantur. ergo.

Q. Huiusmodi declarationes loqui de matri-
monio in iis locis contractis, ubi non est
promulgatum Concilium Tridentinum, nec
facilis patet accessus ad Parochum, in
quibus utique locis valent matrimonia ha-
reticorum clandestine contracta celebrata.

221
Controversia 2.

ex l. 1. §. 2. de consti. et ex l. ff. de judicij
An peregrini teneantur legibus alieni
territorii, per quod transeunt.

Suppono, Peregrinos teneri legibus juris communis,
s. obligent in loco transitus vel accessus, esto in loco
domicilij abrogata sint. Ratio est, quia jus commune,
quantum est de se, ubiq; obligat, et solum per acci-
dens est, quod alicubi non teneat, sine propter dis-
pensationem, sive propter contrariam consuetudine
introducendam, qua cum odiosa sint, non sunt ad alia
loca extendenda, sed restringenda ad locum abroga-
tionis. Controversia proinde solummodo versatur
circa leges vel statuta particularia alieni territorij

Resolutio

Peregrini non teneantur legibus particulari- 7 per se
bus alieni territorij, per quod tran-
seunt sine animo ibidem figendi domicilium.

Ratio est: quia ubi deficit ordinaria jurisdic-
tio, deficit et legum obligatio, qua jurisdictionem
supponit. Sed in peregrinos ob brevem hospitij mo-
ram deficit ordinaria jurisdicatio, arg. l. heres ab-
sens §. 1. §. 2. ff. de judiciis; ergo

Præterea: In cap. à nobis 21. de sentent. Excom. deci-
dit Pontifex excommunicationem latam in omnes, qui
surbum commiserunt, extendi ad illos solos, qui sunt de
jurisdictione excommunicantis; Cujus decisionis alia
non erat ratio, quam quod extranei non obligentur
statutis particularibus.

Oppones 1. Peregrini teneantur legibus et Statutis
illius loci per quem transeunt, si etiã vigeant in
loco proprii domicilij; ergo pariter eisdem teneantur,
licet non vigeant in loco proprii domicilij. Prob.
cons. Ideo in priori casu teneantur; quia exinde
non gravantur; quia cum in suo territorio existentes
fuisent obstructi: at neq; in posteriori casu gra-
vantur; quia gravamen compensatur exemptione
legum sui territorij; ergo etiã in posteriori casu te-
nentur legibus illius loci, per quem transeunt.

R. Neg. min. Quilibet enim peregrinus hoc beneficiu

222
de jure habet, ut extra suū territorium positus, iam
non teneatur illius legibus. ergo non bene inferitur,
^{peregrinos} ~~transseunt~~ ^{transseunt} iure compensationis leges alterius loci, per quē
observare debere. hic enim nulla fieret
compensatio, sed novi oneris impositio, quod ubique
eos gravari, manifestū est.

Regebris:
Dices: hanc oneris impositionem rationi valde
consonam esse; nam peregrini gaudent ^{privilegiis}
omnibus locorum privilegiis; ergo vicissim debent
ferre incommoda scilicet legum, ex cap. qui sentit,
§ 5. de R. J. in 6.

R. A. Gellam juris regulam non esse universalem ac saepe
fallere, praesertim ubi commodū et incommodū sunt
disparata, ide. ex dissimili causa, aut diverso fonte put
hic contingit. fluunt. Vid. Sup. c. 6. Reg. 55

q Dist. Cons. R. 2. Peregrini debent ferre incommoda, quae po-
test magistratus loci imponere. Conc. quae non potest,
ut hic sit ob defectū jurisdictionis in hujusmodi pere-
grinos N. Cons.

Regebris: Leges cuiusq; territorij locales sunt,
locumq; afficiunt; ergo inde transeunt in perso-
nas ibi existentes, easq; magistratus jurisdictioni
Magistratus loci subiciunt.

R. D. Cons. Transeunt in ^{personas ibi existentes,} ^{habitantes} si forum sortian-
tur ^{ratione domicilii,} ^{vel quasi,} ^{aut ratione delicti,} ^{con-}
tractus, ^{vel rei sitae,} Con. Secus nego. Cons.

Dices: Brevis absentia sufficit ad eximendum à subiectio-
ne legis in proprio territorio obligantis; ergo etiam brevis
praesentia sufficit ad subiciendum legibus obligantis
in alieno territorio, atq; adeo ad forum ejus sortian-
dū.

R. Neg. Cons. Ratio disparitatis est, quod discedens à
suo territorio, hoc ipso egreditur sphaerā jurisdictionis
ad solum territorium suū extendentis, adeoq; transeunte
saltem deserat suū forum. E contrario ingrediens alienā
provinciā eo animo, ut post breve tempus iterum discedat, non
hoc ipso in se prorogat illig jurisdictionem, atq; adeo ne
quidem transeunte sortitur forum cum modi ista sortiantur
forum juribus sunt incogniti. Confer l. 47. ff. de O. ult.

Dices iterum: hanc responsionem pugnare adversus con-
2. dist. 8. ubi sic ait I. Augustinus: Quae contra

mores hominum sunt flagitia, pro morum diuersitate vitanda sunt, ut pactum inter se civitatis aut gentis consuetudine, uel lege firmatum, nulla civis, aut peregrini libidine violetur.

¶ Ergo supponit S. Augustinus, ingrediente alieno territorio sortiri illius fori, eo quod legibus huiusmodi territorij tenetur.

R. S. Augustinum intelligendum esse, 1. uel de peregrinis acquirentibus quasi domicilium. 2. uel de legibus uniuersalibus, et ubique territorio communibus. 3. uel quando ex transgressione alius imminet scandalum.

At inquit: S. Augustinus hic Doctor usurpat nomen peregrini, quo uocabulo non ueniunt qui acquirunt quasi domicilium, sed solum ij, qui ad breue tempus in loco comorantur; uade prima responsio non satis subsistere uidetur.

Deinde innuit nefas esse, ut hi peregrini pacum puta leges Civitatis, in qua tunc reperiuntur violent, ex eo fundamento, quod huiusmodi viatores iam reputentur ueluti pars ac membrum illius loci: nam statim subdit: turpis enim est pars suo uniuerso non congruens. Subsumo: atqui pars seu membrum civitatis tenetur omnibus legibus illius civitatis, etiam particularibus, aut iis, quarum transgressio nullo cum causat scandalum; ergo pariter viatores huiusmodi legibus adstringuntur.

R. Ex iis S. Augustini uerbis, turpis est pars suo uniuerso non congruens 1. mo manifestum fieri, eum loqui de eo casu, quo transgressio alius praberet scandalum, aut publica tranquillitati aduersaretur, quo casu procul dubio peregrini tenentur legibus etiam particularibus locorum, per qua transeunt. 2. do innotescit, quod S. Doctor solum loquatur de iis peregrinis, qui acquirunt quasi domicilium, quia alioquin ab eo non possent pars nuncupari.

Uigebis: Omnes peregrini censentur pars seu membra illorum locorum, per qua transeunt, praesertim quod in eis inveniuntur; ergo ad hoc non requiritur, ut ibi quasi domicilium acquirant.

R. Prob. aut. Possunt in iis locis pro huiusmodi peregrinis speciales leges decerni; ergo reputantur ueluti pars eorum locorum.

Prob. ant. Possunt ~~peregrini~~ peregrini constringi, ne ultra biduum ^{in loco} commorentur, ne frumentum extrahant, ne de nocte arma ferant. C. ergo.

7 vel hospitandi facultas

R. Quia transibunt non aliter à Magistratibus conceditur, quam sub conditione talium legum observandarum, quod quò ad istas leges omnes, ~~peregrini~~ qui transire, aut ad breve tempus habitare volunt, ipso facto in se prorogent, et agnoscant magistratus jurisdictionem; arg. C. l. § de judiciis. atq, adeo huiusmodi legibus teneantur.

Instabis: Ratio, cur peregrini huiusmodi statutis alligantur, se extendit ad omnes alias leges, ergo etiam eisdem ligari debent.

Prob. ant. Ratio, cur peregrini constringi possint, ne ultra biduum in loco commorentur, ne de nocte arma ferant C. est, ut inde pax, tranquillitati ac publico bono ipsius civitatis prospiciatur: at haec ratio se extendit ad omnes alias leges ipsius civitatis, quia si non ab omnibus, qui in ea reperiuntur, observantur, recta gubernatio, pax, ac tranquillitas subsistere nequit; ergo.

R. Neg. mi. Nam quòd peregrini possunt constringi per legem, ne ultra biduum v.g. in civitate remaneant, ne noctu arma ferant, ne frumentum extrahant, fit ex eo, quia id videtur specialiter necessarium bono illius civitatis: at non omnia statuta specialiter respiciunt bonum loci, aut huic prorsus sunt necessaria, unde secluso scandalo viatores huiusmodi legibus non teneantur.

Dices: Praeceptum jejuniis in aliquo particulari loco non est specialiter necessarium bono illius loci, et tamen obligat etiam ipsos advenas. Prob. ex S. Ambrosio, et habetur can. ii dist. 12. his verbis: Cum Romam venis, jejuno Sabbatho: cum Mediolani sum non jejuno. Sic etiam tu, ad quam forem Ecclesiam veneris, ejus morem serva C.

R. Cum communi, quòd haec S. Ambrosii sententia non faciat vim legis, aut praecipi sed solum consilij. Urgebis, si quis illius Ecclesiam, ubi hospitatur more non servat, facile causat scandalum: sed scandalum

de lege vitandum est; ergo memorata D. Ambrosij
sententia non solum est loco consilij, sed etiam
vim legis habet.

R. Si ex non observantia legum locorum
particularium oriretur scandalum, procul du-
bio peregrini pro tunc hujusmodi subduntur
legibus: versum id non provenit ex ipsa natura
legum particularium locorum, sed ex ipso jure
natura, quo id omne prohibetur, quod ad detri-
mentum seu ruina praesertim spirituale vergere
potest.

Dices; ergo vagabundi, seu, qui nullibi certa sedem
habent secluso scandalo nullis tenerentur legi-
bus humanis civilibus, cum nulla lex civilis uni-
versalis detur; et sic essent omnino exleges.

R. Nego fore eos omnino exleges, nam ratione
delicti, aut contractus, aut propter bonum publi-
cum illius loci, ubi hospitantur, tenentur ejus legi-
bus seu statutis. Praeterea si Christiani, aut fideles
sunt, tenentur in omnibus prorsus locis leges Ecclē-
siasticas, quae sunt de jure communi, observare; et
sic utiq; non sunt prorsus exleges.

Oppones 2. Varias instantias, ^{1.} Sacerdos veniens
ad locum interdictum non potest ibi celebrare. 2.
Germanus transiens per Italiam tempore quadragesimae
obligatur cum Italis abstinere ab ovis, et lacticiis:
3. Si quis contractum ineat secundum leges illius loci,
ubi contrahit, valet contractus, sin minus, irritatur.
4. Si quis ibi delinquat, poenam muldatur a Magistra-
tu illius loci: atqui haec omnia aperte innunt juris-
dictionem in hujusmodi peregrinos; ergo peregrini sortuntur
jurisdictionem illorum, ubi hospitantur, ac proinde 7 locorum
legibus particularibus locorum tenentur.

R. ad 1. Sacerdotem prohiberi in loco interdicto cele-
brare non ex statuto particulari illius loci, sed ex lege
communi, quae vetat, ne quis in loco interdicto sacra fa-
ciat. Ad 2. eadem valet responsio; aequo lege communi
nempe c. denig. 6. vers. par autē dist. 9. prohibentur ova et lac-
ticia. Ad 3. et 4. Id fieri per accidens, videlicet
ratione contractus, vel delicti; nos autem loquimur de eo,
quod est per se.

226
Controversia 3.
ex l. 1. 2. de Constitutionibus.

Vtrum Leges Ecclesiasticae ac civiles
obligent in conscientia?

Nota 1. Difficultas solum versatur circa leges, quae
immediate respiciunt bonum publicum, non vero pro-
cipualiter cedit de iis, quae irritant actus propter bonum pri-
vatorum, cuiusmodi sunt, alienatio rerum dotalium
et donationum propter nuptias. c. 28. de iurej. et
c. 2. eod. in 6. Partum, quo filia renuntiat hereditati
paterna c. 2. de part. in 6. Contractus minoris absq[ue]
authoritate Tutoris, aut Curatoris celebratus. Donatio
omniu[m] bonoru[m] presentiu[m] et futuroru[m]. Donatio 500.
solidos excedens, et facta absq[ue] insinuatione apud
iudicem. Promissio non revocandi testamentu[m], aut
instituenti certu[m] heredem. Fidejussio mulieris cu[m]
juramento renuntiantis S. C. Vellejanor[um]. De his, in qua
questio non procedit, certum quippe est, quod huius-
modi leges eos non ligent in conscientia, in quorum
favorem latae sunt; eo quod juri suo quilibet re-
nuntiare possit. c. si quis in conscrib. c. de Episc. et
Cleric.

4 quod scilicet sta-
fuit, quod mulier
pro altero fide-
jubere non debeat.

Nota 2. Nos à presenti controversia excludere leges,
quae fundantur in falsa ^{facti} presumptione; arbitramur
enim legem non aliter obligare in conscientia quam
si id quod lex praesumit in rei veritate subsistat.
V. g. in Novell. 1. c. 2. heres non conficiens inventariu[m]
teneatur creditoribus ultra vires hereditatis etiam emer-
gentia debita solvere, quamvis dol et tanta bona in her-
editate non invenerit, quia praesumptio juris est, quod cum
non confecerit inventariu[m], clam aliqua bona de heredi-
tate subtraxerit, ut ex dubio c. 7. facile innotescit. Proprie
si heres ipse nihil surripuerit ex comuniori d. d. senten-
tia ultra vires hereditatis in conscientia non obligabitur.

Nota 3. Nos ^{etiam} hic excipere leges mere poenales, quibus
non concedimus tantam in se vim, ut ante iudicis sen-
tentia obligare possint in conscientia; siquidem lex de-
bet esse moribus et natura hominum congrua, talis autem
non esset, si legislator aliquem obligaret, ut sui ipsius ef-
fectus iudex et executor, Vtrotamen fatemur legem mere
poenalem post sententia[m] lata[m] obligare in conscientia ad non
resistendum, et suscipiendam poenam, ex Rom. 13. v. 1. his notatis, sit

4 per eam

227
Resolutio

Leges humanae tam Ecclesiasticae quam Civiles si iustae sint, nec falsa praesumptione nitantur

Leges humanae tam Ecclesiasticae quam Civiles, si immediate bonum publicum respiciant, nec falsa praesumptione nitantur, nec merè facti poenales sunt, obligant in conscientia.

Ratio est 1. Quia leges iustae pro foro externo, sunt ordinarie iustae pro foro interno; ergo obligant in conscientia; Prob. ant. Illae leges regulabunt ordinarie sunt iustae pro foro interno, quibus ab peccato parendum est: sed legibus iustis pro foro externo sub peccato parendum est; ut constat ex Rom. 13. omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit... qui autem resistunt, ipfi sibi damnationem acquirunt. ergo

Ratio est 2. Quia haec potestas obligandi in conscientia maximè necessaria videtur pro bono communi Republicae; haec enim sublata; non nisi leges poenales ut plurimum servarentur; ceterae vero facile contemnerentur.

Oppones. Iusto lex non est posita à Jure. hoc est, baptizatis non potest imponi lex ab homine in conscientia obligans. ergo

R. Neg. illa interpretationem genuinam esse, ibi enim Apollolus aliud non voluit, quod nisi quòd iustus id est baptizatus lege ceremoniali, uel judiciali non amplius teneatur; minime vero docuit, quòd homo alteri imponere non possit legem etiam in conscientia obligantem; idem satis aperte aperuit Rom. 13. et alibi

Dices. Legislatores humani non potest iudicare de internis, seu de iis, quae sunt in conscientia; ergo nec ligare;

R. N. Cons. Quia et parentes filiis imponunt obligationem, licet ergo lex sit, de rebus sensibilibus et externis, obligatio tamen oritur in conscientia

Vocebis, qui obligat in conscientia seu sub peccato, debet etiam obligare sub poena peccato debita: sed nul-

lus Legislator praesertim in Civilibus potest obligare sub poena peccato debita; ergo. Prob. maj. Poena peccato debita vel est purgatorium, vel gehenna. Sed nullus Legislator potest obligare sub hujusmodi poena; ergo. Prob. min. Nullus potest obligare sub poena, quam infligere nequit. Sed nullus Legislator potest infligere poenam purgatorii, vel gehennae; ergo. Prob. maj. quia inutilis est ea lex, ac facile spernitur, quae intendat poenam, quam tamen infligere nequit; ergo nullus Legislator potest obligare sub poena quam infligere non potest.

R. Dist. Ant. ultimi argum. Inutilis est ea lex, quae intendat poenam, quam tamen infligere nequit neq, per se neq, per alium. Conc. Ant. Si per alium infligi possit. Neg. Ant. et Cons. Satis igitur est, modo Deus non obtemperantibus hujusmodi legibus poenam infligere possit, et velit: poenam, inquam, purgatorii pro inobedientia veniali; poenam vero gehennae pro inobedientia mortali.

Dices: Ejusmodi leges saltem civiles obligant tantum ad poenam temporalem; ergo nequit Deus transgressores earum punire poenam purgatorii, vel gehennae. Prob. Ant. Imperatores Ethnici nihil curarunt obligationem conscientiae, aut poenam alterius vite: atqui moderni principes seculares eodem modo, quo illi Ethnici, leges ferunt; ergo ejusmodi leges obligant tantum ad poenam temporalem.

Q. Quod hujusmodi principes voluerint uti potestate sibi à Deo concessa; et sic obligare, quantum poterant; At Deus vult, ut iuxta hominis ordinatio locum etiam habeat in conscientia; id quod hujusmodi ordinatio, sit quodammodo ordinatio divinae dicente apostolo; qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit;

Urgebis: Leges sicut alii actus non agunt ultra Legislatorum et agentium intentionem. arg. c. ult. de proband.; et l. non omnis 19. ff. de reb. Cred. Sed Imperatorum Ethnicorum, sicut et modo secularium principum intentio non est ferre leges in ordine ad conscientiam aut peccatum sed solum ad externum statum politicum; ergo.

224
Q. Hoc procedere, quando Legislator exprimit
se nolle obligare in conscientia, ut fit in legi-
bus mere poenalibus; Secus quando absolute pre-
cipit, tunc enim intervenit etiam intentio Legisla-
toris primarij, Dei scilicet, qui vult ut iuxta
principum aut Magistratus Leges serventur,
cujus intentioni non parere, procul dubio pec-
catum est.

Dices: Ex hoc sequi, quod vis obligandi ori-
tur ex sola lege divina; siq; re penitus con-
siderata leges civiles non obligant in conscien-
tia.

R. N. hanc sequelam; quia licet vis obligan-
di in conscientia legum civilium oriatur à le-
ge naturali, et divina velut à causa universal-
i et remota; nihilominus eadem vis obligandi
oritur pariter à lege humana tanquam à
causa particulari et proxima, per eam enim
fit, ut subditus hic et nunc hoc vel illud
agere, aut omittere teneatur.

Dices iterum: Exinde facile argui posse,
peccatum à S. Augustino minus bene defini-
ri, quod sit dictum, factum, vel concupitum
contra legem Dei; debuisset enim addere; aut
hominis: Sed hac definitio ab omnibus Theo-
logis admittitur; ergo dicendum; quod omnis
obligatio in conscientia ex sola lege Dei
oriatur.

R. Per legem Dei hinc etiam lex humana
iuxta intelligi debet; nam qui huiusmodi le-
gem humanam transgreditur, hoc ipso pravari-
cator legis divinae efficitur; vult quippe Deus,
quod iam diximus, ut superioribus vices ejus ge-
neratibus morem geramus.

Vergetis: Ex hoc sequi, quod nulla datur lex
mere poenalis. Prob. Leges mere poenales
sunt etiam iuxta: Sed qui resistit legi iuxta
resistit legi Dei, ut antea infirmatum est: at
qui resistit legi Dei peccat in conscientia; er-
go qui resistit legibus etiam mere poenalibus, pec-
cat in conscientia; ac proinde nulla datur lex
qua sit mere poenalis.

Dist. minor. Qui
R. Dist. subsumpt. min. At qui resistit Legi dei
 immediatè peccat in conscientia Conc. mediatè tan-
 tum, nimirum per transgressionem legis humanae,
 subd. si illa Lex etiam intendat constringere con-
 scientiam Conc. si se expressè solummodo restrin-
 gat ad poenam N. Subs. et Cons. quia actus
 non agunt ultra intentionem agentium.

Dices: Poena est culpa vindicta, C. aliud 131
pr. de verb. signif. ergo ubi quis ad poenam
 subeundam adstringitur, pro peccato in cons-
 cientia deliquisse necesse est.

R. Dist. ant. Poena est culpa vel Theolo-
 gica vel politica seu civilis vindicta Conc.
Ant. Semper Theologica N. ant. Explico: Cul-
 pa Theologica ea est, qua est contra bonos mo-
 res, seu potius, qua dicit defectum in gene-
 rali: Civilis ea est, qua pugnat contra sta-
 tum externi ac politici rectaeque ordina-
 tionem; illa quidem semper arguit delictum, scilicet
 ista, si nempe ^{intentione} ~~intentione~~ legislatoris ^{ut} ~~ut~~ con-
 stringere conscientiam nolit.

Virgebis: Quando legislator vult actum, legem obli-
 gat ad actum. Sed tamen si ferat legem pure
 poenalem, vult actum: quippe qui poenam hanc
 in finem interminat, ut actus eo certus fiat,
 vel non fiat;

Controversia 4.

ex L. 1. §. 2. de Constit.

Vtrum Leges Pontificiae mox ut Roma
 promulgatae fuerint, vim obligandi sortiantur?

Arbitrantur quidam, quod eadem publicationis
 solemnitate ad sui valorem requirant leges
 Pontificiae, quam exigunt leges Imperiales ex
 Novell. 66. c. 1. ita ut si pro diversis pro-
 vincijs aut dioecesibus latae sint, in qualibet
 sint promulganda, atq. facta promulgatione
 ordinariè non obligent nisi post duos menses,
 contra quos sit

Resolutio

Leges Pontificia: nisi sint irritato-
ria: mox ut Roma promulgata fue-
rint, vim obligandi sibi vendicant. 7 probabilius

Ratio desumitur 1. ex c. 1. de postul. Prael. ubi
dicitur: ad constitutionis Pontificia observan-
tiam iam teneri, qui noverit eam solemniter edita,
aut publice promulgatam. II. Ex stylo Curia Ro-
mana; siquidem Bulla recenter edita non nisi Ro-
ma promulgantur III. Quia lex suapte natura
plus non exigit ad suum valorem, quam ut in
Curia Principis promulgetur. IV. Libri Juris
Canonici et constitutiones in illis contenta
vim obligandi habent, esto nunquam in pro-
vinciis publicata sint; ergo

7 Dixi, nisi sint irritatoria.
quia aliquis ejusmodi leges
in multorum detrimentum ces-
sure essent, eo quod effectus irri-
tationis etiam fortiantur er-
ga ignorantos.

Oppones: c. 1. de Nov. oper. rursus dicitur: Si-
cut Leges non dedignantur Sacros Canones imitari,
ita et Sacrorum Statuta Canonum principum consti-
tutionibus adjuvantur: at circa modum pro-
mulgandi Leges Ecclesiasticas nihil certi habetur
in jure Canonico; ergo recurrendum est ad jus Civile, sive ad Novel. 66. c. 1.

Q. Illud textum tantum loqui de causis judi-
cialibus, qua in foro Ecclesiastico secundum Leges
Civiles decidi debent, ubi Canonico jure nihil cons-
titutum reperitur.

Just. Ideo Leges Imperatoriae debent promul-
gari. Vbi est eadem ratio debet esse eadem juris
dispositio sed Legum Imperialium ac Pontificiarum
quo ad vim obligandi eadem videtur esse ratio; ergo
sicut Leges imperiales ex cit. Novella non nisi ut
promulgata in singulis provinciis, atq; clauso bi-
mestri obligant, ita et pariter Leges Pontificia.

7 C. idem ff. de Ill.

Prob. mi. Ideo Leges Imperatoriae in singulis pro-
vinciis promulgari debent, ut citius et certius
obligent; sed haec ratio plane videtur ^{etiam} mutare
pugnare pro legibus Pontificiis; ergo

Q. Neg. mi. Nam hoc profus dependet à vo-
luntate Summi Pontificis; qui ~~ad~~ obligationem
hujus promulgationis ^{quod ad omnes leges suas} nulli-
bi exigere videtur. Deinde non tam facile possunt
publicari constitutiones Pontificia in singulis totius
Orbis Christiani provinciis, sicut Leges Imperiales
in singulis imperii ditionibus, unde non est utrobique eade-
ratio.

Dices: Pius IV. in Bulla, qua incipit: sicut ad
saecrorum, et ad calcem Conc. Tridentini in-
pressa habetur, ~~in qua~~ Pontifex ~~expresse~~
rascipit cit. Novellam 66. Et propterea sta-
tuit, ut decreta ejusdem Concilij primū
obligarent Calendis Majj à finito Concilio;
ergo ~~verum~~ ^{fatendū est}, quod leges ^{Pontificias} ~~ecclesiasticas~~ eam-
dem promulgationem exigant, quam requi-
runt leges imperatoria.

Quæritur an fatendum esse
R. Ides Concilium Trid. in singulis Dioccesibus
promulgari debuisse; neq; vim obligandi adeptū
esse nisi post certum tempus; quia sic expresse
statuit S. Pontifex; unde ex hoc bene inferitur
contrarium, leges scilicet Pontificias ~~non~~ statim
obligare, nisi aliud exprimat. Præterea Concilium
hoc multas leges continet, quæ sunt irritatoria ac provin-
de in singulis provinciis necessario promulganda juxta supe-
rius dicta. Deinde illa promulgatio facta est, ne quis per
ignorantiā se excusare valeat.

Virgebis. Hæc ultima ratio militat etiam pro legi-
bus Pontificiis; nam nisi in singulis provinciis promul-
gentur, multi eas ignorabunt: at non possunt obli-
gari ignorantes; ergo ut hujusmodi leges obligent,
necesse est, ut in singulis provinciis promulgentur.

R. Dist. mi. Non possunt obligari ignorantes
in actu 2. Con. mi. in actu 1. neq. mi. et cons.
Itaq; quamprimum Lex lata est Romæ jam vim
habet obligandi, sed quod actu non obliget omnes,
id provenit, quia ad ^{ipsas provincias necesse} ~~omnium notitiam necesse~~ pervenit.

At inquires: Licet Lex Evangelica Jerosolyma
in die Pentecostes promulgata sit. atq; adeo vim
obligandi iam consecuta fuerit; nihilominus per
Apostolos in omnibus mundi provinciis ulterius
promulgari debuit; ergo ^{etiam} licet Lex
Ecclesiastica Romæ promulgetur, vimq; obligandi
in actu 1. sortiatur; nihilominus per Ecclesiarū
Antistites in omnibus mundi Ecclesiis promulganda
est.

R. N. Cons. et parit. Nam nisi Apostoli in omnem
terram exiissent, impossibile fuisset, ut Lex Evan-

gelicia in notitia omnium nationum decessit;
at contra cum ex omnibus nationibus ac provin-
ciis adsint Roma oratores, hinc quisq; consti-
tutionem ibi publicatam in suis provinciis notam
facere ^{facile} poterit.

Vigebis: Promulgatio legis est allocutio publi-
ca immediate ad totam Communitatem directa;
sed lex pro tota Ecclesia Roma solum promul-
gata, licet ibi adsint oratores ex omnibus
ferme Ecclesiis, non est immediate ad totam
Communitatem directa; ergo

R. 1. Totum mundum respectu Rapa censeri
unam provinciam Can. Cuncta per mundum q.
3. Lex igitur Roma promulgata veluti ad to-
tam Communitatem Ecclesie dirigitur.

R. 2. Illud argumentum nimirum probare,
ac proinde nihil probat, probat enim, quod le-
ges Pontificiae debeant etiam in singulis pro-
vinciis Parochiis, cum et ipsa distinctam fa-
ciant communitatem promulgari, quod tamen
nee ipsi Adversarii admittunt. Sufficit igitur
ut lex in principali communitate, nempe Roma
promulgetur, ut sic ejus notitia ad alias Eccle-
sias pervenire possit.

Instabis. Valde durum est, dicere, quod cons-
titutio ob promulgata Roma hoc ipso obliget
fideles Septentrionis, occidentis, Aethiopes item,
et Indos &c. ergo.

R. Huic argumento supra jam satisfactum est;
Non enim contendimus, quod hujusmodi leges,
quam primum Roma publicatae sunt omnes pro-
nationes actu constringant, sed solum quod ha-
beant vim obligandi. Quod autem Indis actu non
obligentur aut alii remoti populi non obligentur factu
i^{dem} causa non est defectus promulgationis, sed
defectus conditionis accidentalij, puta, quia in
eorum ^{provincias} hujusmodi leges non pervenerunt.
Vigebis: Multae Leges Pontificiae in ^{provincias} notitiam
v.g. Germanorum pervenerunt, quae tamen ipsos
non obligant: sed hujus ratio alia non est, quam
quod hujusmodi leges apud ipsos non fuerint promul-

237
gata. ergo

R. Neg. min. Aliam enim huius af-
ferimus rationem; hanc nempe, quod
leges, quae necdum usu receptae sunt,
facile in desuetudinem abeant; quo
fit, ut huiusmodi leges tandem vim obligandi
amittant, optulante videlicet consuetudine in
contrarium; non igitur defectus promulgationis,
quemadmodum protereditur, est causa, cur multae
leges Pontificiae v.g. Germanos non obligent, has
enim in Germania aut in alijs regionibus promul-
gari debere, nusquam satis probatur.

Dices: ~~Contrarium~~ Hanc promulgationem mani-
feste probari ex cap. infirmitas 13. de poenit. et
Remiss. Vbi Innocentius III. Statuit, ut sua cons-
titutio tunc primum obliget, postquam per tra-
latoz locorum fuerit publicata. ergo.

R. Allatam constitutionem particularem esse;
consequenter ad alias leges non est amplianda;
a particularibus enim ad universalis per se
non est bona illatio.

At dices: Plura alia sunt loca in iure Cano-
nico, quae promulgationem in singulis provinciis
desiderant, ergo constitutio in dicto C. infir-
mitas particularis dici non debet. Prob. aut-
em ex cap. proposuisti vers. Nam si dist. 82. Cap.
Sicut olim 25. de accus. Cap. quoniam 40. de si-
monia, et alibi, ubi nempe Pontifices volunt, ut
ipsorum decreta etiam in provinciis promulgentur.

R. Id requiri in dictis locis ad maiorem cautela,
et ne quis de ignorantia se valeat excusare, non
vero ad decretorum vel legum omnimoda obliga-
tionem. Et hoc facile eruitur ex dicto cap. quo-
niam, ubi Pontifex de sua constitutione sic dispo-
nit: Dioecesani Episcopi singulis annis faciant per
suas Dioeceses publicari, ut ne per simplicitatem
vel ignorantiam aliqui valeant se excusare.
Et sane excusatio supponit obligationem, nam is, qui omni-
non obligatur non dicitur excusari, sed potius non ligari.
unde iste textus nostra magis firmat sententiam.

Postea omnes ista leges sunt latae particulares, in quibus modus promulgationis, aut terminus induc-
tae obligationis exprimitur. Unde ab iis ad alias le-
ges Pontificias argumentum duci potest sed potius con-
trarium inferre licet; Leges videlicet à Pontifice
latae non obligant, nisi aliud exprimat.

¶ non debet

Controversia 5

ex l. 1. §. 2. de Consuet.

Vtrum ad introducendam consuetudinem
requiratur bona fides?

Jus consuetudinarium, quod moribus diuturnis
populi introducit, inter alias conditiones, ^{rationa} requi-
rit, ut sit rationabile, et quemadmodum dicitur
c. ult. h. t. Hinc docent nonnulli Doctores, nomina-
tim Layman, Engel, Paulus Mezger, et alij, consue-
tudinem contra legem introduci non posse per actus for-
maliter peccaminosos; His communius se se opponunt
alii Doctores praecipue Canonistae, contendentes non
requiri bonam fidem ad consuetudinem inducendam, quorum
sententia in sua probabilitate relicta, sit

Resolutio.

Consuetudo contra legem per actus formali-
ter peccaminosos non introduci nequit. ¶ probabilis

Ratio est 1. Quia consuetudo debet esse rationa-
bilis. Sed consuetudo introducta per actus fide-
destitutos, id est, formaliter peccaminosos, nequit esse
rationabilis; ergo. II. Consuetudo, ut praevalcat
adversus legem, debet esse legitime praescripta; Le-
gitima autem praescriptio sine bona fide, nec in-
choari, nec currere potest. III. Quia sic daretur
ansa subditis ad agendum adversus legem, ut sic pau-
latim liberentur ab obligatione legis.

ut constat ex iur.
¶ cap. ult. h. t.

Oppones: Consuetudo contra legem est possibilis;
ergo actus peccaminosi non reddunt consuetudinem
irrationabilem. Prob. Cons. Nequit consuetudo
legem praesistentem abrogare, nisi per actus
peccaminosos; ergo nequit esse possibilis con-
suetudo contra legem, nisi actus peccaminosi
praesenserint. Prob. Ant. Actus contra legem
praesistentem cum scientia ejusdem legis exer-
citi sunt peccaminosi: Sed consuetudo legem
abrogans praesupponit actus contra legem pra-
esistentem cum scientia ejusdem legis exercitos;
ergo nequit legem abrogare, nisi per actus for-
maliter peccaminosos.

Q. Dist. min. presupponit actus contra legem cum scientia ejusdem exercitos, tanquam dispositiones negativas, et remotas trans. tanquam causas proximas et effectivas Neg. mi. et Const. Dicitur trans. seculi; quia potest fieri, ut consuetudo nullus in jusmodi actus contra legem cum scientia ejusdem exercitos supponat, ul mox dicemus.

Instabis. Consuetudo necessario supponit actus contra legem cum scientia ejusdem exercitos etiam tanquam causas effectivas; ergo nulla solutio.

S. Ant. Quia per actus erroneos non potest formaliter et proxime induci consuetudo; ergo debet induci per actus peccaminosos, ac proinde consuetudo supponit actus contra legem cum scientia ejusdem exercitos etiam tanquam causas effectivas.

R. N. Ant. quod est falsissimum: potest enim legem a superiore laicam, quam deinde subditi ob auctoritatem praestantium virorum bona fide, licet erroneo iudicio auferentes revocata per annos viginti et amplius non observant, quis dicat, quod illa lex per tam longam non observantiam seu consuetudinem contrariam, in quam consentiunt omnes subditi, non sit abrogata. Servit ad hoc Responsum L. 29. ff. de LL. ubi haec habentur: quod non ratione introductum sed errore primum, deinde consuetudine obtantum est.

Dicas: ul introducatur consuetudo contra legem requiritur ex parte introductivum animus tollendi legem obligationem legis; quia actus agentium non

operantur ultra eorum intentionem c. fin.
de prebendis. Sed animus tollendi obliga-
tionem legis, supponit scientiam legis
lata et obligantis, qua in hujusmodi sub-
ditis deficit; ergo per eos non poterit intro-
duci consuetudo, seu abrogari Lex.

¶ 1. N. Majorē. Nam hac tantum ra-
quiruntur ad consuetudinem, j. ut sit ra-
tionabilis. 2. ut sit legitime prescrip-
ta. 3. ut sit firmata consensu Princi-
pis. 4. ut apud subditos adsit animus
aut silentio introducendi hujusmodi con-
suetudinem; qua omnia haberi possunt
absq; animo formaliter tollendi legem.

¶ 2. D. M. ut introducatur consuetudo
contra legem, requiritur ex parte intro-
ducentium animus tollendi obligationē
legis materialiter C. M. formaliter
N. M. Explicis, animus tollendi legem
formaliter, fit per actum voluntatis
deliberatum contra legem existentem
et ut talem cognitam; quoniam animus vero
tollendi legem materialiter, fit per
animum ponentem actus, qui a parte
rei sunt contra legem reverā existentē,
sed tamen hic ad rem inculpabiliter
ignorantem; et iste sufficit ad introducen-
dam consuetudinem contra legem.

Vel aliter distingo: Ut introducatur
consuetudo contra legem requiritur
animus formaliter talis eam abrogand;
N. M. interpretativus et acquisitivus
C. M. Nempe qui ex communi con-

sensu introducunt aliquam consuetudinem
eig, firmiter insistere de craverunt, hoc
ipso intendunt removere, quid quidem ob
esse possit, ac prout abrogare legem
ei contrariam,posito, quod aliqua existat,
et hoc est habere intentionem inter
pretativam et argutivam tollendi legem
quam intentionem sufficere patet ex
supra allato exemplo.

Instabis. omnis animus tollendi obligationem
legis, est animus formaliter tollendi obli-
gationem; qd C.

B. A. implicat animus tollendi obligationem
sine animo eam tollendi; ergo omnis ani-
mus eo ipso est animus formaliter tollen-
di obligationem.

B. C. Animus tollendi obligationem legis non
formaliter, sed tantum materialiter et in-
terpretative supponit obligationem legis
aliunde sublataam; sed animus supponens
obligationem legis aliunde sublataam, re-
vera non est animus eam tollendi; ergo

B. D. min: sed animus supponens obliga-
tionem legis aliunde sublataam, non est
animus eam tollendi sub eo respectu, sub
quo existimat eam sublataam C. sub eo re-
spectu sub quo revera non est sublataa, et
tam ex contra eam operatur N. vel sub
non est animus formaliter eam tollendi
C. materialiter vel interpretative N. m.
et cons. Responsio patet ex dictis.

Unguis: fieri requirit ut cum solo animo materialiter tol-
lendi obligationem legis possit introduci consuetudo
contraria legi; ergo requiritur animus formaliter tollen-
di eam.

229
Prob. Ant. Animus tollendi legem materialiter
est animus ponens actus, qui à parte rei sunt con-
tra legem reverà existentem, sed tamen huc et
nunc inculpabiliter ignoratam, ut supra dictum.
sed moraliter impossibilis est huiusmodi animus. ergo.

Prob. min. Moraliter impossibile est ut sub-
diti saltem ab initio non sciant, se agere
contra legem; ergo moraliter est impossibilis huius-
modi animus, quo scilicet pretenditur inculpabi-
liter ignorari posse legem, contra quã agitur.

Q. Dist. Cons; ergo moraliter est impossibilis
huiusmodi animus in his, qui primò contra
legem agunt. C. Cons. In his, qui successu ^{temporis}
legem agunt. Neg. Cons. Quia rationabi-
liter presumere possunt, Antecessores suos jus-
tam habuisse causam non servandi legem, vel
per consensum saltem tacitum Principis revo-
catam esse, quem tamen si scirent observantia sua
legis adhuc insistere, nec ipsi ab eius obligatione
liberarentur.

Dices: Eandem sequi quòd ad prescribendã
consuetudinem contra legem non sufficit consensus
legalis, sed requiratur expressus, aut tacitus, at
id minus conveniens legibus esse videtur; ergo

Prob. min. Quia jura C. ult. h. d. et l. j. C.
qua fit longa consuet. approbant generaliter om-
nem consuetudinem rationabilem, et legitime
prescriptam; ergo non alium consensum legi-
latoris requirunt, quam per dicta jura expres-
sum, qui est consensus legalis.

R. D. Cons. Ergo non nisi consensum legalem re-
quirunt, quando legitime prescribitur, seu cum a-
dest bona fides C. Secus N. Cons. Verum quidam est
ibi esse consensum legalem, ubi est consuetudo ratio-
nabilis ac legitime prescripta; at verum etiã est
ibi consuetudinem rationabilem, ac legitime prescrip-
tam esse non posse, ubi mala fides reperitur, ac proin-
de consensus legalis dari non potest, ubi non adest
bona fides.

Inst. Licet in fieri non adsit bona fides, nihil
tamen officit, quo minus in facto esse ea reperiat,ur,

eo quod actus introducentium se non habeant
ut causa efficiens, sed solum ut conditio sine qua
non ^{consuetudo} nascitur. ergo.

R. Illud non tantum conditionem sine qua non,
sed prorsus ut essentiale requisitum reputari
debere, sine quo res concipi nequit, at sine acti-
bus frequentatis consuetudo concipi non potest,
igitur isti actus se habeant ad eam tanquam
essentiale requisitum, prorsus profecto necesse
est: Jam cum hi sint vitiosi consequens est, ut
quod et consuetudo, qua ex eis nascitur, sit
vitiosa, qualis enim actus talis effectus. Pro-
terea nulla pura conditio dicitur introducere
formam et aut habitum, cum igitur actus fre-
quentati communitatis introducant jus consuetudi-
narium tanquam formam moralem, sequitur, quod
non tantum habeant rationem conditionis sine
qua non, sed potius quod arguant causam forma-
liter talem.

Controversia 6.

ex. l. 1. §. 6. de Consuet. Elect. et Electi potest.

An electus impedimento quodam occulto de-
tentus in electionem consentire possit.

Arbitrantur nonnulli, quod quamvis huiusmodi elec-
tio in foro aeterno nulla sit, nihilominus in foro
interno sustineri possit, atq; adeo tribuat jus electo,
acceptandi, confirmatio autem, vel institutio retinen-
di: etiam absq; dispensatione aut revalidatione ti-
tuli v. g. per triennem tituli possessionem juxta
juxta Reg. Cancellar. 36. / Contra quos sit.

Resolutio

Electus occultum habens impedimentum etia
solo jure humano introductum nequit /
ordinarie loquendo: in electione consentire.

Colligitur ex c. innotuit 20. h. 1. ubi proponitur
electio cujusdam illegitimi, diciturq; quod sponte
maluerit, suu confiteri reatum, quam causa conscientie
thronum conscendere pastoralem: quibus verbis patet,

241
impedimentum fuisse occultum, nec potuisse
electionem acceptare sine Pontificia dispen-
satione.

Ratio Suffragatur; quia Canones electionis
impedimenta statuentes sunt iusti in foro ex-
terno, ergo etiam in foro interno, ac proinde
in eodem foro interno strictè servandi sunt.
Et certè alioquin jus saepe frustraretur sine
Ius; cò quòd occulto detecto impedimento, adeoq;
indigni saepe saepius promoverentur, quòd ta-
men Ecclesia per huiusmodi impedimenta om-
nino cavere conatur.

Oppones: Electio, quae spectato jure natura-
li et divino est valida, jure autem humano
pro foro interno non est irritata, valida est
pro huiusmodi foro interno: Sed electio ejus, qui
ex solo jure humano indignus est, valet de ju-
re naturali et divino (ut nemo negat:) nec ju-
re humano est irritata pro foro interno; ergo
valida est pro foro interno.

Prob. min. Ex illis textibus, qui electiones
ipso jure irritas dicunt esse irritandas, rescin-
dendas, cassandas & ubi c. 7. et 8. de Consuet.
c. j. de postul. c. 40. h. l. Sed si pro utroque
foro fuissent irrita non potuissent amplius ir-
ritari, et cassari; ergo.

R. Neg. min. et Suppositum, quòd illa electio-
nes in dictis locis irritentur et cassentur pro solo
foro interno, sed vel maxime pro foro externo,
ut patet legenti citatos textus; unde dicendum quòd
illa verba irritare, cassare sumi debeant late ut
idem fit, ac irrita, cassata declaramus; nam ut
leges legibus concordantur, quandoq; verbu ali-
quod in diverso sensu et non ita rigide accipien-
dum est, l. 2. §. contrariu 15. c. de veteri jure encl.
Et certè nonnunquam in ff. Canonibus jubetur irri-
tari, quòd ipso jure est irritum, sicut et privati bene-
ficio, qui ipso jure est privatus. Gloss. in c. j. v. Relin-
quenda, et in c. 3. de cleric. conjug. item in c. 8. de
Consuet. de quo vid. Reiffersf. lib. 1. Decretal. tit. 4. de consuet. §. 3. n. 98.
Instabis: Non debet asseri irritatio pro foro interno,
si ea non satis exprimitur in jure, cum in dubiis be-

nigrior interpretatio sit preferenda, et in obscu-
ris minimum est sequendum. reg. Jur. 30. in 6.
Et contra eum, qui legem dicere potuit apertius,
interpretatio est facienda. reg. Jur. 62. in 6. Sed
non est satis expressa irritatio electionis indigni
pro foro interno, praesertim cum ^{inter} graves doctores
de hoc magna sit controversia; ergo.

Q. Nego, In iure non satis esse expressam irri-
tationem electionis indigni pro foro interno; con-
trarium enim liquet ex cit. capit. innotuit 20.
h. 1. Vade quidquid sit de his gravibus Authoribz,
qui de ea dubitant, nobis autem nullum relinqui-
tur dubium.

At dices: Dictum cap. 20 innotuit non loquitur
de eo, qui habuit occultum impedimentum; ergo ex
illo nihil probatur. Ant. prob. In eo cap. ex-
presse habetur haec leguntur: Quidam autem suffra-
ganeorum tuorum /: verba sunt Pontificis ad Archie-
piscopum Cantuariensem /: asseruerunt, eum fuis-
se filium militis, et ab eo ex quadam ingenua, et non
conjugata susceptum; igitur fieri nequit, ut im-
pedimentum occultum fuerit;

Q. N. cons. Nam in Vigoriensi Ecclesia ad quam
regendam iste pro illegitimus promovendus erat, prorsus igno-
rabatur, cum non esse ex legitimo thoro natum,
Vade et illius Ecclesiae Capitulum apud pontificem
se excusat de ignorantia se excusavit; Quia
hoc suffraganeorum testimonium non processit sed sub-
secutum est ejus humilem secretam ac spontaneam
confessionem, quod innotuit impedimentum ex defec-
tu natalium fuisse occultum; quia enim veri specie
dici posset secreta ac spontanea confessio, si illud
impedimentum per suffraganeos iam manifestatum
fuisse?

Vigebis: Reprehenditur à S. Pontifice, Capitulum
dictae Ecclesiae Vigoriensis, quod huiusmodi illegiti-
mum improvide elegerit, ibi: intelligentes Vigoriense
Capitulum eundem Magistrum non humiliter pot-
tulisse, sed improvide potius elegerit, cum ad obti-
nendum dispensationis beneficium procedendum fuis-
set; ergo quamdam scientiam huius notitiam hu-
jus impedimenti habuerit, prorsus necesse est,
alioquin non ^{apparet} ~~esset~~, cur ipsius electio improvide fac-
ta fuerit aut cur ad beneficium dispensationis con-
currere oportuisset?

R. memoratum Capitulum propterea à summo Pontifice reprehensum fuisse, quòd non requisierit de ejus illegitimi persona ab his per quos certiorari potuerit, ut hic ait Glosa. et ideo illius ignorantia fuit crassa, qua licet mereatur reprehensionem, eò quòd culpabilis sit, non tamen hoc ipso arguit actualè scientiam, sed potius eam excludit; Dicendum igitur, quòd hoc impedimentum ex defectu natalium istius Magistri praesertim in Ecclesia Vigoriensi planè fuerit occultum.

Dices: Quòd est occultum nequit esse subiectum dispositioni S. Ecclesiae; ergo laborans occulto impedimento non prohibetur, quò minus electionem accipiat. Prob. Ant. Ecclesia non iudicat de occultis; ergo nec potest vetare occulta.

R. Neg. Cons. Nam alioquin non posset matrimonium clandestinum prohibere, quòd ubiq; non admittitur;

Urgebis. Inutilis haec esset prohibitio; eò quòd semper suo careret effectu; ergo apud Ecclesiam locum habere nequit. Prob. Ant. Haec prohibitio est mere poenalis. at leges mere poenales vim plene declaratio dari nequit ubi impedimentum est occultum; igitur haec prohibitio esset omnino inutilis.

R. dist. min. Leges mere poenales nullam habent vim ante sententiae declarationem, si ad sui executionem factum hominis requirant. Cons. Si nullum requirant, quemadmodum censura, inhabilitas & Neg. min. per has enim leges, ne aliqui plerumq; frustranea sint, mox constringitur conscientia.

At inquires: Per nullam legem humanam constringi potest conscientia, qua juri naturali adversari videtur; at huiusmodi lex, qua quis laborans impedimento occulto tenetur electioni renuntiare, juri naturali adversari videtur; Prob. mi. Haec lex vergeret in diffamationem ipsius; nam si electioni renuntiet, orietur apud alios suspicio latentis im-

pedimenti, et sic se exponet periculo sui ipsius
diffamationis; ergo.

R. N. ant. cum ejus adjecta ratione, nam
ipsi non deerunt sufficientes rationes, quibus
pleriq; persuadeantur eum vel refugere omnes
vel plane ex christiana demissione dignita-
tem oblatam recusare.

Virgebis: Posito quod Superior ei sub obedien-
tia praecipiat, ut electioni consentiat, tunc vel
illi consensum praebere, vel suum impedimentum
manifestare tenebitur: atqui juxta thesaurum ei
consentire nequit; ergo tunc suum impedimentum
delegat, necesse est.

R. Neg. Maj et Suppositum, quod Superior ^{et} loque-
re possit, ut assentiat electioni, et acceptet di-
gnitatem, cui annexa est cura animarum; rege-
re enim animas valde periculosum ac summe ar-
duum opus est; qua autem summe difficultia sunt,
impossibilibus, quorum nulla est obligatio, aequi-
parantur. Vid. Laym. in c. Sciscitatus. Not. 1.

Dices: Res in eo casu esse posses, ut Ecclesia utili-
tas aut necessitas illius potius quam alterius elec-
tionem exigeret; at tunc dignitatem recusare non-
poterit; quia privatum bonum cedere debet comuni.
ergo tunc necesse erit, ut manifestet suum impedimen-
tum.

R. In eo casu, poterit dissimulare impedimentum, et
acceptare dignitatem, ac clam impetrare dispensatio-
nem, eaq; impetrata revalidare Titulum. Innoc. in
d. c. innotuit; Lex enim humana constituens impedimen-
tum non obligat in casu tam extraordinario; unde et
in thesi nostra expresse hanc posuimus praesumptiva limitatio-
nem: ordinariè loquendo, ut ostenderemus, a nobis non
improbari in casu extraordinario consensum in electio-
nem praestitum ab eo, qui occulto irretitus est impedi-
mento.

Ex c. 1. de Controversiis.
An unius solidae potestatis jurisdictionis sciscitatio ob
eius negligentiam devolvatur ad Archiepiscopum?

245

Controversia 7.
ex l. 1. c. 7. de translatione Episcopi
An Divino, vel solum Ecclesiastico jure
translationes Episcoporum sint prohibita.

Suppono, Quomodo Pralatos Episcopis inferiores
solum jure Ecclesiastico prohiberi, quò minus Eccle-
siam suam dimittere possint, ratio est, quòd inter
illos et Ecclesiam, cui alligantur, matrimonium spirituale
proprie contrahi, nullo jure sufficienter probetur, licet
aliqui in latiori sensu Ecclesiarum sponsi dicantur.
c. 2. causa 21. q. 2. hoc supposito sit

Resolutio

Jure dumtaxat Ecclesiastico translatio
Episcoporum prohibita est.

Ratio est 1. quia in N. litteris nihil de perpetuo
et insolubili officio Episcoporum esse statutum repe-
ritur; ergo lege divina translatio Episcoporum prohibita
esse requirit. 2. Quia quae lege divina vetitae
sunt, non nisi raro et cum magna difficultate
permittuntur; sed videmus translationes Episcoporum
passim ac facile permitti, ergo ~~non~~ ^{non} divina prohibita
esse non potest, in eum sicut alterum 7. q. 13. Theop. h. d. ubi
dicitur; Pastores Ecclesiae causa ad sedem apostolicam
non lege divina, sed solum Ecclesiastica prohiben-
tur.

Oppones: Jo. 10. Christus vult, ut bonus Pastor,
qualis debet esse Episcopus ita diligat gregem suum,
eius adhaereat, ut si opus sit, etiam animam suam
ponat pro eo, ergo hoc ipso inter utrumque, statuit
aliquod visculum indissolubile, ac proinde transla-
tio Episcoporum de lege divina prohibita est.

R. N. Cons. Nam ibi solum innuitur, quòd Episco-
pus pro lubitu suam Ecclesiam deserere non possit.
Item quòd, quamdiu Episcopus est, vigilem oculum
supra se super gregem suum habere, propriamque vitam
si ejus utilitas id exposcat, in discrimen ponere
debeat, non vero, quòd auctoritate Pontificia ob
justas causas ei valedicere non valeat.

Instabis. De jure divino Episcopus est alligatus
sua Ecclesia; ergo auctoritate sola Pontificis ab
eo vinculo solvi nequit; Prob. Ant. ex c. inter
corporalia 2. h. l. ubi Pontifex ultro fatetur, quòd

246
matrimonium Spirituale, quod est inter Episcopum et Ecclesiam humana potestate dissolvi nequeat; ergo supponit hoc matrimonium Spirituale Divinam auctoritate introductum esse, ac proinde de jure divino Episcopus sua Ecclesiae alligatus est.

¶ Quando Pontifex ait, ab homine matrimonium Spirituale dissolvi non posse, id debet sumi in sensu accomodo, ut quidem omnes Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, aliosq; Praelatos non tamen ipsum Christi Vicarium excludere videatur; haec enim potestas, ut ait ibidem ipse Papa soli S. Pontifici est reservata.

At dices: S. Pontificem ibi expresse dicere, quod non tam constitutione Canonica, quam Divina translatio sit S. Pontifici reservata. Item quod non humana sed potius Divina potestate conjugium Spirituale solvatur; ergo

¶ Haec facile verificari, si dicamus S. Pontifices Supremam suam Potestatem: per quam translatio Episcoporum fieri potest: non ab hominibus, sed a Deo accepisse Matth. 16. Jo. ult. Unde Divina potestas sive in reservationem sive in dissolutionem conjugii Spirituales ^{quae} ~~Saltem~~ mediate concurrunt; ^{quod} ~~quasi~~ ^{quod} ~~fitur~~ hinc verum est est dicere, quod hujusmodi translatio non tam constitutione Canonica, quam Divina sit Papa reservata. In exemplo: Sicut Leges ac sacros Canones pro tota Ecclesia obligantes constituere non tam constitutione Canonica, quam institutione Divina soli S. Pontifici est reservatum, nec tamen inde licet inferre, quod hujusmodi Leges sint Divinae; sic pariter licet translatio Episcoporum non tam constitutione Canonica, quam institutione Divina est S. Pontifici reservata; non tamen sequitur, quod sit de jure Divino immediate, sed solum de jure Ecclesiastico; ad quod, ab eadem ratione conjugii Spirituales indissolubilitas referri debet.

Instabis. Deus sibi soli conjugium Spirituale dissolvendum reservavit; ergo plane non ad jus Ecclesiasticum sed dumtaxat Divinum ejus indissolubilitas spectat. Prob. Ant. ex eod. cap. ubi Pontifex aperit, dubitari non debere, quin omnipotens Deus Spirituale conjugium

quod est inter Episcopum et Ecclesiam suo
tantum iudicio reservaverit dissolvendum. ergo

R. S. Pontificem iis verbis unice eo collimare,
ut ostendat, nullum Episcopum absq[ue] authori-
tate S. Pontificis, vel Sedem suam mutare, vel
alium Episcopum absq[ue] authoritate in altera
Ecclesiam transferre posse; dicit autem Ponti-
fex, Deum spirituales conjugium suo tantum
iudicio dissolvendum; quia quae in terris Chris-
ti vicarius ligat, aut solvit, hoc ipso ligata
aut soluta sunt in caelis. +reservare

Virgibus: De Pontifex ibidem ait, matrimo-
nium spirituale fortius esse vinculum, quam
conjugium carnale: sed hoc divina institutione
est insolubile; ergo et illud.

R. Ideo Matrimonium spirituale fortius
vinculum dici, quam conjugium carnale, tum
quia imprimit characterem indelebilem in anima,
non sic matrimonium carnale. Tum quia matri-
monium carnale in morte penitus dissolvitur,
non sic spirituale; tum deniq[ue] quia in carnali
matrimonio conjuges à communi thoro mutuo
consensu possunt discedere: at si ligatus matri-
monio spirituali ab Ecclesia sua discedere ve-
lit, opus habet licentiâ Papa: non vero for-
tius est in hoc sensu, quod nulla alia autho-
ritate, quam divina dissolvi possit.

Dices: Matrimonium Carnale non nisi solâ
divinâ authoritate immediate solvi potest; ergo etiâ
matrimonium spirituale. Prob. **Con.** Ideo matri-
monium carnale, non nisi divinâ authoritate im-
mediate solvi potest; quia quod Deus conjunxit, homo
separare nequit ex Matth. 19. sed hunc textum Ponti-
fex huius matrimonio spirituali accomodat, ergo
et illud iuxta mentem Pontificis non nisi divina
authoritate immediate solvi potest.

R. Bene dici, Pontificem accomodare hunc textum
conjugio spirituali; nam argumentum Pontificis
non nisi in sensu accomodatitio accipiendum est,
quasi nempe carnale et spirituale conjugium sit qui-
dem à deo factum insolubile, non tamen eodem modo, cū
matrimonium carnale à deo immediate et proximè; spi-
rituale vero tantum mediate et remote, vel etiam
originaliter indissolutionem acciperit. Et certe

Si paritas, quam hic facit S. Pontifex inter firmitatem conjugii spiritualis et carnalis univoce ac literaliter sumi debet, cogoremur dicere, quod conjugium spirituale consumatur ab Episcopo cum sua Ecclesia post consecrationem contractum, nullam recipiat dissolutionem; eo quod etiam matrimonium carnale consummatum nullam admittat, quod tamen non concordant Aduersarii.

Controversia 8.

ex l. j. t. g. de renuntiatione
An resignatio beneficii in favorem tertij
¶ fieri possit coram Ordinario?

Communis iam est Doctorum sententia resignationem beneficii in favorem tertij seu cum clausula non aliter, facta in manus Episcopi, vel alterius papa inferioris, ~~est~~ illicitam, seu de jure prohibitam esse; Caterum olim contrarium censuerunt Sotus l. g. de Just. q. 7. a. 2. com. 1; Covar. l. j. variar. resol. C. 5. n. 5. Valentia disp. 6. q. 10. p. 3. 2. circumst., quorum sententia per argumenta Communis sententia a nobis minime dissimulanda a sua probabilitate necdum nobis videtur esse dejecta, unde sit

¶ in presertim

Resolutio

Probabile est, Resignationem beneficii in favorem tertij fieri posse coram Ordinario. Saltem ubi Bulla Pii V. Quanta e non est recepta Ratio est; quia in tali resignatione nulla propria interuenit partio, sed solum fit resignatio beneficii sub conditione, quam si Prelatus non acceptat, nihil actum est, prout in simili renuntiatione beneficiorum causa permutationis solet fieri in manus Episcopi, atq; per eum admessa nulla involvit pactionem; ¶ Accedit, quod nulla constitutio canonica ^{clare} possit ostendi per quam prohibeatur Episcopus ne hujusmodi resignationes in favorem tertij factas admittat, ergo

¶ Sicut igitur de jure permittitur renuntiatione beneficii causa permutationis coram Ordinario, si licita esse videtur resignatio beneficii in favorem tertij coram eodem Ordinario facta

Oppones 1. Resignatio hujusmodi speciem continet Simonis juris Ecclesiastici, ergo licita esse nequit; Prob. ant. ex cap. questum 5. de reru per.

mutat. et c. constitutus 4 de transact. ubi
 huiusmodi resignationes improbantur, Ergo.
 Q. ibi solum reprobari resignationem in fa-
 vorem tertij camp, tanquam simoniacam
 factam propter partitionem inter resignantem
 et resignatarium factam, et quia privata
 auctoritate instituta fuerat; ab eum in
 nostra thesi nec ardetur ordinarius ad accep-
 tandam illam resignationem, ne proinde nulla
 interveniat pactio, neq, aliquid practico estima-
 bile, pro quo renunciatio fiat, non est, cur di-
 camus esse simoniacam;

loquamur de resigna-
 tione, que fit Autho-
 ritate Ordinarii,

Dices: Auctoritas ordinarii tanta non est, ut ab eo
 beneficium aliquod de novo conferri possit, ni-
 si prius vacet c. un. ^{in b.} de reru permut. et clem. un.
 eodem: Sed beneficium resignatum in fa-
 vorem tertij non potest vacare nisi persona
 designata conferatur; quia non prius impletur
 conditio, ergo ab ordinario huiusmodi benefi-
 cium conferri nequit.

Q. Quod beneficia resignata in favorem tertij
 eo modo vacent, sicut beneficia resignata in
 causa permutationis; sicut igitur beneficia in
 causa permutationis tunc vacant, quando resigna-
 tio admittitur ab ordinario, qui hoc ipso in-
 se suscipit obligationem ea non nisi ipsis permu-
 tantibus conferre, sic pariter beneficia resi-
 gnata in favorem tertij tunc vacant, quando
 admittitur resignatio ab ordinario sub conditione
 persona a resignante designate ea conferendi.
 Ceterum c. un. ^{in b.} de reru permutatione, et Clem. un.
 eodem aliud n. statuitur, quam, ut beneficia
 resignata causa permutationis aliis conferri non
 debeant, quam ipsis permutantibus. Unde miror,
 supervacanea a quodam alio nobilissimo Cano-
 nista huc adducuntur.

Instabis: Hec resignatio, que fit in favorem
 tertij, fit sub conditione, ut antea dictu,
 sed omnis conditio in spiritualibus simo-
 niam inducit, ergo prob. min. Quando spi-
 ritualia dantur et accipiuntur sub conditione,

ea ^{non} gratis dantur, nec accipiuntur, sed ubi spiritualia gratis non dantur, nec accipiuntur, ibi necesse est, ut interveniat simonia; ergo.

R. 1. Hoc arguatur, quod est Agorij p. 2. l. 7. c. 21 nimirum probat, ergo nihil probat, quia inde sequeretur. 1. quod hac resignatio sit simoniaca, etiam de jure Divino, quod tamen nec ille nec alii adversariis admittunt. 2. quod neq; causa permutationis licita esset resignatio beneficii facta coram ordinario; eo quod fiat sub hac conditione, ut nimirum beneficia sic resignata non nisi permutantibus conferantur.

R. 2. Neg. maj. et suppositum, quod beneficia in hujusmodi resignatione non dantur, nec accipiuntur gratis; quid enim inde recipit resignans et quid resignatarius? profecto nihil.

Dices: Quando Ordinarius resignationem in favorem admittit, hoc ipso se obligat ad conferendum beneficium persona designata. Sed hac obligatio est ratio estimabilis tan respectu resignantis quam resignatarii; ergo in hujusmodi resignatione beneficium gratis non datur, nec accipitur; proinde intervenit quedam simonia.

R. Quod non omnis obligatio, ^{applicat simoniam} licet sit ratio estimabilis ^{velut beneficium}, sed solus ea, qua fit cum pactione aut temporali re promissione. Pater hoc in eo collatore, qui alicui beneficium ^{quamprimum facultas se obtulerit} promittit, ea ^{primo vacans} qua promissione, ^{est} quamquam torquetur obligatio hujusmodi beneficium conferendi; nihilominus nequit dici, quod hac obligatio, qua est utiq; ratio estimabilis respectu promissarii, inducat simoniam. Cum igitur nulla hic interveniat pactio, consequens est, quod hac obligatio non resignationem simoniaca non inficiat, alioquin nec ipse Pontifex hujusmodi resignationem conditionatam admittere posset.

Oppones 2. Tales resignationes praeserunt speciem hereditariae successionis: Sed hac est intentio C. apostolica 8. q. 1. et c. ad extirpandas

7 De jure veteri nempe c. 14. de concess. Praebend.

Succesiones de filiis presb. argo. Prob. maj.

Quia per eas unus post alterum succes-
sive posset resignare beneficium in fa-
vorem certa persona: sed hoc est proprium
succesiones hereditariae; ergo

R. N. maj. Nam hereditaria successio fit
propria auctoritate, nec potest impediri à
superiore; contra hac resignatio fit autho-
ritate superioris, et pro libitu ab eo impe-
diri potest; atq. adeo rationem nequit habe-
re succesiones hereditariae.

Dices: Beneficia debent conferri digniori-
bus seu eis, qui Ecclesia plus prodesse dignos-
cuntur, Can. Moyses 8. 9. 1. et alij. sed hoc
conveniet, si resignationes in favorem certa
persona ab ordinariis admitti possent; ergo
prob. mi. Quia persona in quarum favorem
fit resignatio non sunt tam dignae, quin ut plu-
rimum digniores eis non existant, unde cum
ista praetermittantur, consequens est, quod ista
resignatio pugnet contra ff. Canones.

Q. Si dignior existit, qui pro beneficio solli-
citet, tunc ordinarius licite non poterit conferre
beneficium persona in cujus favorem fit resi-
gnatio, in quod sit minus digna si alteri com-
paretur, sed hoc non pugnat contra asser-
tionem nostram, solum enim admittimus re-
signationem in favorem verbi licita, quan-
do vere est dignus, et dignior eo beneficium
non postulat.

Instabis: Vi Bullae Pis qd v. constab. 58.
Quarta Ecclesia 8. 24. prohibentur Episcopi,
ne admittant ullas resignationes in favorem
tertij, etiamsi dignissimus esset. ergo.

R. Bullam hanc non ubiq. receptam esse,
ut notant Layman C. 4. Theol. mor. Tr. 2. c.
14. de Benef. n. 6. Engel dit. de filiis presbit.
n. 3. et alij. Præterea probabilis est sententiam
catholicam ea sententia, qua dicit, quod Bulla

non inserta juri Canonico, nec promulgata in singulis provinciis, quemadmodum haec Bulla Pii V. auctoritatem legis non sortiuntur. siquidem haec sententia à magnis viris propugnatur, satis validis fulcitur argumentis, quorum vim supra ^{nobis} ~~peritus~~ ^{enervata} fuisse, valde dubitamus.

Virgebi: Bulla Pii V. quò ad dictum §. 4. est lata juxta Stylum et usum curia Romana, qui improbatur omnem resignationem in favorem Tertii coram ordinario factam; a Stylus curia Romana habet vim legis; ergo.

Quod cum P. Engel l. 3. §. 5. n. 18. ad 2. obicit. Non satis convenire inter Doctores, an et quando Stylus Curia ubiq; jus faciat. Profecto in his partibus contra Stylum curia Romana plurima esse recepta, vel parum in foro seculari versanti constabit; ~~unde~~ unde hoc argumentum ~~non~~ ^{convincent} convincent. ~~Argumentum ex stylo Curia Romana deducendum non convincent.~~ Et haec dicta sunt contra communioem sententiam, non ut doctrina nostra in usum et praxin deducatur; sed solum ut conscientiam illius, qui forte per resignationem in favorem beneficii consecutus est, ^{pauculum} ~~pacare~~, ac remorsus ejus ^{tantisper} ~~conspicere~~ valeamus.

ex stylo curia Romana
Dej

Controversia 9.
ex l. 1. §. 10 de Supplenda neglig. Pralat.

Utrum potestas et jurisdicctio Episcopi propter ejus negligentiam universaliter devolvatur ad Archiepiscopum?

Quaritur hic an si Episcopus in administratione justitiae, vel officii negligens sit potestas et jurisdicctio devolvatur ad Archiepiscopum, ita ut iste de causis subditorum Episcopi illius Episcopi in prima instantia cognoscere, eosdem ordinare, absolvere, condemnare, excommunicare & valeat?

Resolutio

Negligentia Episcopi unius circa administrationem justitiae aut muneris pastoralis probabilius non potest suppleri ab Archiepiscopo, nec proinde ad eum jurisdicctio illius universaliter devolvitur.

Ratio est, quia haec potestas in jura nulli
 hi invenitur expressa; unde cum
 Archiepiscopi non possint exercere
 jurisdictionem in Subditos Episcopo-
 rum sibi Subordinatorum c. ij. De
 officio ordinat. nisi id in jura inveniat
 expressum per c. i. h. t. in 6. conse-
 quens est, quod Archiepiscopi hujus-
 modi negligentiam universaliter
 Supplere non possint.

Ob. j. in Jura multis in locis habet
 definitum, quod Archiepiscopus negli-
 gentiam Episcopi Supplere possit, ut
 can. cum simus. q. q. 3. c. per duas 40.
 de Sent. excom. c. j. d. Saxe de con-
 sibus in 6. et alibi passim; ergo id
 ei non competere, male denegat.

Res. illa jura procedunt in casibus par-
 ticularibus ac specialiter a Jura
 concessis, ex quibus non licet inferre,
 Archiepiscopus generaliter et in
 quibusvis casibus Supplere posse negli-
 gentiam Episcopi; a particularibus
 quippe ad universalia non stringunt
 argumenta.

Inst. j. Archiepiscopus est Juxta ordi-
 narius totius Provinciae, ac ejus gerit
 sollicitudinem can. per Singulas q. q. 3.
 ergo universaliter Supplere potest neg-
 ligentiam Episcopi.

Res. cum Innocentio, quem sequitur Abbas
 in C. Pastoralis. n. 8. quod Archiepiscopus
 habeat quidem jurisdictionem Archiepiscopi

copalam in tota Provincia, ad
totam possit visitare, non vero jurisdic-
tionem Episcopalem, ac consequenter
non poterit universaliter supple-
re negligentiam Episcopi, exercendo in
subditos illius jurisdictionem.

Inst. 2. Si non possit Archiepiscopus uni-
versaliter supplevere negligentiam epis-
copi, tunc ideo, quia c. j. supra id.
illi ea potestas derogari videtur per
hoc Verbo: cum id non invariabiliter a
concessum, sed hac ratio nulla est.

Prob. quia ibi sermo non est de Episcopo negli-
gente in administranda justitia, sed de
Episcopo delinquente et excommunicato,
ergo per hoc non probatur jurisdic-
tionem Episcopi ad Archiepiscopus in
casu negligentia universaliter exer-
cari non posse.

q. N. conf. quia Verba capituli sunt ge-
neralia, cum enim ibi dicatur, Episco-
porum jurisdictionem ex culpa eorum
ad Archiepiscopum non devolvi, cum id
in jure non invariabiliter concessum,
merito inde inferatur, quod quotiescumque
hac devolutio in jure non exprimitur,
toties cum fundamento negetur.

Inst. 3. Prædicta Verba referuntur ad
casum excommunicationis qui excipitur
ut sit sensus: quamvis ex negligentia
Episcopi devolutio fiat ad Archiepisco-
pum, non tamen ex culpa Episcopi,
cum hoc non sit in jure expressum; ergo

ca Verba non sunt generalia

¶ Haec interpretatio qua est P. Engel
hii n. 6. mihi sufficienter non probat,
capitulum enim hoc minima loquitur
de negligentia, minus de responsis ex neg-
ligentia Episcopi devolutionis jurisdic-
tionis fieri ad Archiepiscopum.

Dicas: expressa quidem ibi non fieri
mentionem de huiusmodi negligentia
aut de devolutione jurisdictionis, sed
solum tantum innui; et ex eodem loco
iure merito eruitur, alioguin illud
ap. omnino inconuenienter sub Rub-
rica h. t. positum fuisset.

¶ Capitulum 3. si Episcopus a paga-
nis h. t. in 6. ponitur etiam sub eadem
Rubrica, et tamen in eo nulla fit men-
tio de negligentia Episcopi, sed solum
ibi de iudic. quod Capitulum Episcopo
a Paganiis capto administrationem
se suscipere debeat; ex quo patet
fit quod Rubrica h. t. late sumi de-
beat, atq. adeo non solum ad negli-
gentiam, sed etiam ad defectum sive
ex culpa, sive aliunde proveniente
supplendum se extendat. quanquam
posset dici, quod satis conuenienter
memoratum capitulum j. sub hac Ru-
brica etiam stricta sumpta positum
sit, eo quod ibi fiat mentio de culpis
qua procul dubio ex enormi negli-
gentia comissa sunt.

Dicas: Rubrica h. t. est generalis;

loquitur enim de Supplenda negligētia
omnium Prælatorum; ergo ob negligētia
Episcopi videtur Archiepiscopo data facultas
universaliter Supplere negligētia
499.

¶ N. Conf. nam eo ipso quod Rubrica
generalis, intelligi debet de Supplenda
negligētia Prælatorum quomodocumque, sive
damnum fiat à Capitulo, sive à Superiori-
bus; unde ex Rubrica generalitate
minus bene colligitur negligētia Episcopi
ab Archiepiscopo vellet Suppleri debe-
re, cum etiam possit et debeat de jure
interdum Suppleri à Capitulo, excluso
Archiepiscopo. ad

Inquies. Capitulo requirit Supplere
negligētia Episcopi nisi in casibus sibi in
jure concessis, puta in collatione bene-
ficioꝝum &c. potest autem fieri,
quod Episcopus negligens sibi in officio suo, non
in jure habeatur tunc jurisdictione
devolvi ad capitulum; ergo tunc de-
volvatur ad Archiepiscopum necesse est.

¶ N. c. Nam Superest aliud remedium
nemp̄ recursus Capituli, vel ad Papam,
vel q̄s compellat Episcopum ad officium suum
implendum, vel etiam ad Archiepiscopum,
implorando ejus jurisdictione, per
quam Episcopus ad officium suum præstanti
adigat; quanquam enim Archiepiscopus
jurisdictione in Subditos sui Suffra-
ganei non habeat, ea tamen illi de
jure competit in ipsius Suffraganeum.

c. pastoratus d. j. de offic. ordin.

Inst. posito quod capitulum suam opera ad Epi negligētia emendandam adhibere nolit, tunc ne oppressi destituantur sufficienti remedio, devolvatur jurisdictio ad Archiepiscopum, necesse est.

¶ In eo casu poterunt oppressi per modum simplicis querela deferre negligentiam Epi ad Papam, aut si maluerint ad Archiepiscopum, ut per eum compellant Episcopus ad justitiam administrationem.

Dices. quid si tunc Episcopus denegat aut protrahat justitiam, quo sublevaritur oppressi remedio?

¶ Quando Episcopus debite requisitus denegat justitiam, statim causa suscipitur in tribunali Metropolitano, si vero eam negligenter protrahit, prius decernuntur à Metropolitano promotoriales, in quibus Episcopo determinatur certum tempus pro justitia administranda, post quam jurisdictio primum devoluta censetur. Engel hic n. 5.

Inf. ex hoc manifestè sequi, quod in casu negligentia circa administrationem justitiae jurisdictio Episcopi devolvatur ad Archiepiscopum.

¶ Hoc verum esse, quando id in iure reperitur concessum, prout circa denegatam, aut protrahatam justitiam specialiter statutum est, ut videre est apud Reiffenstuel hic d. 3. n. 29. et 32. Suis vero dicendum.

Inst. Ratio legis est generalis, ut

nimirum universam utilitati Ecclesiarum
 et Subditorum prospiciatur, ne ex neg-
 ligentia Episcopi damnum accipiant;
 ergo etiam lex est generalis, conse-
 quenter non solum in casu Senegaliae
 vel protracta justitia sed etiam in
 alia omni negligentia, ex qua dan-
 num Subditis obveniri potest juris-
 dictio Episcopi devolvi debet ad Ar-
 chiepiscopum.

¶ N. c. Nam cum Archiepiscopus ^{generaliter} pro-
 hibetur exercere jurisdictionem
 in Subditos sui Suffraganei c. nullus
 Primas. et can. conquestus. q. 9. 3.
 et c. Pastoralis ii. d. 1. de officio
 ord. et ubi aliquid aliud generaliter prohibetur
 quod non reperitur expressum con-
 cessum, intelligitur esse Senega-
 lium. Can. xxvi. d. 1. portio cum de
 verb. signif. consequens est, quod ju-
 risdictio Episcopi ob negligentiam
 indiscriminatim non devolvatur ad
 Archiepiscopum; eo quod id nulli
 jura expressum habeatur, imo
 potius oppositum reperiri liquet
 ex cit. c. j. h. t. in 6.

Negy arget, cum ulterius opponitur
 quod lex de Supplenda negligentia
 Graduatorum per Superiores prospiciat
 utilitati Ecclesiarum, unde in
 sit favorabilis, debet etiam ob por-
 tate rationis extendi ad alios
 similes casus. Nam

"Licet enim
 R. N. Conf. Nam licet haec lex sit favora-
 bilis Ecclesia, est etiam simul odiosa
 et paralis Episcopis, odia autem
 sunt restringenda. Reg. Jur. 15. in 6.
 et in paralis non licet argumentari
 à paritate rationis. Engel hic in 6.
 terea lex praedicta spectare dignos-
 citur ad materiam prohibitoriam, seu
 communiter prohibitam, in qua intelligit
 denegatum, quod expressè non conca-
 ditur, ut antea dictum.

Controversia 10.

Ex Tit. 11. de temp. ord. et qualitate
 Ordinandorum.

7 An tonsura d.^{ma}
 sit ordo clericus
 dicitur proprie dicitur

7 Controversia magna est inter DD.
 an prima tonsura sit ordo? affirmant
 Canonista communiter, negant vero
 Theologi ferme omnes, quibus au-
 dunt ex Canonistis Bignatelli, Engel-
 König, Schmalzgruber et nonnulli
 alij.

~~Corro Controversia haec non caret
 utilitate, si enim tonsura sit proprius
 ordo, sequitur, quod Episcopus conse-
 crans tonsuram alieno diacono absq[ue]
 licentia sui ordinarij suspensionem
 incurral ex Conc. Trid. Sess. 6. c. 3.
 de Reform.~~

ND.
 quomodo
 probatur.

Resolutio.

Prima tonsura non est ordo Eccl[esi]-
 asticus proprie dicitur, sed mera
 dispositio ad ordines.

260
Rationes sunt 1.mo quia in c. seriatim
14. Dist. 32. c. illud nos. j. D. 77.
c. à Subdiacono s. D. 93. omnes quidem
ordines referuntur, sed nulla prorsus
mentio fit de prima tonsura.

2.º quia in Tridentino aperte distinguitur
prima tonsura ab ordinibus dicitur
in Sess. 23. de Sacram. ord. c. 2. Clericali
tonsura insigniti per minores ad
maiores ordines ascendere dicuntur,
ubi certe supponit clericalem tonsuram
esse quod praeivium ad ordines, adeo
quod diversum ab eis.

3.º in Collatione cuiuslibet ordinis
debet conferri aliqua potestas spiri-
tualis, et quidam cum relatione ad
Eucharistia Sacramentum ex Trid.
Sess. 23. c. 2. qualis non confertur
per primam tonsuram.

4.º denique quia in ceteris ordinibus
certa adhibetur materia, seu in
prima tonsura, ac proinde nequit esse
ordo proprie dictus.

Opponit 1.mo in formâ de gradationis
tonsurati à Pontificali Rom. relata
sic loquitur Episcopus: eximus te
omni ordine beneficio, et Privilegio
clericali: atqui talis non potest
exiri ordine, si ordinem non haberet.
ergo C.

Quod ibi manifestè fieri mentionem Ordinis, prout est certus gradus, Status et eminentia; cum enim tonsuratus per Adversos unicum habeat ordinem, quomodo ab omni exui potest? dicendum ergo, quod tunc ab omni ordine exuat quando à Clericali Statu, gradu et eminentia desinit.

Inst. 1.º c. ^{mo} cum contingat de abal. et qual. expressè habetur, quod per tonsuram clericalis ordo conferatur; ac proinde manifestum est, tonsuram inter ordines recenseri debere.

Q. N. Cons. Nam per ordinem ibi non intelligitur Sacramentum Ordinis, sed Status quidam, per quem Clerici à Statu Laicorum discernuntur; sicut dicuntur religiosi per suum ordinem, id est, Statum speciale ab aliis distinguuntur.

Dices: Verba, cum possunt, debent intelligi secundum suam propriam significationem. non aliter ff. de Legat. ergo verba hæc Pontificis ad improprium sensum non sunt torquenda.

Q. Hoc verum esse, cum nulla, ea torquendi, cogat necessitas, secus vero dicendum. Porro ut id faciamus, nos urgent momenta supra pro nostra sententia adducta.

Inst 2.º c. ^{mo} cum contingat interrogatus fuit Pontifex, an possit Abbas suis religiosi conferre clericalem ordinem; et respondet Pontifex affirmativè, dummodo adhibeatur forma Ecclesiæ, sed hæc responsio debet intelligi de ordine proprie dicto, ergo Q. Prob. min. Ineptæ fuisset hæc responsio de ordine improprie dicto seu de Statu clericali; nam quivis religiosus per solam professionem, aut etiam ingressum

3.
Religionis iam constituitur in ordine improprie dicto seu in Statu Clericali; unde incertum est, asserere, quod Abbas, si adhibeat debitam Ecclesiam formam, possit conferre hunc Statum Clericalem; quia quod iam habetur ulterius dari nequit; ac proinde palam est, ibi Pontificem loqui de ordine proprie tali.

Q. N. Ant. Nam licet, quilibet Religiosus per solum ingressum in Religionem constituitur, in Statu Clericali, necdum tamen per hoc est habitatus, ut proxime suscipiat ordines, sed primum per collationem primae tonsurae juxta formam Ecclesiae ad eos redditur habilis. Quando ergo dicitur, quod Abbas per primam tonsuram ordinem Clericalem conferre possit, talis debet intelligi Status, quo quis proprie clericus sit, et proxime habitatur ad suscipiendum Ordinis Sacramentum.

Inst. 3. Haec tonsura, ut dictum est, juxta formam Ecclesiae conferri debet; ergo etiam requirit materiam; nam ubi forma, ibi et materia; eo quod haec duo sint correlativa. Subsumo: Sed non nisi in collatione Sacramentorum requiritur materia et forma juxta Florent. in Decret. Unionis §. 5. et Trident. sess. 23. c. 2. ergo hoc ipso tonsura est proprie dictus ordo, ut pote Sacramentum.

R. N. Cons. Cum enim Pontifex dumtaxat formam desideret Ecclesiae, altum de materia tenens silentium; merito inde inferitur, nullam hic requiri materiam. Equidem verum est, quod forma physica, et striete talis dicat relationem ad materiam, scilicet tamen moralis, seu ea, quae idem sonat ac ritus, quem ritum per formam hic intelligere videtur Pontifex.

Urgebis: Forma in collatione tonsurae haec

est: Induat te Deus novum hominem. vid
Pontif. Roman. tit. de ordin. confer. Et haec
profertur, dum tonsuratus superpelliceo
induitur; consequenter superpelliceum
est materia.

Q. Trans. Ant. et N. Cons. Nam ma-
teria essentialiter requisita in ordinibus
est instrumentum quoddam ordinando
tradendum, cum expressione potestatis,
qua ipsi confertur. Sed nullum instru-
mentum tonsurato traditur, tantum enim
capilli ei resciuntur, et superpelliceo
induitur; neq. vero per pelliceum expri-
mitur potestas ipsi collata; ergo.

Dixi Trans. Ant. Nam forma essentia-
lis in ordinibus debet esse imperativa et
directa ad solum Ordinandum, non veri-
tativa, et ad Deum emissa, qualis est
memorata forma. Propterea non debet repe-
ti, sicut ista repetitur, vid. dictu Pontif. Rom.

Dices: Alia forma insinuat Can. 20.
dist. 23. Vide, ut quod ore cantasset 7 corde credas,
quod, ^{corde} credis, operibus comprobet. Sed ista
est imperativa, directa ad Tonsuratum,
simul et expressiva potestatis, qua ipsi con-
fertur; ergo.

Q. Hoc argumentum non esse ad propo-
situm; nam in illo Canone solum fit men-
tio de Psalmista; non vero de tonsurato.
Neq. dicas Cum Pichler per Psalmistam
intelligi debere Tonsurandum, prout Notant
DD. quidam in h. Can. 1. Nam Id in ejus sen-
tentia sustineri nequit, alioquin sequeretur ab-
surdum, nempe quod aliquis licite et vali-
de primam tonsuram perciperet, postea
atq. adeo ordinem sacramentalem suscipere
posset absq. licentia Episcopi, sola jussione
Presbiteri; Sic enim Canon ille sonat: Psalm-

mista, id est, Cantor potest absq[ue] licentia
Episcopi, sola iussione ~~Presbiteri~~ Presbiteri offi-
cium suscipere cantandi, dicente sibi
Presbitero: vide, ut quod ore cantas,
corde credas, et quod corde credis, operibus
comprobes. Ecce quam manifestum
est, per Psalmistam aut Cantorem non
posse intelligi Tonsuratum, nisi dicere
velis, simplicem sacerdotem posse conferre
Ordinem sacramentalem, vel alio fateari,
Tonsuram non esse ordinem proprie talem.
Dices: Pontificales Romanum Sapienter repetit
prima tonsura insignitas ordinari; ergo ne-
cesse est, ut prima tonsura sit ordo proprie
talis.

R. N. Cons. Nam si illud ordinari strictius
sumere velimus, idem est, ac in ordinem,
aut in certum gradum redigi, quod certe per
susceptionem prima tonsura fieri potest
absq[ue] eo quod dicatur esse sacramentum, aut
Tonsurati Ordine sacramentali insignian-
tur. Itaq[ue] illud verbum est ambiguum,
atq[ue] sumi potest pro ordinatione propria et
impropria; consequenter argumentum ex eo
sumptum non stringit.

Inst. Nisi collatio tonsura sumeretur pro or-
dinatione proprie dicta, tunc per eam non potest im-
primi character, eam autem imprimere characterem
licet ex Sixto V. qui in motu proprio contra
male promotos vocat eam clericalem characterem.

R. Pontificem eam sic appellare non ob inter-
num characterem, sed ob extrinsecam designationem,
qua per tonsuram persona deputatur ad statum
clericalem.

Vocebis: Ideo ceteri ordines reiterari neque-
unt, quia imprimunt in anima characterem: sed
prima tonsura reiterari nequit; ergo per eam
imprimatur interims character.

R. Ex sola Ecclesie constitutione provenire,
quod prima tonsura reiterari non debeat; unde

absolutè loquendo reiterari potest, cum et
irregulari collata reiterari possit, ut docet
Bonacina Disp. 7. q. 1. p. 4.

Inst. Sicut solum ab Episcopo confirma- & ordinariè
tio et alii ordines conferuntur, sic et
consura; Sed in confirmatione et aliis or-
dinibus imprimitur caracter; ergo et in
consura.

Q. Cum S. Thoma p. 3. q. 40. a. 2. Quod
quisvis per coronam non imprimatur ca-
racter, tamen deputatur homo ad divinum
cultum, et ideo talis deputatio debet fieri
per summum Ministerium, scilicet per Episcopum.
Ita S. Doctor.

Controversia II

Ex C. 1. 7. 17. de filiis Presbit. Ordin.

An Episcopus in illegitimis ex defectu
natalium ad ordines etiam majores
dispensare possit?

Suppono, per professionem, ac vota religiosa
illegitimos habilitari ad ordines et benefi-
cia simplicia recipienda C. 1. et fin. h. 7.
Unde questio solum procedit de iis illegiti-
mis, qui ad S. ordines aspirant, nec tamen
vota religiosa emittere volunt.

Resolutio.

In illegitimis ex defectu natalium ad or-
dines etiam majores probabiliter dispen-
sat Episcopus, si tamen defectus sit occultus.

Prob. ex Concilio Trid. quod sess. 24. c. 6. a reform.
potestatem tribuit Episcopis dispensandi in omnibus ir-
regularitatibus, suspensionibus ex delicto occulto
provenientibus, excepta ea, qua ex homicidio vo-
luntario oritur; Sed defectus natalium non
contrahitur sine delicto, saltem alieno parentum;
ergo in ejusmodi irregularitate dispensare potest
Episcopus.

Confirmatur. Quia alioquin sequeretur, quod
melioris sint conditionis, qui per delictum
proprium se ipsos reddunt irregulares, quam
qui per alienam culpam eodem impedimen-
to irretiuntur, quod satis absurdum esse
videtur.

Oppones. C. 1. de filijs Presbit. in 6. expresse
habetur, solum Pontificem in illegitimitate &
in ordine ad suscipiendos Ordines dispensare
posse; ergo hæc facultas minime tribuen-
da est Episcopis.

R. Nos ultro fateri, saltem potestatem Epis-
copis de jure communi non competere, solum
enim hic tuemur, quod Episcopi saltem de ju-
re novo, Concilii scilicet Tridentini memorati
potestatem sibi vendicare possint.

At inquires: Irregularitas illegitimi non prove-
nit ex delicto, sed solum ex defectu: at Episco-
pus vi Concilii Trid. Sess. 24. c. 6. solus
in irregularitate ex delicto, non vero ex defectu
proveniente dispensare potest; ergo

R. N. maj. Nam hæc irregularitas revera pro-
venit ex delicto, non quidem proprio proli, sed
parentum ejus, ut supra dictum.

Dices: Irregularitas, qua non provenit ex pro-
prio delicto, dicitur provenire ex defectu; sed
Concilium Trid. non concessit facultatem Epis-
copis dispensandi in irregularitatibus provenien-
tibus ex defectu; ergo.

R. Veram esse minorem, quando irregularitas
ex mero defectu atq; adeo ex nulla culpa ori-
tur; secus vero dicendum, quando saltem ex de-
licto parentum provenit; Cum enim Concilium
Episcopis facultatem tribuat in irregularitati-
bus ex delicto occulto provenientibus dispensandi,
hæc autem concessio sit quoddam privilegium ac-
tuum præjudicans, ideo latius est interpretande,
c. 4. de prebend. in 6. C. odia 15. de R. J. in 6.
ac proinde ad irregularitatem sive immediate

sive mediate tantum ex delicto proveniente
extendi posse videtur.

Inst. Dispensatio est stricta interpreta-
tionis; eo quod per eam à jure communi fiat
recessus, qui odiosus est; unde in ea non
valet argumentum a majori ad minus, aut
simile, ita Glossa in c. Siquis in Clero 7. q. 1.
et alij Canonista communiter; ergo.

Q. Cum. P. Engel in h. t. n. q. et Reiffen-
stuel h. t. n. 28. Id non obstare; quia aliud
est dispensatio, et aliud est potestas dispensan-
di; illa quidem est odiosa, sed de ea hic non
agitur, solummodo enim de potestate dispensan-
di impresentiarum controvertitur; unde cum
haec nulli sit praesudicialis, quin imo maxime
favorabilis Episcopis, quorum nempe interest,
ne cogantur cum magnis impensis et molestiis
curiam Romanam accedere pro dispensatione ob-
tinenda; ideo latius est interpretanda.

Dices: Inde necessario sequi, quod memorata
irregularitas illegitimi minus bene à Doctoribus
inter irregularitates ex defectu ponatur, debe-
ret enim inter irregularitates ex delicto pro-
venientes recenseri; eo quod sub eo titulo in
eis ea illa dispensare possint Episcopi, ut pra-
ceditur; sed hoc admitti requirit; ergo.

Q. N. maj. Nam à potiori seu principaliori
est denominatio; unde cum haec irregularitas pri-
marie ac immediate respiciat ipsum defectum
prolis; secundario vero et mediate solum de-
lictum parentum; idcirco fit, quod potius ir-
regularitas ex defectu, quam ex delicto nume-
rari soleat.

Inst. Irregularitas illegitimi nullo modo
infligitur propter delictum parentum, sed solum
provenit ex indecentia quadam morali, quam
filius contrahit, eo quod non sit procreatus
ex legitimo matrimonio; ergo. Prob. ant.
potest fieri, quod persona soluta ac rationis
usu destituta sine peccato congregiantur, vel
aliquis ad non suam ex errore ex utraq, parte

proptus inculpabili accedat. Tunc utiq; irregularitas proli inde nascentis neq; secundario aut mediate respicit delictum parentum.

Jam sic: Vel in tali irregularitate poterit dispensare Episcopus, vel non? primum dici nequit; quia id nullo jure conceditur. Sed neq; secundum; alioquin sequeretur, quod deterioris conditionis sit, qui per nullum, quam qui per quoddam delictum redditus est irregularis; Ut igitur hujusmodi evitentur absurda dicendum est, quod Episcopus in irregularitatibus, quae non ex proprio, sed solum ex alieno, parentum videlicet delicto proveniunt, dispensare nequeat.

Q. Personas hujusmodi, dum ita congregiuntur, peccare saltem materialiter, dum actus ille ex se, vel ex natura sua est interdictus; Unde irregularitas proli inde nascentis hoc ipsum peccatum respicere videtur; ac consequenter in ea vi Concilij Frid. dispensare poterit Episcopi. Possemus etiam respondere cum Reiffenstuel hic n. 29. quod sicut natus ex matrimonio bona fide contracto, licet reuera invalido non censatur illegitimus, e. cum inter 2. c. praelatum 8. c. pervenit 11. qui filii sint legitimi; ita pariter dici possit, quod nulla illegitimitatem contrahat ille filius, qui ab ignorantiam, vel insaniam parentum, natus fuit absq; omni eorum culpa, dummodo hoc probari possit.

Controversia 12.

ex l. 1. §. 21. de Bigamis.

An pro Bigamis habendi sint etiam ii, qui ante baptismum duas uxores habuere?

In jure indubitatum est, quod ille, qui duas uxores habuit, vel undam duxit post baptismum, talem contrahat bigamiam, quae inducat irregularitatem; id enim constat ex Can. Maritum dist. 33. et c. 1. et 3. h. 8.; at controversum an idem sentiendum sit de eo, qui ante baptismum itidem cum duabus inivit matrimonium.

Resolutio

Pro bigamis^{etiam} habendi sunt, qui in infidelitate duas duxerunt uxores, vel unam ante, et alteram post baptismum sibi copularunt.

Ratio est; quia irregularitas bigamia introducta est, ob defectum sacramenti, seu quia non significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, qui defectus reperitur in matrimonio altero, sive ante sive post baptismum contracto; Et ita habetur definitum Can. deinde dist. 26.

Ratio: licet baptismus tollat delicta, non tamen tollit conjugia, et consequenter nec bigamiam, ex conjugis provenientem.

Oppones. C. unus uxoris dist. 26. expresse dicitur, quod pro monogamo habendus sit, qui post baptismum uxorem duxit, quamvis ante eum conjugiam habuerit. ergo.

R. Hunc canonem adscribit Hieronymus, qui quidem hujus fuit sententia; verum Augustinus contra testatur, ut constat ex cap. acutius eadem dist.; cuius sententia postea fuit approbata per Innocentium Papam in can. deinde dist. 26.

Ad dices: Sententia B. Hieronymi videtur etiam fuisse approbata per Gregorium magnum ^{78. Pontificem} Can. 2. maritum dist. 33; ubi docet, quod bigamia ab iis incurritur, qui post baptismum duo ineunt matrimonia; ergo hoc ipso innuere videtur, nullam incurri bigamiam, si ante susceptum baptismum etiam duo contrahantur conjugia.

R. N. cons. Nam argumentum negativum praesertim ab auctoritate petitum, ut bene docet Pichler in l. j. tit. II n. 6. non semper stringit; praesertim cum juris constitutio aperte stat in oppositum; ut videre est in cit. Can. deinde dist. 26.

Iust. in illo C. maritum omnes illi recen =

sentur, qui non sunt ordinandi; ergo cum de
iis, qui ante baptismum contraxerunt ma-
trimonium alium deneatur silentium non
videntur à Gregorio Papa exclusi ~~si~~
ab ordinatione.

R. Nego, in illo capitulo omnes recesseri, qui
ab ordinibus excludendi sunt; ibi enim nulla
mentio fit de iis, qui interpretativam aut simili-
tudinariam contrahunt bigamiam; et tamen certum
est, quod hi ab ordinibus suscipiendis etiam impediun-
tur; vade vel ex hoc patet, quod argumentum
negativum, & ut iam dictum, parum vel nihil strin-
gat.

At dices: Homicidium cum ipsum ante baptismi suscep-
tionem non causat irregularitatem; ergo neq; biga-
mia in infidelitate contracta.

R. N. Cons. Quia bigamia non contrahitur prop-
ter transgressionem legis, nec habet rationem poenae,
sicut irregularitas ex homicidio illicito orta; sed
solum provenit ex eo, quod per illam auferatur si-
gnificatio conjunctionis Christi cum Ecclesia. Cum
igitur hic defectus non tollatur per baptismum, con-
sequens est, ut bigamia inde orta remaneat.

Inst. Quod in veteri homine gestum est, totum
per baptismum solvitur, Can. ut. 3. Dist. 26. ergo
bigamia ante baptismum contracta solvatur, ne-
cesse est.

R. Hoc intelligendum esse solummodo de iis, qui
habent rationem delicti et poenae; alioquin si hoc
propositio universaliter sumi deberet, sequeretur
quod matrimonium infidelium per ~~receptum~~ ^{susceptum} bap-
tisma solveretur, quod cum admitti nequit, neq;
admittendum est, quod bigamia ante baptismum
contracta solvi possit.

Dices: ergo melioris conditionis erit, qui fidei
matrimonium inuit, et soli luxuria inservit, quam
qui castitatem conjugalem servavit; eo quod hic si
post susceptum baptismum rursus matrimonium inuit
fuit irregularis, secus ille.

Q. N. Illatum; Nam Luxuriosos gravis manet
pena non solum à Deo praesertim in futuro, sed
etiam ab hominibus in hac vita infligenda, non
autem Bigamos; Neq; hi infamia notam incurrunt,
quemadmodum illi; unde procul deobis in meliori
conditionis esse censendi sunt. Nec obstat, quòd
ordinari nequeant, quia id non provenit ex de-
lito, sed ex defectu duntaxat.

Vogebis: Ergo S. Pontifici non licet in hujus-
modi irregularitate dispensare; at id non admitti-
tur; ergo. Prob. maj. Vel haec Bigamia, seu
potius irregularitas ex Bigamia contracta est de
jure divino, vel de jure Ecclesiastico? Si primum,
ergo in eam ab homine nulla potest cadere
dispensatio. Si posterius; ergo cum infideles
legibus Ecclesiasticis non ligentur, manifestum
est, quòd Bigamiam seu irregularitatem non
incurrunt.

Q. Eam irregularitatem solum esse de jure
Ecclesiastico; interim tamen cum aliud sit ligari ^{ob defectum sacra-}
lege Ecclesiastica, et aliud incurere aliquem ^{menti constitutam}
defectum; hinc est, quòd licet infideles legibus Eccle-
siasticis non subdantur, nihilominus defectum quem-
dam contrahere possint, ob quem si postea ad fide-
m convertantur ab ordinibus excludi mereantur; quem-
admodum si ante susceptum baptismum forent multi-
pli postea tamen ad fidem conversi ad ordines sus-
cipiendos non nisi per dispensationem Pontificis ha-
biles reddi valeant possent.

Dices: Matrimonium ante baptismum initum non
est sacramentum; ergo in eo non intervenit defectus
significationis sacramenti.

Q. N. Cons. quia tale matrimonium non est aptum
significare conjunctionem Christi cum unica Sponsa
Ecclesia, quam tamen teste Apostolo ad Ephes. 5. Sem-
per significare debuit; licet ante legem gratia ma-
trimonium non fuerit sacramentum.

Vogebis. Si haec irregularitas oritur ex defectu sacra-
menti; ergo ⁱⁿ ea non potest dispensare. ^{manet, quod antea dictum est,}
Prob. sequela. Papa non potest immutare significationem

273
Sacramenti; ergo neq. ejus tollere defectum per dispensationem: Dicendum igitur ~~est~~, quod haec irregularitas vel sit de jure divino, vel quod non efficiat infideles.

R. Licet Papa circa significationem Sacramenti nihil immutare possit, interim tamen ea manente potest eum, qui patitur defectum hujus significationis admittere ad ordines; quia exclusio ab ordinibus à solo jure Ecclesiastico instituta est.

Dices: Irregularitas est privatio habilitatis ad ordines suscipiendos: Sed infidelis ante baptismum, capax non est ordinis; ergo neq. irregularitatis.

R. Irregularitatis capax quidem infidelis non esse, quamdiu talis est; fieri autem capax, quam primum baptizatur.

Controversia 13

Ex l. 2. §. 28. de officio Vicarij

Utrum Vicarius Generalis Jurisdictionem habeat ordinariam?

Nota, aliam esse jurisdictionem ordinariam, et aliam delegatam; illa definitur, quod sit potestas publica jus de causa aliqua dicendi jure proprio, hoc est, in solius collati officij, et ultra specialem concessionem; haec vero est potestas publica jus de causa aliqua dicendi beneficiis delegantis, id est, ^{ex commissione} ~~nomine~~ ejus, qui ordinariam jurisdictionem habet; König ad tit. 29. §. 1. Ad tit. 31. §. 1.

Resolutio

Vicarius Generalis Episcopi jurisdictionem habet ordinariam, non delegatam.

Ratio est 1. Quia jurisdictio, quae à lege seu canone ratione sui officij seu dignitatis cuiquam conceditur, est ordinaria, c. more 5. et c. et quia ff. de jurisd. omn. judic. Sed Vicarius Generalis Episcopi habet jurisdictionem à Canone, et ratione officij sui sibi concessam c. licet 2. h. 7. in 6. ergo

Confirm. ex eo, quod Vicarius idem habeat Tribunal cum Episcopo c. 2. de consuet. in 6. Ad jurisdictio Episcopi est ordinaria; ergo et Vicarii.

Oppones. In beneficiis Ecclesiasticis quilibet officio suo per se^{ipsum} fungi debet, c. quia nonnulli de Cler. non resid. et c. ult. §. is autem de officio Delegati; ergo nequit Episcopus alteri ordinariam muneris sui conferre jurisdictionem; sed solum ad summam delegatam.

R. N. Ant. et dico, quod citati juris factus solum locum habeant in casibus particularibus; primus quidem agit de ministerio, quod personam ipsam absolute requirit, ut possessio beneficii, re-citatio Breviaris: secundus vero agit de eo officio, ad quod specialiter electa est industria fidesq; persona, que cum alteri communicari^{non} possit, mirum non est, si hujusmodi electus per se ipsum munere suo fungi debeat.

Dices: jurisdictio ordinaria descendit a lege vel jure, l. 6. ff. de jurisd. Sed jurisdictio Vicarii Generalis non descendit a jure sed ab homine, Episcopo scilicet; ergo non est ordinaria.

R. N. min. Nam Episcopus solummodo designat personam, Vicarius vero Generalis jurisdictionem suam recipit ex legum constitutionibus, quibus nimirum hujusmodi jurisdictio officio suo alligatur, c. 2. et c. 3. h. 4. in 6.

Inst. Vicarius Generalis ex legum constitutionibus requirit sortiri ordinariam jurisdictionem; eo quod duntaxat vices Episcopi gerat; sed qui gerit vices Episcopi alterius solum delegata jurisdictione uti censetur, arg. l. 1. §. 2. ff. de offic. epis. cui mandata est jurisd. ergo.

R. Neg. min. Si universaliter sumatur; nam Legatus a latere utiq; vices Papa gerit, et tamen jurisdictione utitur ordinaria; minor itaq; vera est, quando jurisdictio alicui ex nuda commissione alterius competit; sedus vero, quando etiam jura ei ipsam jurisdictionem tribuunt. At Vicarium Generale suam jurisdictionem a jure sortiri ex c. 2. et 3. h. 4. in 6. proxime dictum est.

Dices: Si Vicarius Generalis suam jurisdictionem a jure, aut Canone consequeretur, cum pro lubitu Episcopus, qui non est supra Canones, ampliare, vel

restringere non possit: cum igitur id saepe contingat, profecto dicendum est, quod suam jurisdictionem à jure vel Canone non fortiatur.

7 vi eorūde jurium

R. N. Seq. majoris; nam licet jura concedant Vicario Generali jurisdictionem ordinariam, ita ut idem tribunal cum Episcopo constituat; nihilominus pene est Episcopum, tan res valde arduas, aut ea negotia, qua in jure à jurisdictione ordinariarum excepta sunt, ipsi Vicario Generali expedienda committere velit, nec ne, quo fit, ut ejus jurisdictionem pro libitu ampliare, aut restringere possit.

Urgebis: Si Vicarius Generalis idem tribunal cum Episcopo constituat, ut dictum est, ergo nequit habere ordinariam jurisdictionem. Prob. seq. Duo in simul eandem rem, et in solidum possidere non possunt, c. licet. g. s. ex promissis de probat.

R. N. Ant. cum sua probatione, si universaliter sumatur; eorūdem eadem res possideri possit à duobus ab uno scilicet principaliter, et ab altero dependenter, quod utiqz non implicat. Poterit igitur Episcopus sui habere jurisdictionem ordinariam in sua diocesi principaliter et independenter, eandem à Vicario Generali exerceri dependenter, et nomine Episcopi.

At inquires: Jurisdictio ordinaria est perpetua, et durat usqz ad mortem eam habentis, per cap. Legatos 2. de offic. Leg. in 6. Sed jurisdictio Vicarii Generalis expirat cum morte Episcopi eam concedentis, imo est ad naturam ipsius revocabilis, ergo.

R. Majorem intelligi debere de jurisdictione, qua alicui competit principaliter et nomine proprio, qua utiqz perpetua esse debet, non vero de ea jurisdictione, qua solum dependenter, et nomine alterius exercetur. Porro textus allegatus specialiter loquitur de Legatis Summi Pontificis, unde non est facile extendendus ad alios ordinarios, praesertim ad Vicarios Episcopi, cum à particularibus ad universalis non fit bona illatio. Et certe Rectores Academici et quilibet alii superiores temporales jurisdictionem habent ordinariam, nec tamen est perpetua.

Inst. Nequit ab eo, qui nomine alterius exercet jurisdictionem, si fit ordinaria, appellatio fieri

ad eum, cuius nomine exercetur, at à Vicario
Generali ad Episcopum fieri potest appellatio:
ergo eius jurisdictio nequit esse ordinaria. Prob.
nisi. Si Vicarius Generalis deponat Clericum, vel
poveat eum beneficio, aut condemnet ad poenam, in
his et similibus ab eo appellari potest ad Episco-
pum, ut ex cit. c. 2. h. 4. ^{hinc} argui potest, ergo.

Q. Circa hæc et similia, quæ sunt excepta in iure
aut magni præjudicii esse dignoscuntur Vicarius Gene-
ralis non habet jurisdictionem ordinariam; unde mi-
rum non est, si ab eo ad Episcopum in his casibus pro-
vocari possit; nos autem hinc loquimur de iis,
quæ Vicarius Generalis exercet intuitu sui officij,
et quæ in prima commissione generali annexa sunt
specialiter ipsi officio Vicariatus, circa quæ cum ha-
bere jurisdictionem ordinariam, non verò delegatam
improportionem invenimus.

Vergebis. Si Vicarius Generalis in iis habet
jurisdictionem ordinariam, tunc eam posset alteri
delegare; in hoc enim differt Ordinarius à
Delegato, quod hic jus delegandi habeat, seu
ille; Engel in tit. de offic. ordin. n. 5. et alij
comunitè: sed Vicarius Generalis jus delegandi
non habet; ergo. Prob. mi. Quia si hoc jus haberet
tunc loco sui posset alium iudicem ordinarium
constituere; id autem est singulare privilegium com-
petens Principi, c. 2. feud. tit. 36. quæ sunt Regalia;
ergo.

R. N. sequelam Maj. Nam dum ^{concedimus} ~~delegamus~~, quod Vicarius
Generalis jus habeat delegandi, id solum est intelli-
gendum de una aut altera particulari causa, non
verò de tota sua jurisdictione, seu alterius iudicis ordi-
narij constitutione; quia sic non tam conferetur de-
legare, quam officio suo ordinario se se abdicare, quod
fieri nequit inconsulto principe, c. penult. ff. de
offic. Præsid.

Controversia 14

Ex lib. 2. tit. 29. de offic. et potest. iudicis delegantis.
et ex c. 1. ff. de officio eius, cui mandata vel
An idem sit mandare ac delegare jurisdictionem.

Magna Lis inter Doctores versatur, an idem
sit mandare jurisdictionem, ac eam delegare; Ajunt

animum quidam, ut Engel et alii, plus esse mandare, quam delegare; eoquod mandare jurisdictionem importet universalitatem causarum; at vero delegare solum referatur ad causas particulares. P. König constituit hanc differentiam, quod qui habet jurisdictionem mandatam plenam habeat potestatem exequendi sententiam, secus vero, qui solum habet delegatam, contra quos sit.

Resolutio.

Idem est mandare jurisdictionem, ac eam delegare; nulla proinde inter hac duo intercedit discrepantia.

Ratio est; quia jus Canonicum saepe jurisdictionem delegatam pro mandata usurpat, et vicissim; ac proinde inter jurisdictionem mandatam ac delegatam nullum reperitur discrimen. Prob. aut ex cap. Relatum 19. c. Super 27. c. ult. de offic. jud. delegati.

Oppones: à iudice mandatario non datur appellatio ad mandantem, sed ad mandantis Superiorem l. 1. ff. quis à quo appell. E contra à Delegato ad Delegatam bene appellatur c. Super 27. §. porro de offic. jud. deleg. ergo mandatarius distinguitur à Delegato.

R. N. ant. uel Dist. Non datur appellatio, si totam jurisdictionem mandavit, seu delegavit, cum si aliquid ex ea sibi reservavit, Nego. Et hoc facile colligitur ex cit. c. Super 27. §. porro de offic. judic. Ceterum in d. l. 1. ff. quis à quo appell. questionem esse de eo, qui omnem suam jurisdictionem alteri mandavit, cuius legenti manifestum est.

Dices: In eadem lege distinguitur iudex datus, id est, delegatus ab eo, qui mandata jurisdictionem habet, diciturque, quod ad mandantem non datur appellatio, bene tamen ad eum, qui iudicem dedit, seu delegavit, ergo omnino inter delegatam, et mandatam jurisdictionem intercedit discrepantia.

R. N. Ant. et suppositum, quod idem sit iudex
datus ac is, qui delegatam habet jurisdictionem;
nam iudex datus non habet jurisdictionem, sed
solum cognitionem, ut notat Fachinans l. 12
controv. c. 89. alijs quam plurimi apud Joies
l. 1. ff. de i. c. 1. sect. 1. §. 4. n. 35. At vero

iudex delegatus potest exsequi suam sententiam
c. significasti 7. c. in literis 9. c. pastoralis
28. §. quia vero de officio iudicis delegati

Præterea ut in cit. l. 1. ff. quis à quo dicitur:
à iudice dato appellatur ad dantem; sed à
iudice delegato non ad delegantem, sed ad delegan-
tis superiorem interponitur appellatio, d. c. super
27. de offic. iud. deleg. Deniq; qui delega-
tam habet jurisdictionem eam potest subdele-
gare ut c. 27. de offic. iud. deleg. at iudex
datus non potest hoc facere, l. à iudice C. de
iudiciis.

Inst. in d. l. a iudice §. Cad. de iudiciis
Iudex datus s. alias Pedaneus: vocatur de-
legatus: à iudice iudex delegatus iudicis dandi
potestatem non habet, idq; repetitur in l. unic.
C. qui pro sua jurisd. ergo C.

R. ex utraq; lege facile colligi, iudicem
delegatum ibi non sumi proprie seu pro iudice
jurisdictionis sed solum pro iudice cognitionis;
eo ipso, quod huiusmodi iudex ibi prohibeatur
dare alium iudicem, cum tamen id facere q. iudex delegatus
possit, ut constat ex cit. c. super 27. de off.
iud. deleg.

Urgebis: Cui mandata est jurisdictio transit
omne officium jus dicentis, ut habetur in l.
1. §. damus ff. de suspectis tutoribus; at in
iudicem delegatum non transit nisi munus iudi-
candi, cit. l. à iudice C. de iudic. ergo.

R. in cit. l. à iudice C.
L. ubi per iudicem delegatum intelligi debere
iudicem datum; non vero eum, qui jurisdictionem
delegatam habet; subdit enim imperator: nisi à prin-
cipis iudex datus fuerit. Non dixit delegatus, sed

290
datus. Igitur de iudice dato ibi questio versatur,
non de iudice delegato.

Dicitur: Jurisdictio mandata ea est, quae in
universum ad omnes, vel saltem ad omnes
unius generis causas committitur, l. solet,
ib. item l. 17. ff. de iurisd.; Et converso
delegata jurisdictio ea est, quae ad unam
terminandam causam datur l. cum prator ff.
et l. à iudice C. de iudiciis, ergo.

Q. N. ant. nam per l. 1. ff. de officio eius cui mandata, et l. cum
scimus C. ubi et apud quem, satis declaratur
vocabula illa mandata et delegata juris-
dictionis in iure pro eodem usurpari, unde quod
de uno dicitur, de altero etiā intelligi de-
bet. Porro lex solet ib. et lex prator
17. ff. de iurisd. solum voluit, quod Pra-
tor possit omnem jurisdictionem mandare
aut speciem unius; et quod tunc mandatus
seu delegatus fungatur vice mandantis,
nullatenus autem asserunt, quod Prator
causam in particulari mandare non possit.
Quod autem dicitur l. cum prator et
l. à iudice intelligi debet de iudice dato,
non de eo, qui delegatam habet jurisdictionem.

Controversia 15.

Ex l. 1. tit. 32. de officio iudicis.
et l. illicitas 6. §. 1. ff. de officio Praefidis.

Utrum iudex possit illum condemnare, qui
secundum privatam scientiam est innocens
publicè tamen probatur nocens, seu cri-
minis reus?

In primis certum est, cum iudicè teneri omnia me-
dia tentare, ut ream liberare huiusmodi hominem
liberare possit. 1° excoigando causas sufficientes
ad repellendam accusationem. 2° maximè dexten-
tate testes examinando exemplo Danielis, interrogando
circumstantias loci, temporis &c. donec eos disidentes
inveniat. 3° si fieri possit sine scandalo,

Angam incarcerationis probare ut auferre possit.
4to Remittere causa ad iudicem superiorem
et coram illo testificari innocentiam rei, quam
ipse scit. 5. Si iudex sit supremus Princeps
poterit ei poena mortis condonare. Ex quibus
omnibus patet rarissime posse contingere,
quod iudex non possit liberare eum, quem
certo novit innocentem; Dato tamen illo
casu, sic praferimus sententiam negativam
affirmativam, unde sit

Resolutio

Judex licite requirit condemnare eum,
qui per testes legitime probatur reus cri-
minis, quem tamen ipse iudex certo
scit esse innocentem.

Prob. 1. Quia occidere innocentem est intrin-
sice malum, sicut cognoscere non suam: sed ne-
mo potest licite cognoscere, quem certo scit
esse non suam, quantumvis probetur per legi-
timos testes esse suam; et iudex pronuntiet
esse suam; ergo nec etiam licebit, occidere inno-
centem, quantumvis probetur nocens per falsa
et apparentia testimonia.

Prob. 2. Quia infontem et justum non occi-
des ut dicitur exod. 23. Neq. dicas; in casu
nostro illum non esse infontem publica opinio-
ne: nam haec etiam ratione Susanna et Naboth
potuerunt dici Sontes et iniqui, cum tamen
pleno ore pronuntiantur innocentes.

Oppones: L. illicitas 6. §. 1. ff. de offic. p.
Praefidis dicitur: Praefes provinciae id sequa-
tur, quod convenit eum ex fide eorum, qua
probabuntur; ergo poterit seposita notitia
privata secundum acta publica judicare, ac
proinde secundum ea innocentem condemnare.

R. N. Cons. Nam cum jus praecipit, ut iudex proce-
dat, et puniat secundum probata, loquitur de iudice
regulariter se habente, cui nempe non constat de delicto
rei, nisi per allegatas probationes; de iudice vero inno-

292
sententiam Rei certo cognoscente. / qui casus est rarissi-
mus: nullibi agunt jura. Aliunde etiā constat quod le-
ges accommodari debeant ad ea, quae frequenter accidunt, l. 5. ff. de ff.
Inst. Off. Pastoralis 28. §. 5. quia vero de officio
judic. Deleg. ait Pontifex, quod Ordinarius senten-
tiam ipsius Delegati ipsius Pontificis; et si sciat,
eam esse injustam, exequi nihilominus teneatur; ergo
etiam poterit iudex cum, quem scit innocentem, conden-
nare, posito, quod per allegatas nocens probatus
fuerit. Prob. conf. Nisi id liceret; tunc ideo,
quia talis condemnatio esset injusta: at juxta c.
pastoralis supra cit. licet ~~esse~~ exequi sententiam
injustam; ergo etiam licebit saltem per accidens
ferre sententiam injustam.

Q. Dist. min. Licet exequi sententiam injustam,
si non sit notorie injusta. Conc. Secus Neg. min.
alias possemus excusare carnifices Christū cruci-
figentes, licet eum innocentem prorsus scivissent.
Porro quod licet exequi sententiam injustam,
si non sit notorie talis, ex eo liquet; quia exe-
cutor suum iudicium potest submittere iudicio pro-
cipientis executionem, et credere, quod licite et jus-
te praecipiat; neq. enim ipsi examen sententiae con-
mittitur, sed sola eius executio mandatur.

Urgebis cap. cit. Pontifex expresse dicit, et si
sciant sententiam injustam; ergo supponit noto-
rietatem injustitiae.

R. N. Cons. Nam ut bene ait Sover l. 2. fr. 1.
c. 2. §. 1 §. 5. Scientia in significatione iuri-
dica non semper in sensu philosophico, sed magis
in sensu vulgari pro simplici notitia rei accipitur.

Inst. Per dictum cap. pastoralis auctoritas rei
judicata adeo prevalere debet apud eum, cuius
partes sunt rem judicatam exequi, ut fas ei non
sit inquirere, num juste, aut injuste fuerit pronun-
tatum; ergo etiam iudicis officium est potius fi-
dem exhibere probationibus actorum, quae ex jure
auctoritatem habent, quam his, quae privatim scit.

R. N. Cons. Quia fieri nequit, ut allegata et
probata, quae iudex certissime novit esse falsa ipsi
possint facere fidem. Præterea probationes iudicia
solum adhibentur ad rei veritatem eruendam; cum igi-
tur de opposito ipsi iudicis constat ea prorsus inutiles

Sunt.

At dices: Non debet plus credi uni testi, quam duobus, vel pluribus: Sed hoc fieret, si iudex potius his, qui privatim scit, quam qui publica probantur, fidem adhibere deberet.

R. Plus esse credendum uni testi, à quo certa habetur notitia, quam mille, qui falsa testantur, unde iudex inposito casu plus sibi credere debet, quam mille testibus.

R. D. Cons. N.

Iust. Iudex, quando sententiam fert, non agit, ut persona privata, sed ut publica; ergo nequit secundum privatam notitiam, sed secundum acta publica iudicare.

R. D. Cons. Nisi certo cognoverit acta publica esse falsa Con. Secus N. Nam omni jure cavetur, ut calumnia aliena, error publicus, aut similia, que injustitiam apertam reddunt, eliminentur, ut sic justitia et innocentia ubique regnent: quod tamen secus eveniret, si omni profuso casu iudex teneretur etiam contra propria sua conscientiam secundum acta publica ferre sententiam.

Dices: Ex hac doctrina sequi magnum absurdum, nempe, quod iudex possit condemnare eum, quem scit esse nocentem, licet per allegata probetur et declaratur innocens; nam ut antea insinuatum est, non tenetur iudex contra propria conscientiam ferre sententiam secundum acta publica, praesertim si ea cognoverit esse falsa; ergo hoc ipso secundum suam conscientiam, qua novit aliquem nocentem procedere poterit.

R. N. hanc sequelam; quia longe plus requiritur ad infringendum praeceptum negativum, quam affirmativum; Est autem absolutio nocentis solum praeceptum affirmativum, quod non obligat pro semper; at condemnatio innocentis imititur praecepto negativo non occides, quod obligat pro semper.

Virgibis: Propter bonum commune licet occidere innocentem, ut in oppugnatione Civitatis, cum

284
diruitur turris, uel arx, in qua sunt multi inno-
centes; ergo uerū non est, hoc præceptū negativū obligare pro semper.

R. Ibi non intendit directe occisionem innocen-
tis, sed redactionem arcis hostilis, qua non de-
bet relinqui, licet ex ea sequatur mors innocentis
contra Principis uoluntatem. In presenti autem
casu iudex directè et immediate intendit. Unde
occisio horum innocentum solum est indirecta;
atq; adeo secundum communem Doctorum senten-
tiam in illo præcepto negativo ^{non} comprehensa,
quo solum occisio directa, et qua fit sine mode-
ramine propria tutela, uetatur.

q. controversia **Iust.** In presenti hypothese occisio non est directa,
sed solum indirecta; ergo. Prob. Ant. iudex
in hoc casu solum intendit seruare iudiciariū
ordinem, ad quem conducere ipsi uidebatur occi-
sio innocentis, atq; adeo directè uult obseruare
prescriptum juris ordinem; indirectè uero, et
per accidens ipsam innocentis occisionem.

R. N. quod in hac hypothese occisio inno-
centis sit tantum indirecta; nam uerissime oc-
cideretur innocens directè, cum ^{iudex} ipsa actione
externā directè intendat in mortem hominis
innocentis, et non in aliquid aliud; quodnam
enim aliud obiectum assignari potest, quod
directè et immediate intendat sententia iudicis
condemnatoria ad mortem, quam occisio?

Neg. dicas: Observantiā iudiciarij ordinis, ac
procuratiō^{nē} seu conservatiō^{nē} boni publici, hanc,
inquam, observantiā esse obiectum hic imme-
diatè intentum; nam

Contra est; quia sicut occisio nocentis à iudice
directè intenditur; licet per eam etiam intendat
seruare iudiciarium ordinem et procurationem bo-
ni publici; sic pariter occisio innocentis erit di-
recta, licet ad eundem finem à iudice ordinetur,
alioqui quodammodo excusari posset Dilatus,
dicenda, quod Christum indirectè solum atq; adeo
licite occiderit; directè autem intenderit impe-
dire tumultum populi, et procurare bonū publicū.

285
Dices: Dato, quod haec occisio sit directa; non
tamen propterea statim dici debet illicita;
nam potest aliquis propter sui defensionem
directe occidere v.g. furiosum, eum volentem
publica commune licebit iudici etiam illum
directe occidere, quem novit innocentem; si reus
criminis per testes probatus fuerit
R. N. Cons. Nam directa occisio hominis, iure
ipso naturali licet, quando est necessaria ad
defensionem propriae vita; vim enim vi repellere
est hominibus et brutis naturale; at vero
profus innocentem, infontem, ac nemini nocentem
occidere semper est intrinsece malum, sicut
cognoscere non suam; consequenter quamvis
per testes reus criminis probatus fuerit, nun-
quam tamen per condemnari poterit ab eo, cui
perspecta est eius innocentia

Dices: Ergo S. Scriptura verificari requirit,
qua dicitur, in ore duorum vel trium testi-
um peribit, qui interficietur, deut. 17.

R. 1. ibi praecipitur, ne sine duorum testimonio
aliquis damnetur; ideo enim subiungitur: na-
mo occidatur uno contra se dicente testimonium;
non tamen quod semper damnetur concurrentibus
duobus testibus; possunt enim occurrere multa,
propter quae illi non sufficiant.

R. 2. cum distinctione: In ore duorum vel
trium testium peribit, qui interficietur, si testes
presumantur deponere verum Con. si certum sit,
eos deponere falsum N. Eandem responsione
adhibe ad illud Math. 28. in ore duorum vel
trium testium stat omne verbum.

Controversia ib.

ex l. 1. §. 34. de Treuga et pace
et ex l. 3. ff. de just. et iur.

An liceat Principi christiano, si bello pre-
matur ab alio principe christiano, foedus
inire cum principe infideli, eumque in so-
cietatem belli adsciscere.

Haec quaestio valde est controversa inter Do-

dores, alij ^{quippe} affirmantibus, alij vero negan-
tibus, quos ut quidam in concordia reducant,
hac utuntur distinctione, videlicet per se
quidem illicitum non esse foedus contrahere
cum infidelibus, ab ijsq; auxilium implora-
re adversus principes Christianos, plerumq;
tamen hoc non licere per accidens propter
scandala et damna, quae redundant in Ecle-
siam; Verum hanc distinctionem fucus ob-
tectam esse, et dicendis facile innotescet.
Vade sit.

Resolutio

Per se illicitum est Principi Christiano, si
bello laesgatur ab alio Principe itidem
Christiano foedus inire cum principe infi-
deli, eiq; in societate belli adhaerere.

Ratio est I. Quia Deus populo Israelitico foe-
dus cum infidelibus prohibuisse legitur exod.
34. v. 12. Deut. 7. v. 2. ergo patet, quod
huiusmodi foedera per se sint illicita.

II. quia omnis princeps Catholicus nequit sub
peccato gravi cooperari directe vel indirecte
ad ruinam Ecclesiae vel verae fidei, sed potius
tenetur pro viribus impedire omne id, quod
ad detrimentum Christianae Religionis vergere
potest; neq; enim sunt facienda tam grandia
mala, ut eveniant bona inania et transito-
ria, quae sperantur; At certum est, quod per
huiusmodi foedera bonum Religionis in ma-
gno versetur discrimine; Unde propter tale
periculum, quod nunquam abest, quotiescunq;
huiusmodi foedera inveniuntur, ea merito tan-
quam per se illicita censeri debent. Con-
cedimus equidem, quod scandala et damna,
quae occasione huiusmodi foederum redundant
in Ecclesiam, sint aliquod accidens, et minime
per se connexa cum hisce foedis pactionibus;
at negamus ea non esse per se admodum peri-
culosa; fieri enim nequit, ut Princeps fide-
lis foedus inerat cum infidelibus adversus alium

Principem Christianum; quin eo ipso expo-
nat Eulefiam ac S. Religionem discrimini ac periculo
ruinae spiritualis; qui uero amat periculum
prohibet in illo Eccl. 3. Igitur satis mani-
festum esse videtur, huiusmodi foedera
esse intrinsece mala ac per se illicita.

Oppones: Leges et iura permittunt defen-
sionem corporis rerumq. suarum à quolibet
fieri per textum in l. ut vim ff. de j. et j.
l. j. C. unde vi. can. jus naturale dist. j.
ergo poterunt Principes fideles, ut sa-
ent regnum suum tueantur uti ministerio
principis infidelis adversus principem
Christianum, ac proinde cum in belli socie-
tatem adire.

R. Leges illas duntaxat de defensionibus
licite modo factis intelligendas esse, ut
concludunt communiter Doctores in D. C.
ut vim et D. C. j. C. unde vi. Haec autem
defensio in presenti hypothesi licite modo fieri
nequit, cum ei obstat lex divina ac bonum
Religionis, quae omnem cum infidelibus bel-
licitatem vetant, ut primum demonstremus.

Dices: Aliter plane olim consueverunt probi
ac ff. viri; nam Abraham cum Abimelech
gen. 21. Judaei cum Spartiatis. Moyses cum
Hobab. Israelitae cum Aegyptiis. Josue cum
Gabaonitis. Machabaei cum Romanis foedus
facinere. Horum exemplum sunt secuti Impe-
ratores, ac reges Christiani; nam Constan-
tinus cum Gothis et Vandalis. Justinianus
cum Saracenis. Plures Hispania reges cum
Mauris. Franciscus I. et Ludovicus XIV.
uterg. Rex Galliae cum Turcis foedus
pepigerunt; ergo verisimile non est, quod
huiusmodi lege divina sint prohibita. ⁷ foedera

R. ad 1. exemplum, Abimelech infide-
lem non fuisse, ut sentit D. Ambros. l. j. de

Abraham. c. 7. Sed esto, fuerit infidelis, non tamen ad belli societatem inter Abimelech et Abraham initum est foedus, sed solum ut Abraham misericordiam faceret cum Strige Abimelech: at qua vel umbra hic mali subest?

De foedere Judaeorum cum Spartianis, in eandem reddimus rationem; non enim ad belli societatem minus adversus fideles Principes ictum fuit, sed solum ad fovendam fraternitatem.

Foedera vero Moysis, cum Hobab, Israelitarum cum Aegyptiis, Josue cum Gabaonitis non sunt ad propositum; cuius enim hic vel contentitii belli adversus principem fidelem et cum pernicie Religionis societatis species?

Foedus autem Machabeorum cum romanis improbat Rupertus l. 10 de vict. verb. c. 6.

Factum quidem eorum in Scriptura narratum est; sed non laudatum. Verum quidquid sit, foedus hoc initum non est adversus fidelem Principem, aut in Religionis perniciem, nihil igitur ad rhombum nostrum.

Nec demum Constantini, Justiniani aliorumque foedera in contrarium adducta sententiam nostram infringunt; nam certum est quaedam illorum illicita fuisse, ne dicam impia; quae alia vero non in belli societatem, aut adversus Principem Christianum inita sunt.

q non esse ad propositum; quaedam vero indubie illicita fuisse, qualia praesertim fuerunt contra eum et Judaeos, et cum haec, foedera

~~Non dicitur in Gallia, hoc non debet approbari~~

Dices: si horum regum foedera fuerunt illicita, ergo rex David cum Achi Rege Geth infideli foedus inire potuit contra Saul principem fidelem; at tale foedus si Scriptura minime reprobatur, ergo rex, illicita, aut improbanda sunt aliorum Principum foedera cum infidelibus inita.

R. N. seq. maj. Quia David cum Achi nullum foedus pepigit contra Saul; nihil enim

aliud fecit David, nisi quod vita periculante
ad regem infidelem salutis ergo contulerit.
Iustabis: David ad pugnam adversus Saul
ductus est, regis fidem suam pollicitus est,
dicens: Nunc fides, qua facturus est servus
tuus: 1. reg. 28. ergo David plane cum prin-
cipe infideli contra saulem principem fidelem
perigurat foedus.

Q. N. Cons. Nam illa pollicitatio valde sunt
ambigua; ea ea quippe non tam colligere licet,
quod David esset contra Saul pugnaturus,
quam quod adversus ipsum regem Achin ar-
ma verferus esset, quod et ipsi Satrapa
Philistinorum merito veriti sunt, ut videre
est, cit. 1. reg. 28.

Urgebis: Licet David contra Saul cum
Achi pugnasset, minime peccasset; ergo fideles
licite possunt succurrere infidelibus: At ubi fi-
deles infidelibus succurrere possunt, poterunt
vicissim infideles praesertim in bello justo juvare
fideles, arg. l. fin. ff. de leg. 3. ergo.

R. 1. N. ant. Non enim licet juvare partes
infidelium Principum contra fideles, ut facile
colligitur ex c. 94. Julianus, causa 11 q. 3.

R. 2. Dist. Cons. Ergo possunt fideles succurre-
re infidelibus, in iis, qua adversus Deum, Patriam,
aut Religionem non militant Con. Secus Neg.
Cons; quemadmodum facile arguitur ex cit.
c. Julianus. Concludendum proinde est quod nul-
lo pacto Principes fideles cum infidelibus bell.
Societatem adversus alium Principem Christianum
inire possint.

At dices: Licet Principi Christiano con-
ducere milites infideles, ut se suumq; re-
gnum defendat; ergo etiam licebit ei, ob
eamdem causam foedus pangere cum infideli-
bus Principibus.

R. N. Cons. Nam ex hoc icto foedere semper
imminet periculum Religionis, ne videlicet sa-
era profanentur, templa evertantur, Religio pes-
sumdetur, ac Christiani cum summo perversionis
discrimine in servitutem abducantur; qua pericula

cessant quando conducuntur milites, qui quamvis infideles sint; at tamen Ducibus Catholicis subduntur, ac facile in suo officio continentur. Urgebis: Principes Christiani non ideo paciscuntur cum infidelibus, ut Ecclesia aut vera fides periclitentur, sed ex alio justo fine, ut nempe se suorum regnum defendant; ergo si inde per accidens aliquod Ecclesiae detrimentum obueniat, id ipsis non est imputandum. Prob. Conf. Nemo est arguendus peccati ex eo, quod non se contineat ab actione, ex qua praevidet per accidens ac prae intentionem malum sequi, dummodo iusta habeat causam, ^{nam} excusandj, quod variis probari potest exemplis. Nam 1. Qui usuram foeneratori, pressus necessitate promittit, peccati alieni, commissarij, iniquitatis usuraria non fit reus. 2. Mulier moderato vestitu ex causa prodians, non est moraliter impudica voluntatis causa, quia se se ab alio appetendam praevidet. 3. Respublica non tenetur cadis innocentium, quos Tyranno alioquin sibi exitium intentanti tradit, aut saltem extra civitatem eiecit, quamvis videat, eos iniuste ad necem esse rapiendos; ergo nec funesta Religionis mala, quae ex malitia infidelium ac prae intentionem Principum fidelium cum ipsis infidelibus paciscantium obveniunt, non sunt ipsis imputanda in peccatum.

Q. N. Cons. et paritatem; nā imprimis, quia ad prima duo exempla constat actiones huiusmodi per se licitas esse, et malum, quod inde per accidens sequitur, ex propria ejus, qui illud patitur, voluntate proficisci; Lubricus quippe ex conspectu pulchrae mulieris; Usurarius vero per petitionem usurae delinquentes, non nisi sua perversa voluntate peccatum adscribere debent; at vero foedera cum infidelibus inita; eò quod Christiana Religioni adversentur, per se illicita esse videntur; unde et merito lege divina prohibita sunt, Exod. 34. v. 12. Deut.

7. v. 2. Præterea mala, quæ ex ejusmodi societa-
te enascuntur, non volenti sed nolenti, Ecclē-
siæ videlicet, cui talia foedera proorsus injusa
sunt, inferuntur.

Quod verò spectat postremum exemplum, ex ipso
jure natura constat, melius esse, ut unus, quam
ut tota Respublica pereat; unde nemo sana
soluta existimaverit, Respublica potius eli-
gendum esse, ut ipsa funditus excidatur, quam
ut permittat innocentem à Tyranno trucidari.

At quis si sana sit mentis, dicere poterit,
quod commoda vel incommoda, quæ pro suppe-
ditis Principum infidelium afferuntur, tanta sint,
ut judicari possit, quod jure ^{merito} catholica Ecclēsia, et
ipse Sponsus ejus Christus universa illa Ecclēsia, sa-
cilegia, nefandasq; sua Religionis depopulationes, fi-
deiq; ipsius excidium potius debeant pati, quam quod
~~ocum intacta ipsi et Principes à~~ ^{temporalibus} ~~hujusmodi~~ com-
modis sibi procurandis, aut incommodis vitandis
abstinere debeant. ~~quæ quod eorum intactis~~
~~ipsi et Principes ab hujusmodi~~ Quid enim? An
politicus, temporalis regni transitorij status
Religionis excidio, Ecclēsiæq; Stragi præponderan-
dus est? quisquis hoc dixerit, impium, aut Athē-
istam se prodit.

Just. Ex his quidem satis aperte demonstrari, per
se illicita esse hujusmodi foedera, ubi nulla, ea
inveniendi, cogit necessitas, seu, verò, sibi quis ne-
cessitate ~~propterea~~ se tuendi pressus, et ab omnibus
principibus fidelibus repulsam passus, non nisi
apud infideles invenit auxilium; nam necessi-
tas urgens legibus etiam divinis subiecta
non est, e. quod non est licitum de R. d. ~~et~~

Sabbatum quippe custodiri præceptum est divinum,
et tamen Machabæi necessitate compulsi sine culpa
in Sabbatho pugnabant. Item comestio panum
propositionis Læicis divina lege prohibita
erat, et tamen David urgente fame impune panes
propositionis comedit; ergo à pari discurrendum
est in præsentis hypothese.

R. N. ant. ad rationem adiectam dico, verum esse,
necessitatem urgentem legibus etiam divinis non esse
subiectam, modo tertio alicui, præsertim Ecclēsiæ nul-
lum inde enascatur detrimentum, aut ruina spiritualis;

Secus enim dicendum; Unde quia Machabaeorum bella Sabbatho inita, ac comestio panis propositionis per Davidem facta nemini profus praesudicium afferebant, facile est concludere, siue Machabaeos, siue Davidem propter urgentem necessitatem apud Deum tanquam sua legis transgressores minimè reputatos fuisse; at uerò foedera cum infidelibus aduersus Principes Christianos ita sunt Ecclesiae sumè nociva; unde non uidemus quo pacto ab eius sponso Christo approbari possint.

Urgebis: Deus ad puniendum populum Israeliticum ministerio Gentium saepe usus est, non obstante, quod per hoc Gentium ministerium sacra Religio profanaretur, atq; Religio sumò discrimini exponeretur; ergo pariter poterit Princeps fidelis ad puniendum injustum inuasorem uti ministerio infidelium, atq; cum iis inire belli societatem, licet forsitan Ecclesia inde quoddam patiatur detrimentum.

R. N. cons. et paritatem; nam Deus ~~per~~ non jure defensionis, sed jure absoluta potestatis illi usus est; impar autem est nostra potestas diuina, illa immensa, uniuersalis, et plena sapientia; nostra uerò tenuis, restricta, ac innumeris obnoxia erroribus; Licet igitur Deus ministerio Nabuchodonosoris, Antiochi, ac similibus infidelium ad plestem damtus sit, nobis tamen illorum societas, atq; auxilium, si Christiani non tantum dici, sed esse uoluerimus, profectò uitandū est.

Dices: Canes, id est, infideles in Ecclesia propter pacem Ecclesiae tolerandi sunt, Can. quidem 22. q. 4. ergo uerum non est, quod eorum societas aut auxilium à nobis Christianis sit uitandum.

R. D. Ant. Tolerandi sunt, si subiecti fidelibus quiete vivant, nihilq; contra Christianos moliantur, Con. Ant. Secus N. ant. et cons. Præterea aliud est tolerare infideles, aliud cum eis, ut pro defensoribus habeantur, inire foedus; ex illo namq; pax nemini nocens, sed omnibus proficiua oritur; ex hoc uerò bellum et dissensio Christianis ac Christianæ Religioni admodum nocua emergit. Quamuis igitur infideles in Ecclesia nonnumquam supportandi sint, at foedera cum principibus infidelibus inita ab eadē Ecclesia minimè tolerari possunt.

Urgebis: Christiana Religio ob talia foedera magis emolumentū quam damnum consequitur, nam tunc Clerici ac Religiosi libere agunt apud infideles cum magno Christianæ Religionis incremento; ergo S. Mater Ecclesiae hujusmodi foedera merito tolerare debet.

R. Non esse facienda mala ut ueniant bona, Rom. c. 9. Unde S. Religionis eversio uel in minimo oppido Christiano, cum sit grande peccatum, per conversionem omnium infidelium compensari nequit.

7 plebem suam

Controversia 17.

ex lib. 1. tit. 37 de pactis.

An ex pacto nudo in jure cano-
nico concedatur actio?

Suppono pacta nuda jus civile non
approbare, nec iis actionem concedere C. 7.
S. 4. ff. l. 10. C. h. t. ne, cum sint
frequentissima, occasione illorum tri-
bunalia litibus abundant. In autem
de jure Canonico idem sentiendum
est, controuertitur.

Resolutio

¶ sicut in jure civili, sic pariter

Pacta nuda in jure Canonico non
pariunt actionem.

Ratio est; quia inter jus canonicum
et civile nulla est constituenda diffe-
rentia sine expresso testu, uti constat
ex C. 1. de non oper. nuntiat. Sed
jus civile non concedit actionem, ut liquet
ex mox adducta C. 7. ff. et l. 10 C. h. t.
neq. in jure Canonico hujus actionis ul-
lus inuenitur expressus testus, ergo.

Deinde non alia ex causa in jure civili
denegatur actio ex pacto nudo, nisi
ut minuantur lites. Sed haec ratio,
cum sit aequissima, procul dubio etiam
locum sibi vindicare debet in jure
canonico; ergo.

Oppones d. Cap. i. h. t. omnia pacta
servari jubentur; ac proinde eis debetur
actio;

7 l. 5. § 2. ff. de solut.

R. N. Cons; nam etiam in jure Civi-
li pacta generaliter praecipuntur
servari; et tamen ex pacto nudo de-
betur actio, ut iam dictum. Aliud igitur
est, ut bene advertit Smar (l. 3. c. 1.
n. 44. servare pactum, quod etiam ju-
bet lex civilis; aliud actionem ex pac-
to concedere, quod neq. lex civilis, neq.
Canonica constituit.

Dicas, in ^{dicto} Cap. i. h. t. haec for-
maliter leguntur: aut imitas pacta sua
obtineant firmitatem, aut conventus Ec-
clesiasticam sentiat disciplinam; sed
ly conventus importat conventionem
in judicio, quia fit per viam actionis;
dicendum igitur, quod nuda pacta, si
non serventur, in jure canonico pariant
actionem.

R. N. nisi universaliter sumatur;
eo quod conventio in judicio possit fieri
per denuntiationem Canonice, ac imple-
rationem judicis Ecclesiastici, qua de-
nuntiationem hic denotari verisimile
est.

Neq. dicas, hanc responsionem esse in-
sufficientem; quia conveniri ex voca-
buli proprietate quis dicitur, si contra
eum actio instituat arg. l. quoties
ff. Si quis cautionibus c. ergo.

R. Licet in dicta lege Conventio stricte
sumatur, nimirum pro actione judiciali; non
tamen inde sequitur, quod illud vocabulum
pro hujusmodi actione ubiq. sumi debeat;

nihil enim obest, quin non subinde pro
actione improprie dicta, seu imploratione
iudicij ~~partis denuntiationis, conventus accipi~~
possit, quemadmodum fit, quando pra-
missa denuntiatione Canonica quae
denotat Reum; sic enim conven-
tus saepe saepius Ecclesiastica sentit
disciplinam.

At dices: Nunquam verba Legis sunt
improprianda, sed semper secundum
propriam significationem sumenda,
nisi aliter constet de mente Legis-
latoris C. 1. aliter C. 9 ff. de Legat.
Sed conventio, seu conventus proprie
denotat actionem; ergo.

Quia conventio seu conventus est
verbum ambiguum, et non minus dici
potest de eo, qui per actorem coram
iudice comparere compellitur, quam
de eo, qui per ipsum iudicem con-
venitur: prima quidem acceptione
formaliter arguit actionem; et se-
cunda ad summum praesupponit denun-
tiationem canonicam. Cum igitur
incertum sit, an in d. cap. 1. h. l. vo-
cabulum conventus arguat actionem
judicalem an potius denuntiationem
canonicam, hoc posterius potius pra-
sumendum est, quam prius, ne ponatur
discordia inter jus civile et cano-
nicum. sine expresso textu, quod ca-
vetur C. 1. de Nov. oper. nunt.

Replicabis, inter jus canonicum et civile
in hac questione necessario ponendum

esse discrimen, eo quod ex non servato
pacto peccatum committatur, de quo licet
judicare nolent Tribunalia Civilia
bene tamen Ecclesiastica, Ecclesia que
pe iudicat de omni peccato c. novit is
de iudiciis: atq; adeo jure merito li-
cet inferre, quod etsi ex pacto nudo
jure civili non datur actio, bene ta-
men jure Canonico.

R. Licet Ecclesia judicium suum de
peccato interponat, non tamen inde
necessario sequitur, quod actionem pro
tali iudicio exercendo concedat, cum hoc
exercitium fieri possit, si vel sola de-
nuntiatio canonica, vel imploratio ju-
dicii promittatur.

Instabis. Magis consulitur conscien-
tiis, validiusq; peccata proscriben-
tur, si datur actio, quam si solum
concedatur denunciatio canonica; ergo
cum Ecclesia salutem civium, cui ob-
stant peccata, pro fine habeat, manifestum
est, quod actionem ex non servato pec-
cato, atq; adeo ex delicto commisso concedat.

R. Non esse faciendam bona, ut eve-
niant mala, cum igitur certum sit, quod
ex nimis actionibus concessis, Tribu-
nalia obruantur litibus, quibus
bonum spirituales magnum damnum
pati solet; hinc aequius est, hujusmo-
di actiones minuire, quam multipli-
care, praesertim cum adhuc suppetat
remedium, quo satis peccata elimi-
nari possint; nimirum imploratio offi-
cij iudicis, ac denunciatio canonica
prout videre licet c. 3. h. d.

407 Sicuti non sunt
facienda mala ut
eveniant bona c.
ex huanu de sorti-
lagis. 17. q. 5 per tot.

At inquires: Ex eo capitulo potius argui
debere actionem, quam solam denun-
tiationem canonicam; ibi quippe dici-
tur: Studiose agendum est ut ea, qua
promittuntur, opere compleantur. Vbi
particula studiose, cum ad iudices ma-
xime referatur, clare indicat, quod ipse
ex pacto nudo, non solum denuntia-
tionem, sed etiam actionem concedere
debeat; sic enim eo firmitus et stud-
iosius ea, qua promittuntur, opere con-
pleantur.

Et illa verba studiose agendum est
non tam ad iudices, quam ad privatas
personas referri; loquitur enim su-
mus Pontifex in genere, unus vultus,
quod quilibet studiosus in eo esse
debeat, ut illud, quod promittit, opere
compleat, ea quibus verbis actio
ex pacto nudo argui nec debet nec
potest. Deinde dato, quod ad iudi-
ces illa verba referantur, non tamen
ex his plus inferri potest, ut aduersus
König in h. t. n. 54. quam quod ob
non servatum pactum imploratione
iudicis facta, ipse iudex curare de-
beat, ut promissa seu pacta serven-
tur.

Dices iterum: In omnibus ferme lo-
cis praesertim in Germania datur actio,
seu conditio ex pacto nudo in foro
ecclesiastico, quod signum est, jus ca-
nonicum hanc actionem concedere pra-
sertim per C. d. c. 13. h. t. ergo.

Et Hadriana praesertim id etiam verum
esse in foro civili, quin tamen li-
ceat inferre, ^{quod} jus civile pacto nudo
concedat actionem. Itaque pactata

consuetudine plurimarum locorum pro-
sertim Germaniae, fatendum est, quod
licet per leges ex pacto nudo nulla
oriatur actio, nihilominus iam
utroque foro concedatur actio seu
condictio ex moribus et praxi. Cuius
cit. n. 54. Smier l. 3. tr. 3. c. 1. §. 1.
§. 5. n. 47.

Controversia 18.

ex L. 1. Tit. 35.

Item ex l. 1. §. 7. ff. de Senatus Cons. Maced.
An filiusfamilias ex mutuo
accepto in foro conscien-
tia constringatur.

Nota. Contigit Roma, ut quidam
Macedo filiusfamilias mutuas
pecunias daret, quibus deinde corrup-
tos mores induerent, et, ut mutuum
solvere possent, vitam parentum infi-
diarentur; Quare. Scito statu-
tum est, ut huiusmodi creditoribus
negetur actio efficax, et filiusfamili-
as contra eos perpetua exceptio con-
cedatur l. 1. §. 7. ff. de Scito
Maced. Cessat tamen hoc Scitum

I. Si filio sint bona castrensia vel
quasi. II. Si communi errore cre-
debatur sui esse juris. III. Si mu-
tuum non constiterit in pecunia nu-
merata. IV. Si ea sciente patre
mutuata sit. V. Si in utilitatem
patris versa sit. Et haec in foro
externo indubitate procedunt, sed
an idem obtineat in foro interno
celebris est inter Doctores controversia

29
Resolutio

Filius familias, licet sit iam ma-
jorem sine consensu patris au-
torem accipiens neq; in foro inter-
no tenetur ad restitutionem.

Prob. Lex et publica potestas po-
test ex publica et justa causa potest
contractu irritare, actionem dene-
gere, dominium de uno in alterum
transferre, sicut ex proscriptio-
nis lege perspicuum est; Sed
haec irritatio, cum sit justa non
solum habet locum in foro exter-
no, sed etiam interno. ergo C.

Confirmatur. Quia ad aliquem
per tale SC. tum reipublica pa-
trium consultum est, si quos lex
civilis ab obligatione absolvit, lex
conscientia sub salutis periculo cons-
tingeret.

Oppones d. Senatusconsultum
Maced. non nisi in foro externo vim
obtinere, minime vero in interno
manifeste exprimitur C. 10 ff.
de SC. Maced. his verbis: quia
naturalis obligatio manet: ergo.

R. N. ant. Nam licet naturalis
obligatio maneat, atq; adeo filius-
familias ex mutuo accepto natura-
liter ad solutionem tenetur, nihilo-
minus haec obligatio sit inefficax,
eiusq; impeditur effectus per legem;
exceptione quippe legis civilis actio
repelli potest, n. tantum in externo,
sed etiam in anima iudicio ubi leges
caesareae in vigore sunt. Laym in Theol.
moral. de pactis C. 5. n. 4. Engel. C. j.
tit. 35. n. 38.

At dices: Si hæc obligatio fuerit
inefficax per legem, ejusq; impediretur
effectus, tunc posset filiusfamilias
solutum repetere; sed repetere non
permittitur l. g. ff. de Sc. Maad.
ergo. P. Maj. quia quidquid sol-
vitur per errorem repeti semper
potest l. quod indebit. 7. et l.
quod pupillus. 41. ff. de condic.
indebiti; ergo.

Q. Licet vi adductarum legum,
quidquid solvitur per errorem, re-
peti possit, aliter tamen res se ha-
bet, quando lex specialis in isto
casu repetitionem soluti prohibet,
prout contingit in cit. l. g. Porro
nil est inconviens ait Engel l. cit.
n. 38. Si lex aliquos obligationis
effectus tollat, et aliquos toleret,
ut si deobliget filiumfamilias
à restitutione mutui, non tamen
ei permittat, ut si mutuum solvit,
solutum repetere possit; eò quod
periculū, ad quod respicit Sc. tum
cesset, si filiusfamilias creditori
suo satisfecerit.

Replicabis: Hoc Senatusconsultū
non tam ad periculū, quod v. g. im-
minet parentibus C., quam in odiū
et poenā foeneratorū respicisse;
ergo exceptio in eo concessa non
est extendenda à foro externo ad
forum internum; ad id enim sunt
restringenda Reg. J. in b. 15. in b.

Q. Hoc Sc. tum non nisi remota
ac per accidens in poenā foeneratorū

in reperiisse, principaliter vero spectasse favorem in parentum, nempe conservatione vita eorum, cum filiorum familias propulsationem scilicet corruptorum morum, cum igitur favores sint amplian- di causa leg. ideo merito exceptio per Sc. tu concessa extendi debet a foro externo ad internum.

Neg. dicas: Iniquum esse, ut beneficium mutuantis cedat ei in poenam et damnum, cum igitur vi huius Sc. tu beneficium mutuantis fiat ei poenale et damnosum, con- sequens est, quod favere videatur iniquitati, ac proinde non est, cur exceptio per dictum Sc. tu a foro ex- terno ad internum extendi possit.

R. Beneficium dici non debere cuius ope boni mores corrumpuntur, et vita parentum in discrimen ponitur; merito igitur per leges huius mu- tuantis factis correspondere debet poena, cum illud non vacet a cul- pa.

At dicas: Si constitutio Sc. tu est poenalis; ergo filius familias se eadem tueri in conscientia non poterit ante sententiam iudicis de- claratoriam; leges quippe poena- les ante iudicis sententiam non obli- gant in foro conscientiae.

R. Leges poenales non obligare quidem ante sententiam iudicis quidem in conscientia, quando ad executionem poena externum hominis factu requi-

ritur, secus vero, si nullum requiratur,
quemadmodum hic contingit. vide Ex-
gel. c. j. tit. 2. §. 3. n. 42. et
43.

Neg. rursus dicitur: Ex hoc sequi,
quod ~~quod~~ filiusfamilias possit
locupletari cum damno alterius, cu-
jus quo nummi mutuati adhuc ex-
sistent, aut in utilitatem proprii
peculii conversi fuissent, sed hoc
pugnat contra Reg. 48 §. in 6., qua
nemine vult locupletari cum jactu-
ra alterius; ergo.

R. Pro eo casu non esse verissimi-
le, quod S. C. Maad. voluerit ab
illa aequissima regula, quod nemo
debeat cum alterius damno locupleta-
ri, recedere, et filiumfamilias à
solutione reddere securum; quod
eo verius dicitur, quò magis cessat
ratio S. C. i., et neg. enim tunc quid-
quam subest causa, cur filius mutui
solutionem, debeat vitæ parentum
infidari, neq. malis corruptis mo-
ribus dici debeat, cum pecuniam
servant, aut utiliter et fructuose
impenderit.

At inquit: cit. l. 9. ff. §. 2. expres-
se hæc leguntur: qui filiofamilias
credidit, decreto amplissimi ordinis
actio denegatur, nec interest con-
sumpti sint nummi, an extant in
peculio; ergo patet est, quòd Sena-
tus consulto filiumfamilias à res-
titutione mutui liberet, etiamsi inde
factus sit ditior. Ex quo consequens est
quòd hæc S. C. constitutio, solum in foro ex-
terno, non in interno locum habere debeat,
cum recedat à sacris Canonibus Reg. c. 48. §. in 6.

35
R. Cū Inier de contract. c. 3. Sect.
1. n. 25. hanc legem esse intelli-
gendam, quando periculum imminet
re nummi, qui adhuc extant malè
impendantur, tunc enim filius non
cepsetur evasisse locupletior; et
ideo exceptione Senatus Consulti se-
cui potest: aliud tamen esset, si
ornamenta sint comparata pro ra-
tione dignitatis paterna, vel
pro pecunia sint iam mixta cū
peculis sine periculo eas malè
expedendi, tunc enim SC. cessa-
re ex aequitate naturali: verosi-
milis est. Et certe filius fami-
liaris non debet esse melioris con-
ditionis, quam pupillus contra
quem, si factus sit locupletior,
ex contractu sine consensu Tutoris
datur efficax actio l. pupit-
lus 5. in pr. ff. de author. Tutor.

Dices iterū: Non obstante illa regula
~~de aequitate~~ quod nemo de-
beat locupletari cū damno alterius,
nihilominus Lex est domina rerum
et potest alicui dominium ex justa
causa auferre et alteri adjudicare,
ut supra dictū; ergo id fecisse
SC. in poenā foeneratorū citata Lex
9 ff. §. 2. satis manifestū facit;
ergo.

R. In casu locupletationis, si non
verisimilis, saltem probabile est,
quod Lex irrevocabile dominium
pecuniarum mutuatarum filiofamilias nolue-

rit concedere, in dubio autem or
dinariē melior solet esse conditio
ejus, qui certat in damno vitando,
quam qui de lucro captando quam
admodum ait Engel de pact. l. j.
§. 35. n. 39.

Sed quid dicendum, si is, qui pecuniā dedidit
ignorat scilicet maced. constitutionem?

R. Cum Engel cit. l. n. 40. SC tum
eo casu plerūq; cessare, nam l. 4. et 8. ff.
de j. et facti ignorant. dicitur, quod
error juris non profit quidem in lucro
seu acquirere volentibus s. v. g. si quis
putaret, ex errore juris possessionem
longi temporis sine bona fide, aut ti-
tulo sufficere ad prescriptionem: ex
causa tamen à poena, et non nocet
in damnis amittenda rei sue. Si
tamen muticus scivisset, filiū fami-
lias pecuniā abusuū, tunc propter
ejus delictū, non est ei contra SC tum
subveniendū arg. ex l. ^{Regula} §. ff. de
j. et facti ignorant. ubi dicitur: mu-
tices non laedi, atq; adeo eis succur-
rendum esse. Nō sicubi non est delictum
sed juris ignorantia: si igitur mulie-
ribus non prodest juris ignorantia ubi
simul est delictū, profecto minus pro-
derit foeneratoribus.

Quid si filius familias scito, renun-
tiavit? R. non posse, si quod hoc se-
natu consultū maxime in favorem
parentum sit introductū, quorum
juribus assistere non possunt filii.
Quod etiā verū est, licet hoc rean-
tatio fuisset juramento firmata,
quia sicut reantatio simplex ita
et juramentum ei adiectū cedit in
prejudiciū parentū; cum huiusmodi

309
si renuntiatio probeat occasionem
infiduciandi vite paterna; juramen-
tum autem non est vinculum inti-
mitatis, nec est obligatoria quod
contra bonos mores, vel in praejudi-
cium tertii constitutum est. cap.
veniens 13. de iurejur. C. non est
obligatoriu 58. de leg. juris in 6.

Controversia 19.

Ex tit. 37. de postulando.

An advocatus possit suscipere causa
minus probabilem?

Suppono, quod, quando causa unius
terre nihil habet probabilitatis, ut
sua sit moraliter spes in ea obti-
nendi, non liceat eam advocato sus-
cipere, quia in causa esset, quod sine
fructu a suo cliente tempus et
pecunia expenderentur. Difficultas
igitur tota in eo versatur, quan-
do causa utriusque est probabilis, al-
terius tamen probabilior, an scilicet
possit Advocatus defendere minus
probabilem?

Resolutio

Potest Advocatus suscipere causa
minus probabilem, dummodo cliens
moneatur de sua minori probabi-
litate.

Ratio est, quia advocatus gerit
vices litigantis, sed potest litigans
illo casu sententiam postulare a
iudice, suas rationes exponendo, ergo
et Advocatus per reg. juris 68 in 6.

Confirmo. Quia saepe minus pro-
babilia sunt vera, et magis proba-

bilia sunt falsa; ergo licet ad-
vocato causa sui Clientis patro-
cinari, quāquā ipsi videatur mi-
nus probabilis; quia forte judi-
ci apparebit magis probabilis,
vno vera cui ipse Advocatus to-
tā rem decernendā, et definitien-
dam comittit.

† Dixi, dummodo cliens moneatur
de sua minori probabilitate.
quia cliens sic munitus forte
aut aliū eliget Advocatū, aut
causā non prosequetur.

¶ Oppones 1. Judex tenetur, sen-
tentia ferre pro parte probabilis-
si; ergo Advocatus non potest
defendere causā minus probabi-
lem. Prob. Cons.; quia hoc esse
petere à judice id, quod judex
licite non potest.

R. N. Cons. Neq; enim Advocatus
petit à judice ut judicet pro
parte minus probabili, quod utiq;
esset illicitum, sed solum conatur
suadere partem sui clientis esse
veriorē, quā reuera à parte rei
potest esse verior; potest enim
fieri, ut rationes, quæ Advocato
videbantur minus probabiles, ap-
pareant judici probabiliore, ut in
dictū.

Dices: Ergo eodem modo posset
Advocatus defendere partem im-
probabile, ut suadeat judici, illā
esse probabile; sed hoc prohibe-
tur arg. Auth. hodie jurantis
§ Patroni C. de judiciis; ergo.

R. N. Seq. Maj. quia in hoc casu
iā foret iniquitas clientis, qui
petit, vel defendit rem non suā; in
nostro autem casu supponimus in-
tervenire judiciū probabile de jure

in Clientis, quod sufficit, ut non
defendat re injustam.

At replicabis, causa minus proba-
bilen comparata probabiliori fie-
ri improbabilem; ergo.

Int. Prob. Quia causa probabilior
majora habet motiva, quam minus
probabilis: sed majora motiva
vincunt, et elidunt minora; ergo
etiam causa probabilior vincit, et
elidit minus probabile; et sic de
minus probabili fit improbabilis.

R. N. min. Quia motiva majora
et minora mutuo se excedunt secun-
dum aliquid, id est, unum habet aliam
specie vim movendi, quam non habet
alterum: ergo mutuo se non elidunt,
praesertim si sint dissimilia. Et certe
si motiva majora eliderent minora,
tunc causa, pro qua sunt motiva
majora, erit certa, quod est contra
suppositum. loquimur enim de con-
flictu causa probabilioris cum
probabili; non vero certa cu impro-
babili.

Oppones 2. Ad justitiam belli
non sufficit, quod secundum opinionem
probabilem habeas princeps jus alie
quod contra alium, pro quo stat
probabilior sententia; ergo nec
Advocatus movere potest literas
illi, qui habet probabiliorē causa.

R. N. parit. Quia Advocatus
non est judex, sicut Princeps, qui
du bellum infert, munus judicis im-
plet; est enim bellum executio sen-
tentia; at judex tenetur sequi

probabiliora; Advocatus autem non militat sententiā esequendo, sed solū proponit rationes, ut favorabile sententiā adipsi possit.

At dices: Advocatus sic proponendo rationes minus probabiles intendit, ut suam principalem causam obtineat cū minori jure, sed hoc est illicitum, ergo.

R. N. min. Nam solū proponit rationes ad experientiam, an patet forte appareant probabiliores, vel q̄ probabiles, rationibus contrariis, quod illicitum non est.

Dices iterū: Quod si iudex et iur. consiliariis sūt rationū ponderandorum incapaces, et hoc non latet advocatorum.

R. Quod pro hoc casu non possit Advocatus defendere causā, quam existimat minus probabilem, eo quod tunc directe intendat, ut iudex ^{pronuntiet pro hoc} ~~ponderet hoc~~, quod est minus probabile, quod non licet.

Oppone 3. favendum esse regi, cum sūt partium jura obscura Reg. juris in 6. Item favendum est ei, cui favent jura, sed jura favent habenti causā probabiliorē; ergo et advocatus ei favere debet.

R. ad 1. hanc regulam tantum pertinere ad iudicem, qui debet inter utraq. partem jus constituisse; atq. adeo ei parti favere, cui secundum q̄ jus est faciendum, non vero

ad Advocatum, cui sola incumbit
suscipere causam defendendam, quam
non judicaverit improbabilem: hoc
patet ex communi consuetudine bo-
nom. Advocatorum, qui neq. à iuris
et doctis Confessariis ob id dam-
nantur.

R. ad 2. breviter cum Fichler in h. l.
cum distinctione: favendum est ei
cui fauent jura vera C. appa-
rentia tantum et existimata N.

Controversia 20.

Ex lib. 1. tit. 40 De
his, quae ex metu causa
fiunt

An contractus metu cadente
in virum constantem facti validi
sint de jure naturae ac positivo?

Circa hanc controversiam triplicem repe-
rimus sententiam: 1. na docet huius-
modi contractus irritos esse, quando sal-
tem metus est injuste incussus a contra-
hente ad extorquendum consensum. 2. da
distinguit et docet, contractus onero-
sos validos quidem, et gratuitos irritos
esse de jure naturae. Tertia denique
sive onerosos, sive gratuitos contractus
validos omnino asserit de jure
naturae quae positivo. Ita communi-
ter Canonistae cum quibus sit

Resolutio

Contractus metu gravi, et injuste in-
cussio iniri sunt jure naturae et positi-
vo validi.

Ratio est, quia quod ex metu fit,
voluntarium simpliciter est, licet
mixtum cum aliquo voluntario imper-
fecto; hinc, qui ex metu mortis adorat

idolum, voluntarie id facit, et mortaliter
peccat. Et qui ex eiusmodi metu
baptizatur, vel suscipit ordines, volun-
tarie et valide operatur. Unde et
matrimonium tali metu prob contrac-
tu probabiliter validum esset jure
naturali nisi ab Ecclesia fuisset
consensus irritatus. Non ergo deest
voluntarium requisitum ad valorem
actus propter metum incussum.

Confirm. Quia consensus metu
injusto extortus non minus est vo-
luntarius, quam metus ab extrin-
seco vel extrinseco juste incussus.
Sed hic secundum omnes contrac-
tum validum relinquit. ergo et ille.
Et hoc de jure naturali procedunt.

Porro de jure positivis res videtur
certa ex c. Abbas 2. et c. ad audien-
tiam 4. de his que vi metusq. causa
fiunt. Facit etiam textus in §
verbi gratia d. instit. de exceptioni-
bus ubi imperator ait: Si metu coactus
stipulari sitis promissisti, quod non
debueras promittere, palam est jure ci-
vili te obligatum esse. ... sed ini-
quum est te condemnari.

Oppones. d. Contra dictamen rationis
est, ut aliquis ex injuria alteri illata
ferat commodum. Sed hoc contingit
vel si contractus metu gravi injuste
incusso inibi valeret, ergo

Q. N. min. Quia optabilius est me-
tum passio, si contractus valeat, quam
si hoc ipso sit nullus, nam vel est ipse
noxius, vel utilis. Si noxius, potest
petere rescissionem, vel rescissionem
dammorum, quam pollicentur jura.
Si utilis potest obligare alterum ad ob-
servandum contractum, quod non posset,
si contractus nullus esset.

At dices jus non potest nasci ex injuria
sed si contractus causati ex metu in-
juste incuso essent validi, jus nas-
ceretur ex injuria: ergo

R. Neg. Quia injuria non est cau-
sa immediata contractus, sed consen-
sus agentis, qui subsistit cum injuria
vel Q. 2. D. maj. Jus non potest
mediate nasci ex injuria trans.
mediate N. Maj. nam si filius occi-
dat patrem, filius per successionem
ab intestato immediate acquirit jus
ad hereditatem; per injuriam vero,
quia occidit patrem, mediate. Simi-
liter si ex dolo accidentali in eatur
contractus, jus mediate nascetur ex
injuria, immediate vero ex consensu
contractantis: et sic etiam fit in
presenti.

Dices iterum. Si valet contractus
metu extortus v.g. promissio auri
facta pradori volenti occidere; er-
go metum passus denebitur hoc
aurum tradere;

R. Neg. Sequel. nam metum passus
potest quodcumque vult illum con-
tractum rescindere.

Juris. Prædo in eo casu habet jus
ad petendum aurum promissum: atqui
ubi una ex parte jus est ad petendum,
ex altera parte obligatio esse debet
petitionem implendi; alioquin non
subsisteret jus ad petendum, sed solum
simplex petitio.

Q. D. maj. Habet jus absolutum N.
habet jus conditionatum, si nempe casus
non opponat exceptionem injuria. Con-
tra habet jus habere ex supposito
promissione ad etiam sub obligatione
statim restituendi. Consequens N.

32
At inquit: Non datur jus neq[ue] condi-
tionatum ad injuriam; cum injuria
esse nequeat sine injustitia; jus au-
tem et injustitia sese mutuo exclu-
dant, ergo.

7 et Suppositu

Q. N. Ant. 1. Sola enim coactio juris
est injuriosa, ad quam nullu[m] dan[us] jus
ultra concedimus; ^{verum} ad id quod pro-
missum est, et solum mediate ex in-
juria, immediate vero ex volunta-
te contrahentis actu profluit cons-
tante negamus, negamus, nullu[m] ibi
reperiri jus saltem conditionatum
ad petendum id, quod promissum est.

Repliebis: Illam promissionem
ipso facto esse irritam, ergo. Prob-
ant. nam si praedoni tradisset illud
aurum, praedo non acquisisset illius
Dominium, ergo. Ant. prob. Quia
C. 9. ff. quod metus causa metum pas-
so conceditur actio non solum in perso-
nam sed etiam in rem, ubicunq[ue] eas
habet; ergo signum est, quod hic retineat
vel ejus Dominium; quod etiam ibidem
magis exprimitur. His verbis: quia
res in bonis ejus est.

Re. cum glossa, quod illa actio realis
seu in rem fiat fictione juris, quod
utilem rei vindicationem concedendo,
integre restituit metum passum ac si
ab initio contractus irritus fuisset.
Dicitur itaq[ue] res in bonis ejus esse,
quia ut habet lex nemo ff. de us-
u. in integ. nemo videtur se exclusisse
quem Praetor in integrum se restitutu-
rum pollicetur. vid. Reiffensl. hic
S. 5. n. 40.

Opponas 2.º C. 1. eod. C. de resusc. ven-
dit. ubi venditio per metum facta irri-
ta appellatur; Item C. qui in aliena
S. celsus ff. de acquir. hered. dicitur
qui metu verboru[m], vel aliquo timore

coactus fallens adierit hereditatem, ha-
 redem non fieri placet. Item l. qui
 in carcerem 22. ff. de eo quod metus cau-
 sa dicitur: qui in carcere, quem detrahit
 ut aliquid ei extorqueret, quidquid ob-
 hinc causam factum est nullius momenti.
 Deniq; l. 116. in pr. ff. de accus. Im-
 per. nihil consensui tam contrarium est
 quam vis et metus, unde merito Conti-
 leri c. cu locu de sponsal. docet, locu
 non habere p[ro] consensum, ubi metus vel
 coactus intercedit.

7 Præterea metus equiparatur
 dolo c. 28. de juraj. sed dolo
 dans causam contractui, actus irritat,
 ergo e.

Q. ad 1. venditionem ibi irrita appel-
 lari, hoc est irritanda à præfide provin-
 cia: Statim enim subditur: aditus itaq;
 nomine tuo præfide Provincia auctori-
 tatem suam interponet: et quidem cum
 illa sit prima lex sub titulo de rescindan-
 da venditione, debet titulo seu ru-
 brica, cui subest maxime congruere;
 quare de venditione rescindenda age-
 re debet, non de ea, qua rescissione
 non indigeat.

Q. ad 2. Additionem hereditatis nullam
 decerni non solum ob metum, sed etiam
 ob defectum consensui, vocabulum enim
 fallens simulatione et fictione impor-
 tat.

Q. ad 3. illa verba nullius esse me-
 menti idem esse ac nullius firmitatis;
 eoque propter metum gravem carceris,
 contractus irritus irritandus est.

Q. ad 4. Metum equiparari dolo latius
 sumpto, quatenus dicit omnem lesionem in-
 iustam, non quatenus significat fraudem
 et circumventionem que sola tollit con-
 sensum præsertim si versetur circa substan-
 tiam actus.

Q. ad 5. Ea loca intelligenda esse de con-
 sensu libero et spontaneo non autem de
 consensu voluntario; alioquin sequeretur
 quod contractus ex metu iuste inuolvo

nullus foret.

Neg. dicas 1. citato capitulo in locum
Summi Pontificis equiparatum metum coac-
tioni: sed coactio irritat omnem con-
tractum: ergo. na.

Q. Coactione hic sumi minus stric-
te, prout nempe opponitur sponta-
neitati; non prout opponitur volun-
tario; siquidem coacta voluntas est
etiam voluntas, ut habet vulgatum
Canonistarum.

Neg. dicas 2. Ratioem S. Ponti-
ficis fore minus efficacem, si metus
non tollat consensum necessarium
ad valorem contractus: nam ex ea
voluit probare, quod matrimonium
ex metu injuste incepto sit nullum,
dicens: cum locum non habeat con-
sensus, ubi metus vel coactio inter-
venit.

R. Quod Pontifex ibi agit de contrac-
tu in re irrevocabili nempe matrimonio,
ad quod non sufficit quodcumque volun-
tarium, sed requiritur plena libertas,
et consensus omnino liber, si non
de jure naturali, saltem de jure Eccliesi-
astico, ut supra dictum, et in eodem capi-
tulo videtur.

Controversia 21

ca. l. 2. §. 2. de foro competentis
et l. ult. c. ubi in rem actio.

An actio realis solum in loco rei sitae
intentari possit.

Suppono, quod inter diversos modos fo-
rum sorticendi, etiam ^{comprehendatur} res sitae
c. sane 3. cap. fin. h. t. Et ratio est,
quia valde conveniens est, ut forense
ibi respondeat, ubi rem habet ne actor,
qui rem suam presentem videt, maxime
sumptibus rem sequi ad forum sui domi-

alio cogatur. Concordat jus civile l.
ult. c. ubi in rem actio. Itaq. certum
esse videtur, quod actio in rem institui
possit, eo loco, ubi res degit, an vero
necessario ibi intentari debeat, nec ali-
bi institui possit, lis est maxima inter
doctores.

Resolutio

Actio realis non potest pro arbitrario
actoris intentari in loco, ubi domici-
lium reus habet, sed probabilius in-
stitui debet in foro rei sitae.

Prob. l. ult. c. ubi in rem actio.
sic rescribuntur Imp. Sed et in locis
in quibus res propter quas contendi-
tur constituta sunt, jubemus in rem
actionem adversus possidentem move-
ri, ubi considerandum venit illud
verbum jubemus, quod profecto cons-
tingit arbitrium actoris, atq. actionem
eius loco rei sitae adigat.

Proterea Jurisconsultus l. 38. ff. de
judiciis, cum dixisset, Legatum, si per ac-
tionem personalem exigatur, ibi dari de-
bere, ubi est Legatum, addit; si autem
per in rem actionem Legatum petatur,
etiam ibi peti debet, ubi res, ubi notan-
tum, quod non dixerit peti posse, sed
debere.

Actio etiam suffragatur, quia actio rea-
lis principaliter respicit rem, quae un-
dicatur l. 19. ff. de jure fisci, ergo
proponi debet coram iudice, sub cuius ju-
risdictione res ipsa iacet. Aequit, quod
plurimū in ipso litis exordio necessaria
sit rei exhibitio, aut limites ipsius pro-
beri debeant, et tandem post sententia-
m, ut executioni mandetur, res ipsa
tradenda sit, quae omnia coram iudice,

in cuius territorio res sita est, omnino
peragi debent.

Oppone, L. ult. C. ^{ubi in re actio,} eadem dicitur:
Actor rei forum sine in rem, sine
in personam sit actio, sequitur, ergo
actio realis etiam proponi potest in
loco domicilii

R. N. Cons., nam quamvis hic dicitur
forum rei sequendum esse etiam
tunc cum actio in rem agitur; ni-
hilominus ibidem explicatur, quod
forum sit competens rei, cum actio rea-
lis instituitur. mox enim subditur:
sed et in locis, in quibus res, de quibus
contenditur, constituta sunt, jubemus
in rem actionem adversus possidentem
moveri.

Actio realis

At replicabis particulas sed et esse co-
pulative, seu denotare, quod non tan-
tum in domicilio Rei, sed etiam in foro rei
sita proponi possit. ergo.

R. N. ant. hanc enim explicationem
non admittit verbum jubemus, nam si
etiam in loco domicilii Reus conveniri
posset, frustra jubere actor in-
stituere actionem in loco rei sita. Ita
q. particulas sed et non debent connec-
tuntur verbis in locis, sed cum verbo
jubemus.

Dices: particulas sed et velle
referre ad verbum jubemus, cum
tamen fiat per Imperatores imme-
diatè verbis in locis annexa, nil aliud
est, quam misere torqueri & pauci.
Sed hoc merito improbat, ergo.

517
Q. N. Maj. Nam nisi dicamus, quod
particula sed et referantur ad ver-
bum jubeamus, sequitur, quod illud
verbum, vel sit otiosum, vel idem si-
gnificet ac permittimus: sequeretur
item, quod verbum debet supra cit.
C. 38 ff. de judiciis positum idem
sit ac possit, quae omnia sunt ab-
surdum.

Neg. dicas: Non esse absurdum di-
cere, siue verbum jubeamus siue debet
non importare necessitatem, sed equi-
valere verbo posse, vel permittimus,
eo quod verbum debet quandoque
exponatur pro posse, ut perspicuum est
ex lege cum certu g. ff. de Aur.
et arg. Quidni etiam eodem modo
sumi possit verbum jubeamus?

Q. Ex eo, quod aliquis terminus alieni
in sensu omnino improprio sumatur,
non sequitur, quod etiam alibi posi-
tus propria vim significandi non
retineat, alia dextus C. 19. § 1. ff.
de judiciis: quemadmodum et plures alii,
per verbum debet necessitate im-
portante, per confictum sensum
improprium eludi possent.

Neg. reponas tam verbum jubeamus
in cit. C. ubi in re actio, quam
verbum debet in cit. C. 38 ff. de ju-
diciis improprie sumi debere, ut jura
juribus concordari possint, nam C. unie.
C. ubi de heredit. agatur; super
discrete dicitur: Si petitorio agatur super

hereditate, agi debere in loco ubi do-
miliu habet reus, aut res heredita-
ria sita fuit. Eniquomodo actio rea-
lis non adest in loco rei sita jubetur
quis etia in foro domicili; institui permit-
tatur.

R. N. Suppositu, nempe quod petitio ha-
reditatis importet actione pure realem;
est enim mixta, quippe qua datur
tam in persona quam in rem, mirum
proinde non est, quod tam in loco do-
mili; quam rei sita intentari pos-
sit.

At instabis, ^{etiam} actione pure realem
extra locu rei sita institui posse ex
ll. 10, 11, et 12 ff de rei vindicta; iuxta quas
res mobilis restitui debet ubi est, aut ubi
agitur; ergo actio realis non semper in lo-
co rei sita, sed etia extra eu intentari po-
test.

R. N. Ant. universeliter sumptu; na in iis
locis non traditur, quod quis actione reali
alibi semper agere possit, quam ubi res est
sed solum statuitur, si alibi agatur, re res
situeudam esse, ubi agitur; posse autem
quandoy extra locum, ubi res sita est, agi,
facile concedimus, nempe quando illa ab
eo loco subtracta, ubi lis contestata est,
alio translata est, ut dicitur cit. l. 12 ff
de R. V. Item si reus consentiat / praefer-
tim si lis versetur circa rem mobile / ut con-
tra eum agam in foro domicili; vel etia
quando possessor dolo malo ante iudicium
eam alio transtulit; tunc enim in loco
domicili; conveniri potest, quasi eam ibi
possideat, quia pro possessione doli, est
C. 11 131 de recep. Imp.

At dices: Licet in cit. C. non absolute
tradatur, quod actio realis semper alibi

519
institui possit, quam ubi res est; nihilominus, ^{hoc} uerisimiliter ^{hoc} supponitur, cum ibi nulla fiat restrictio; et aliunde certum sit, quod bona sunt auesoria personis; consequenter recte petenda sunt coram illo iudice, cui subiungunt illa persona, bona litigiosa habentes.

R. Quod licet in cit. Cl. nulla fiat restrictio, nihilominus aliqua subintelligenda est ex aliis Cl. supra citatis, quae iubent actiones realem moveri in loco, ubi res sita est. Porro, quando actio realis instituitur, tunc bona seu res non attenduntur, tanquam aliquod accessorium, sed tanquam aliquid principaliter; quia actio realis principaliter respicit rem, quae vindicatur. l. ij. ff. de iure fisci

Instabis: Si actio realis principaliter respicit rem; ergo sequitur, quod clericus etiam conveniri possit in coram iudice laico, in cuius territorio res controversa sita est: sed hoc pugnat contra Canones; ergo.

R. Ita praesertim ^{non} valuisse, ut fateatur König h. 9. n. 30; quia ut dictum est in actione reali; non tam persona, quam res ipsa convenitur; nihilominus quia etiam in actione reali persona Ecclesiastica citanda, et iudicanda est, quod ab eo fieri nequit, qui in ipsa non habet jurisdictionem; hinc verum existimamus, saltem spectato iure communi et scripto: f

520
Clericum conveniri non posse coram
iudice Laico, in cuius territorio res
controversa sita est; et hoc propter
privilegium ecclesiasticae immuni-
tatis, quod privilegium ecc. et
passim. se extendit ad omnes priv-
atas causas; atq. adeo etiam ad cau-
sas actionum realium. Sed de hoc con-
troversia sequenti plurali.

Ex his facile iam colligitur, quid
respondendum sit, quando obvi-
citur, quod forum domicilii sit
generale, et concurrat cum aliis
modis sortieandi forum; hoc
enim respectu fori rei sita uni-
versaliter ac per se verum non
est, sed solum in casibus qui-
busdam supra recensitis locum
habere potest, unde hoc Brocar-
dion cum aliqua restrictione acci-
piendum est.

Ceterum attendenda est etiam pra-
xis, qua in diversis locis diversa
est; neq. enim verum est, quod ac-
Vulteius contrariam sententia ad-
tra opinionem in praxi esse recepisse
tam; nam hoc bene negat l. 4. de iur.
jure Noviss. c. 2. §. 3. testis. Et cer-
te jure Bavarico constitutum est,
ut actio realis non nisi in loco
rei sita intentari possit, ut ad-
vertit P. Friderich de foro com-
pet. n. 220.

9 Gudelinius

Controversia 22

Ex l. 2. d. 2. de foro competenti

An clerici conveniri possint actione
reali coram iudice laico

Suppono, Clericum actione personali
coram iudice laico conveniri non posse, ut
unanimitè docent Doctores, quorum Doctri-
na maxime iuritur Concilio Trid. sess. 25.
c. 20 de reform. ubi docetur, Ecclesiæ et
personarum Ecclesiasticarum immunitatem dei
ordinatione et canonicis sanctionibus con-
stitutam esse; nihilominus inter Doctores
controversatur, an non saltem actione
reali, agi possit contra Clericum coram
iudice laico?

Resolutio

Clerici Spectato jure nequeunt actio-
ne reali coram iudice laico conveniri.

Prob. quia Auth. Statuimus C. de Episcop.
et Cler. C. P. diligent. de foro compet. Can.
continua. Can. Inelytas. Can. placuit ¶
q. 1. et alibi passim constituitur, Clericos
ad forum seculare trahi non posse, nec dis-
tinguitur inter actionem realem et perso-
nalem.

Confirm. Quia C. 6. et 7. h. d. nominatim
est excepta causa feudalis, ut in ea Clericus
rectè conveniatur, coram iudice laico; ergo
in aliis causis regula stat in oppositum;
exceptio quippe firmat regulam in casibus
non exceptis.

Ratio etiam suffragatur; Quia status
antiquis ex natura rei distinctus est ab
Ecclesiastico seu spirituali, tanquam
subordinatus à subordinante. Non enim
temporalia spiritualibus, temporalibus sed
temporalibus spiritualibus ac divinis inferri
debeant; ergo qui presidet statui po-
litico presidere nequit tribunali Ecclē-
siastico, ac proinde nequit iudex lai-
cus ullum exercere iudicium in Clericum,
sive dein actio personalis, sive realis, intentetur.

Oppones. Persona Ecclesiastica, si sint
status immediati, qui regalia et alia
privilegia habent ab imperio Romano
conveniuntur licet coram Camera
Imperiali; ergo

Q. D. Ant. Conveniuntur coram Ca-
mera Imperiali, cum consensu saltem
facito Summi Pontificis C. ant. sine eo
Neg. ant. et Cons. Itaq. Persona Eccle-
siastica, dum recipiunt regalia imperii,
subeunt etiam onera realia, ad quod va-
lente consentire videtur Summus Pontifex,
eo quod in splendorem, et utilitatem Ec-
clesiae redundare soleat.

At dicas: Actio realis non dirigitur in per-
sonam, sed in rem, quae est obligata; ergo
sive in eam actionem consentiat S. Pon-
tifex sive non, recte tamen intentatur.

Prob. ^{Ant.} ex S. omnium. inst. de actioni-
bus ubi habetur actiones reales personam
non esse obligatam, quod alibi passim
repetitur; ergo

Q. Licet auctori hanc actionem haben-
ti non sit obligata persona, est tamen
haec obligata jurisdictioni iudicis, coram
quo convenitur, ferturq. sententia
in eam, sententia quippe non tendit in rem,
ut pote inanimatam, sed in personam;
at jurisdictioni iudicis non est obligata
persona clerici, ut iam dictum. ergo.

Neg. reponas. posse in certis causis
obligari personam Ecclesiasticam foro civili;
eo quod auth. Clericus C. de episc. et
cler. disparte dicatur: si natura cause
vel alia ratio faciat, ut negotium apud
eum s. Episcopum decidi non possit, per
civilem procedat iudicem; ergo

¶. Vltro à nobis concedi adendum esse
Laicum, si lis versetur circa feudum
Laici, aut in res ad Clericum translatas
reservata fuit iurisdictione Laicis, vel
à Clerico venditore defendendus est
Laicus. verbo quando ff. canones id
permittunt, sacus talem adita negamus.

At dices, plus voluisse Justinianum,
nam postea ibidem subdit: sed in ci-
vili crimine s. subintellige à Clerico
patrato: civili proficit iudex, ergo si
in civili crimine iudex Laicus adiri
potest contra Clericum, quanta magis in
causis reie civilibus per actionem
realem contra eum procedi poterit.

¶. Huic Novella in hoc derogatum
esse non solum per ff. canones, sed
etiam per novam constitutionem Tri-
deni imperatoris Auth. ubi Statuimus
C. de Episc. et Cler. ubi sic habetur: Sta-
tuimus, ut nullus Ecclesiastica perso-
nam in criminali questione et civili
trahatur ad iudicium saeculare praesumat
contra constitutiones imperiales, et
canonicas sanctiones.

Dices iterum: Quando Clericus conve-
nitur alio nomine propter officium,
quod gerit v. g. quia est tutor, trahi
potest in causa civili ad iudicem
saecularem, eo quod non tam attendatur
ipse, quam ille, cuius nomine conveni-
tur; ergo à pari in actione reali ad
forum civile trahi poterit, eo quod in
hac actione non tam ipsa persona, quam
ipsa res attendatur et conveniatur.

Q. N. C. et paritatem. Disparitas est, quod Clericus conventus, quâ tutor non sit, reus proprio nomine, sed potius defensor; mirum ergo non est, si tunc corâ judice seculari comparere possit; at quando actio realis contra eum directe intentatur, tunc ipse proprio nomine reus est, ac consequenter nequit sine laesione immunitatis. ~~et~~ Ecclesiastica corâ judice seculari comparere. Licet enim actio realis tendat immediate in rem, jurisdictione tamen et iudiciu, quod instituitur super tali re, directe tendit in ipsam personam.

At inquires: In reconventiones, quæ fit per modum actionis, quâ nimirum Laicus reconvenit Clericum corâ judice Laico, iudicium directe tendit in ipsam personam, et tamen ibi nulla fit prævaricatio immunitatis Eccles. ergo neq. ea arguitur, quando actio realis tendit immediate in ipsam rem; Licet ~~directe~~ iudicium consequatur in ipsam personam tendat.

Q. Verum quidem esse in huiusmodi reconventiones, nihil agi contra immunitatem Eccles. si nimirum causa sit connexa; tunc enim reconventio rationem habet exceptionis, et naturalis defensionis; at negamus, dictam immunitatem non laedi, si causa sit disparata, ut si Clericus conveniat Laicum, et petat.

50 178
centum ex causa mutui; Laicus vero
ipsum reconvenire vellet, ex causa
comodati; haec enim reconventio est
altera conventio, qua proponitur per
modum actionis, atq; freatato jure
merito ~~re~~ reprobatur. arg. c. 2. q. 12. de for. compet.

Instabis: Clericus conveniens Lai-
cum coram iudice Saeculari, ac inventus
deteriorem habere causam, condemna-
bitur: Sed sententia condemnatoria
non fertur nisi in subditum; ergo
Clericus aliquando litigare incipiens
coram iudice Laico per conventionem
factus est subditus; ac proinde
in causa etiam disparata recon-
veniri poterit; cum subiectio in
reconventionem non videatur esse
magis ignominiosa Clerico, quam
in conventionem.

R. dist. min. Sententia condemnato-
ria positive non fertur nisi in sub-
ditum. C. m. Negative n. m. potest
enim iudex Laicus declarare per sen-
tentiam nil juris competere Clerico in
tali causa adversus Laicum, quem
absolvit a petitione actoris absq;
eo, quod proprie et positive exerceat
jurisdictionem in Clericum. Ex eo igitur
sententiam subeat condemnatoria, ma-
le arguitur, quod propria ei tunc
sit subditus.

Replicabis: Fieri potest, ut Clericus
temere litiget, ac consequenter condemnari
debeat in expensas: Sed tunc sententia
positive ferretur in ipsum Clericum:

ergo pro tunc subditus sit, necesse est.

Q. Clericum posse tunc ^{condemnari} ~~negari~~ in expensis negat P. Engel de foro compet. n. 41. et alij; quia Laicus non habet jurisdictionem in criminalibus ad Clericum puniendum; unde petenda sunt hujusmodi expensae à iudice Ecclesiastico. Deinde licet transmitteretur sententia condemnatoria positive fieri posse in causa conventionis, non tamen ex ea sequitur ad causam reconventionis disparatam argui potest; nam jus Canonicum permittit Clerico conventionem Laici coram Laico, ac consequenter ut subeat ejus sententiam, non vero permittit in causa reconventionis disparata, ubi Clericus proprie fit reus, cum generaliter prohibeat Clericum conveniri coram Laico ^{etiam} actio solum sit realis, ut hactenus ostendimus.

Controversia 23

Ex l. 2. §. 13 de Restitutione Spo-
liatorum. Item ex ff. l. sed et
loci 4. §. 2. finium reguadorum

An possessor bona fidei possessor
teneatur restituere fructus con-
sumptos ex quibus ~~factus~~ factus
est ditior.

7 mere

Nota. Quastio non procedit de fructibus industrialibus, quos scilicet sola industria profert, quia hi fructus, seu potius lucri non rem alienam sed propriam industriam sequuntur. Molin. tr. 2. disp. 739. et n. 4. et alij communissime. Nec quastio procedit pro eo casu, quod ^{quis} ex iis fructibus bona fide perceptis ac con-

Sumptis non est factus ditior, quia quod operatur industria, et cultura in fructibus industrialibus hoc operatur consumptio in naturalibus, et quod meum effectum non erat, post consumptionem meum efficitur. P. Smalzgroeber p. 2. §. 13. n. 49. Solum igitur lis versatur de fructibus naturalibus, quos videlicet sola natura gignit. Item de fructibus mixtis, ad quos nempe producos natura simul et industria humana concurrunt, et adhuc propter locupletationem virtualiter extant.

Resolutio

Bona fidei Possessor probabilius tenetur restituere fructus consumptos tam naturales, quam mixtos virtualiter adhuc extantes, in quantum nempe ex iis factus est ditior.

Prob. Quia res fructificat Domino suo; ergo quamdiu fructus tales extant saltem aequivalenter, sunt Domino restituendi; extant autem aequivalenter, si possessor sit inde factus ditior.

Præterea suffragatur illa regula. Lumine natura nota 48 juris in 6. Nemo debet locupletari cum alterius jactura.

Deinde textus, quos pro sua sententia adducunt Aduersarij non sunt adeo clari, quin ex eis remaneat dubium an jus positivum, quo ad restitutionem fructuum cum locupletatione consumptorum recessit à jure naturali; ergo dicendum est, non recessisse; cum jus naturale certum non debeat infringi per leges positivas dubias, sicut debitum certum non expungitur per solutionem aut relaxationem dubiam.

Oppones. Nullus reperitur textus legis, quo jubeantur restitui fructus bonâ fide percepti et cum locupletatione consumpti; ergo talis obligatio facile statui non debet.

Q. N. Ant. Nam l. item veniunt §. eos autem ff. de petitionibus hered. dissertis verbis dicitur: Eos autem, qui justas causas habuissent, quare bona ad se pertine-
re existimassent, usque eo duntaxat,
quo locupletiores ex ea re facti essent
condemnandos esse. Et hoc amplius de-
claratur in l. Sed etsi lege §. consuluit
ff. eodem his verbis: Consuluit Senatus
bonae fidei possessoribus, ne in totum damno
afficiantur, sed in id duntaxat teneantur,
in quo facti sunt locupletiores.

At dices: textus illi expressè loquuntur de fructibus hereditatis; ergo non de-
bent extendi ad fructus ceterarum re-
rum. Ant. est certum. Prob. Cons.
Extensio legis pro uno casu ad alium
casum non valet, ubi utriusq. casus
diversa est ratio arg. l. ideo 27. ff.
de legibus. Sed hereditatis ac cete-
rarum rerum fructuum diversa est
ratio; ergo. min. Prob. In petiti-
one hereditatis seu in iudicio univer-
sali fructus accrescunt ipsi heredita-
ti, et pretium in loco rei succedit; at
in possessione rerum singularium seu
in iudicio singulari fructus accrescunt
possessori, nec pretium eorum in loco
rei subintrat; ergo ratio non est utri-
usq. eadem ratio

Q. N. 2^{du} membrum Ant. vel. 2.
fructus accrescunt possessori, si inde
non sit factus ditior. Secus N. Ant.
et Cons. quia huc adest unum ex duo-

33
bus capitibus obligationem restitutionis inducentibus
videlicet ex parte rei accepta seu possessa
desumptum, quae reddi debet Domino suo; tunc
enim possessor retinet adhuc rem alterius,
saltem quoad augmentum, seu partem illam,
quae locupletior factus est; quae proinde ob-
noxia manet restitutioni. Praeterea §.
offi in rem 2. de offic. iudicis dicitur, ea-
dem intervenire in petitione hereditatis
et singulorum, sed in petitione heredita-
tis debent restitui fructus illi etiam bonae
bonae fide consumpti, virtualiter tamen
extantes; ergo etiam in aliis casibus.

Dices. Si illi fructus cum locupletatione
consumpti restitui deberent, ergo pro eis re-
petendis actori competeret actio. sed actori
nulla competit actio ad repetendos huiusmodi
fructus; ergo §. Prob. min. Non realis, seu
rei vindicatio; quia haec supponit rem formali-
ter existentem, arg. l. 6. de R. V. Non per-
sonalis; quia haec praerequirit contractum, vel
delictum verum aut quasi; Possessor autem,
qui in bona fide est, nec contraxisse, nec de-
liquisse supponitur; ergo.

¶ Fructus cum locupletatione consumptos
restituere debere non quidem actione personali, vel
reali, sed vel officio iudicis, eo quod fructus illi
provererint ex re alterius, arg. l. certum est
C. de R. V. Vel saltem conditione sine causa,
arg. l. si ad eum et Titium 32. §. Si
certum petatur. Ita Covar. l. 1. de sol. variat.
c. 3. n. 6. concl. 1. Tunc autem competit
condictio sine causa, quando aliquid primo
ex justa causa est apud alterum, sed postea
per aliquem effectum esse non debet, quae de-
re extat titulus de condictio sine causa. in
ff.

Instabis; Nec officio iudicis, nec conditione

31
sine causa, quò ad restitutionem fructuum
cum locupletatione consumptorum habere
locum, ubi leges positiva restitutionem de-
negant: sed leges positiva restitutionem hu-
iusmodi fructuum denegant. ergo Prob. mi:
ex §. 35. Inst. de rer. div. ibi. Natura-
li & ratione, hoc est, aequitate, si placuit
fructus, quos percipit, ejus esse pro cul-
tura, et cura, et ideo si postea Dominus
superveniret, et fundum vindicet de fructi-
bus ab eo consumptis, agere non potest. Idè
declaratur §. §. Et si hereditas Inst. de
offic. judic. et alibi; ergo.

Q. Jura hæc facile intelliguntur de fru-
ctibus consumptis ita ut nil eorum remaneat
ne quidem augmentum, quo possessor ex ipsis
fuerat locupletior factus.

Dices: Verba legum, quæ bona fidei posses-
sorem absolvent à restitutione fructuum
consumptorum, intelligi ita debent, ut non sit
inutilis illa obligatio per hujusmodi leges
facta, foret autem inutilis, si leges illæ in-
telligi solum deberent de fructibus consump-
tis casu, quo tali consumptione possessor
locupletior factus non est, nam ab his restituendis
jure naturali quilibet deobligatur.

Q. Nihil esse novi in jure, ut id ipsum
statutum, quod iam anteriori vel etiam natura-
li jure invenitur statutum. Exemplum ha-
bes in cap. 7. de procurat. Præterea lex na-
turalis de non restituendis fructibus aliene
rei licet bona fide attamen cum detrimento
alterius consumptis non est adeo manifesta,
quin adhuc determinatione juris clarior red-
di possit.

Inst. In dicto §. 35. dicitur, fructus, quos

332
percepit ejus esse: sed fructus omnino
consumpti non sunt alicujus; ergo hic fru-
tus intelligi debet de fructibus adhuc
virtualiter extantibus.

Q. N. min. Nam ut supra retulimus ex
Q. Smalzgrueber: nostram alioquin impu-
gnanti Sententiam: quod operatur in-
dustria et cultura in fructibus industria-
libus, hoc operatur consumptio in natu-
ralibus: et quod meum effectum non
erat, post consumptionem meum efficitur.

Inst. L. sed et loci 4. § 2. ff. finium
regundarum dicitur de bona fidei possessore,
quod fructus ~~non~~ lucrari ^{cum} oporteat, si eos
consumpsit: At Lucrum nequit intelligi,
nisi in casu, quo virtualiter aliquid ex fruc-
tibus consumptis extat; ergo. Prob. mi.
Cui nihil ex fructibus remanet, aliquid
lucratum esse non creditur; ergo.

Q. Lucrari hic nihil aliud esse, quam ita
fructus facere suos, ut restitui non debeant,
nec in iudicium veniant, ut facile innotes-
cit legenti illum locum. Et certe qui fru-
tus ita suos facit, ut restitutioni minime
sint obnoxii, merito eos lucratus esse di-
cendus est, juxta reg. 115 ff. de R. J. ibi: si
quis obligatione liberatus sit, potest vide-
ri cepisse; sicut contra, qui eos restitue-
re compellitur, jacturam eorum facisse
censetur.

At inquis: Nisi memoratas leges ad omnes
fructus etiam cum completionem consump-
tos extendamus, via patebit in foro interno
innumeris scrupulis, et in foro externo in-
numeris litibus; ergo ad fructus omnino
consumptos solummodo coarctari non debent.

352
R. hanc obiectionem laborare inani scrupulo.
Si enim suboriantur scrupuli, cum consilio
viri prudentis facile sedari poterunt. Li-
tes vero quod spectat, non vides in nostra
sententia innumeras futuras esse: et certe
eadem lite, qua terminabitur restitutio rei,
poterit et definiiri restitutio facienda fructuum
tuum.

Dices: ^{Est} Dato, Lites inde non fore innume-
ras, negari tamen nequit, longe plures exor-
turi ex denegato dominio lucri fructuum
cum locupletatione consumptorum,
quam eo concessio; ergo cum hanc denegatio
quiesci Reipublica obesse videatur, verifimi-
le est, non est, quod iura eam foveant. Prob.
cons. Si enim ob bonum publicum vitanda ma-
litium ^{causa} potuerunt statuere legem
prescriptionis, qua rei prescripta dominium
adjudicatur prescribenti; ergo ob similem cau-
sam potuere dominium lucri ex consumptio-
ne fructuum enati adscribere bona fi-
dei possessori.

R. N. cons. et paritatem; quia longe
frequentiores, et graviores fuissent lites,
nec non quies ac pax sine reipublica, sine
privatorum magis turbata fuisset non admis-
sa prescriptione, quam non ~~concessio~~ ^{concessio} dominio
lucri fructuum cum locupletatione consump-
torum, ut per se notum est; maluerunt pro-
inde iura paucas lites ex non admisso
hujusmodi dominio obventuras permit-
tere s; neq; enim omnes lites eliminare
possunt: quam jus naturale infringere.
Præterea Lex prescriptionis est favorabi-
lissima, tantaq; occurrerunt mo-
menta ad eam statuendam, ut etiam in foro
interno eam vim habere, voluere S. Canones,
secus certe dicendum de dominio memorato, pro quo
non tanta militant momenta, nec ei aperte fa-
vent leges civiles, imò in quibusdam locis illud pro-
sus improbare videntur, quo fit, ut in jure Cano-
nico altum de eo teneatur silentium.

Controversia 24.

ca. lib. 2. tit. 23. de presumptionibus
Item ex l. ult. C. de probat. l. qui pro
sententia C. de poenis, et l. absente ff. de poenis.

Vtrum ex presumptionibus aliquis con-
demnari possit in causis criminalibus?

Questionis difficultas non procedit de causis
civilibus; omnes enim facile concedunt in eis
sufficere presumptionem violentam ad ferendam
sententiam; tota proinde lis versatur circa
causas criminales; ubi tres sibi invicem oppo-
sita sententia reperiantur. Prima contendit
reum ob presumptionem etiam violentam, seu
qua facit moralem certitudinem, damnari
non posse, sed absolvi debere. Secunda
priori directe opposita docet, ex presump-
tionibus violentis ad poenam condemnari ordi-
nariam aliquem posse, licet de cetero neque
confessus, neque confessus sit. Tertia media
via ingreditur, dum arbitratur, reum ex pre-
sumptionibus condemnari posse sed poenam
mitiori seu extraordinariam. Nos secunda
sententia subscribimus, unde sit

Resolutio

Presumptio violenta sufficit ad
ferendam in criminalibus sententiam
et dictandam poenam criminis ordinariam.

Prob. I. ex l. 34. ad l. Jul. C. de adulterio, ubi
tanquam convictus confessusq; severissime pun-
iri jubetur, contra quem pugnant indicia evi-
dentia criminis. II. Ex lege fin. C. de probat.
ubi aperte docetur, posse crimina vel idoneis
testibus, vel apertissimis documentis, vel in-
diciis indubitatis probari. III. Ex C. 1. §.
Iacri de homicid. in 6.

Ratio suffragatur; quia duobus v.g. testibus
de crimine convictus, potest ad poenam ordinariam
condemnari; ergo et ille, contra quem stant
probatae presumptiones violentae. Quid prob.

Duo v.g. testes non faciunt nisi certitudinē
moralem: et hanc etiā faciunt præsumptiones
violenta; ergo si moralis certitudo, quae
habetur ex testibus, sufficit ad condemnan-
dum reū, ea etiā sufficere debet, quae habe-
tur ex præsumptione violenta.

Oppones. Favorabiliores sunt partes rei
quam actoris, et propiores debemus esse
ad absolvendum, quam condemnandum, l. Arria-
nus 47. ff. de Oblig. et Act. ergo nemo ex
solis præsumptionibus condemnari debet.

R. Dist. Cons; Ergo ea solis præsumptio-
bus seu iudiciis verisimilibus nemo conde-
nari debet, Cons. Ex solis præsumptionibus
violentis nemo condemnari debet. N. Cons.
Equidem aequū est, ut faveamus Reo, ita
tamen, ut scelera non maneat impunita;
at nisi præsumptiones violenta sufficerent
ad condemnandum, crimina occulta plerumq;
manerent impunita.

At inquires: In causis criminalibus crimina-
liter motis, ut possit reus condemnari re-
quiruntur probationes luce clariores,
l. fin. C. de prob. Sed præsumptiones vio-
lenta non sunt probationes tam aperta et
clara; ergo ex iis nemo condemnari potest.

R. D. maj. Requiritur probationes luce
clariores, id est, moralem certitudinē facientē,
C. phisicā certitudinē facientes N. maj. Na
alioquin duo imo tres testes non suffice-
rent ad sententiā ferendam contra reum in
criminalibus, cum non nisi certitudinem
moralem faciant, quod tamen non admit-
titur.

Dices: Verba in lege aliquid operari, nec
superflua esse debent. C. si Papa 10. de
privileg. in 6. l. Lex ait pater §. 1. ff. de iure
jur. Essent autem haec verba lucē clariores

superflua, si solum ad certitudinem mora-
lem faciendam hic ab Imperatore usurpata
fuissent; ergo. Prob. min. Imperator
ibi vult, ut causa munita sint 13 indiciis
ad probationem indubitatis. Deinde addit et
lucē clarioribus. Sed indicia indubitata
lucē clarioribus faciunt certitudinē moralem; ergo indicia
lucē clariora plus indicare debent; alio-
quin erunt superflua.

R. Neg. min. et Suppositū, quod haec verba
indicia lucē clariora sint superflua, si
solum moralem certitudinē indicant; nam
haec verba apposita sunt causā omnis tollen-
dae dubitationis, et ad majorem declaratio-
nem aut energiam. Certē in legibus et
statutis semel dispositum non raro per
verba inculcata idem importantia repetitur.
Idq; plus non operatur nisi majorem decla-
rationem ait Cardinalis Tuschus Coel. 895.
n. 24. post Castresem, et sequitur Barbosa
axiom. 216. n. 6.

Dies iterū: Si probationes, quae debent esse
lucē clariōres non faciunt nisi moralem
certitudinem; ergo non sufficiunt ad condem-
nandum in causis criminalibus. Cons. prob.
Nullus potest condemnari ad poenā, nisi
sit convictus, C. qui sententiā 16. C. de poen.
Sed per probationes, quae solum moralem
certitudinem faciunt, nullus convin-
citur; ergo. Prob. mi. Ad aliquem con-
vincendum requiruntur argumenta evidentiā;
talia autem non sunt, quae solum ini-
tuntur certitudinē morali. ergo.

R. Dist. maj. Ad aliquem convincendum
requiruntur argumenta evidentiā, id est
habentia evidentiā moralem. Cone. habentia
evidentiā physicā; Negatur; alioquin

551
certa essent peccata, qua nunquam puniri
possent, illa videlicet, qua ordinariè non
nisi per presumptiones probari possunt,
qualia sunt adulteria, et alia delicta
carnis, item suppositio partus, fraus, et
dolus, veneficium, incendiū, et similia,
qua in occulto perpetrari solent.

Dices: Satius esse illa facinora ma-
nere impunita, quam vel unicum inno-
centem damnari. l. 3. absente s. pr. ff. de
poen. Sed si liceret ex indiciis solum mo-
raliter certis aliquem condemnare, fieri
posset, ut etiā innocens interdū damnaretur,
eo quod iis indiciis, licet alioquin vio-
lentis absolute possit subesse falsum,
ergo.

¶ Hoc argumentū nimium probare, atque
nihil; eo enim admisso sequeretur, quod
ad depositionem duorum testium nemo con-
demnari possit; eo quod huic depositioni
possit subesse falsum; Dicendum igitur,
quod sicut duo testes, qui certè facilius
fallunt, nec tantā faciunt certitudinem,
quantam facit praesumptio violenta, qua
omnem locum dubitationis adimit; suffi-
ciunt ad ferendam sententiā, etiam
sufficere debere indicia moraliter certa
ad condemnandū reū.

Dices: Disparitatem esse inter tes-
tes et violentam praesumptionē; Nam quod
in ore duorum vel trium testium est omne ver-
bū, est de jure divino; Unde licet subinde in ore
eorū condemnaretur innocens, iudex condemnans in-
munis rei erit à culpa, cum habeat juri parere ne-
cesse. Reg. 24. de R. & in o. At non est de jure
divino, quod aliquis praesertim in criminalibus ex pra-
sumptionibus licet violentis condemnari possit;
quin imo id vel ipsi juri naturali aduersari vi-
detur, ut nempe ex solis indiciis, quibus absolute

potest subesse falsum, aliquis v.g. vitâ pri-
uetur.
R. Neg. mi. Ideo enim Jus Divinû permittit,
ut iudex in ore duorû testiu, qui tamen fallere possunt,
sententiâ ferre queat etiam in causis crimi-
nalibus, ut ⁱⁿ tanto magis injustitia et iniqui-
tas propulsentur, et ne scelera maneat
impunita cû gravi Reipublica et legû judi-
cio: Sed hac ratio pugnat etiâ pro præ-
sumptionibus violentis, quibus si vim plena
probationis ademeris, scelera soepe saepius
manebunt impunita, et inde injustitia et ini-
quitas magis regnabunt; ubi autem eadem
est ratio debet esse eadem juris dispositio,
l. illud ^{32 ff.} ad l. aquil. l. ideo ff. de leg.
ac consequenter argumento à simili deducto,
de jure Divino saltem permissivo est, ut fer-
ri possit sententiâ ex presumptionibus vio-
lentis.

Repones: Argumentum à simili, seu illud axioma: ubi
eadem est ratio, ibi eadem debet esse juris dispositio
non procedere in casibus jure expressis; casus enim provi-
sus et expressus facit scire, et cessare taciturnum, l. fin.
c. de pact. et convent. Sed expresse provisum est in jure,
ut ex presumptionibus etiâ violentis non feratur sen-
tentiâ; ergo. Prob. mi. Ex C. literas vestras 14. h. 7.
Ubi Pontifex ob solâ suspicionem, quamvis vehementem
revertit aliquem de tam gravi crimine s. heresis videlicet
condemnari.

R. Hunc textû nihil probare, cum loquatur solum
de suspicionem vehementi; nos vero de presumptione
violenta agimus. Valde autem inter se differunt sus-
picio vehemens et præsumptio violenta; hæc enim ori-
tur ex indiciis indubitatis, quæ faciunt moralem
certitudinem; illa vero solum ex verisimilibus,
quæ non tollunt formidinem oppositi, nec suspican-
tem moraliter reddunt certû, quod ab ipsa suspicio-
nis natura indicat.

Instabis. Ob præsumptionem violentam Salomon
ex materna pietate ortâ infantem quidem Salomon
jussit restitui matri; Meretrici tamen cum
hæc litiganti ratione impudentia et temeritatis
poenam non infligit: Ergo signum est, quod pu-
niri ^{non} debeat, qui ex præsumptione violenta pro
reo habetur.

329
R. Ideo Salomon ita convicta poenam nullam
influxit; quia altera fuit solum contenta civi-
liter, et ad vivi infantis restitutionem
Vergebis: Peccata, ut antea dictum, non debent
manere impunita: ergo debuisse Salomon ex
officio, huic temeritati congruam infligere poe-
nam.

R. vel ipsa indicia, quibus praesumptio, et in
haec suadata Salomonis sententia nitebatur,
non fuerunt vehementissimè urgentia; vel
forsitan ipse Salomon poenam ei quam-
dam dictavit; nam licet S. Scriptura
illius poena nullam mentionem faciat, mini-
mè tamen positivè asserit, nullam fuisse infli-
tam; incertum igitur est, quid huic meretrici
obveniret, ac propterea hoc argumentum non
convincit. Imo Josephus lib. antiq. asserit in h. loc.
mulierem ita convictam à Salomone, punitam fuisse.
At dices: Saltem poena mitiori, et non ordi-
naria puniri debet Reus ex praesumptionibus
etiam violentis. Prob. ex cit. C. Litteras in
h. d. Vbi alicui de haeresi graviter suspecto
non tamen convicto extraordinaria poena
injungitur. Similiter in l. vim passa 39.
§. mulierem 4. ff. ad l. juliam de adult.
Mulier ex societate latronum suspecta erat
de adulterio; quia vero convinci non potuit,
poena extraordinaria exilii punita est.

R. ad 1. textum. Quamvis talis de haeresi
convictus non esset, deprehensus est tamen
haeticorum libros penes se detinere, atque
cum haeticis familiaritatem habere, quod
cum prohibitum sit in jure, congruam huic
delicto merito sustinere debuit poenam.

R. ad 2. Mulierem minimè punitam esse
propter adulterium, sed solum propter
pessimam societatem, quam cum latroni-
bus iniit.

Controversia 25

ex l. 2. tit. 24 de iurjurando, et ex
§ l. 12. tit. eodem.

Utrum pactum uel contractus de jure
nullus per iuramentum purgetur
à vitio nullitatis

Quaestio haec non est levis momenti, si enim
dicatur solum iuramentum seruandum esse,
et quod pactum de jure invalidum si per
iuramentum firmari nequeat, tunc si is, qui
iuravit, à vivis decedat, priusquam iuramen-
tum impleverit, haeres ejus ad implendum
non tenebitur, nam iuramentum est persona-
le, nec egreditur animam jurantis

Resolutio.

Iuramentum adjectum contractui à jure
civili in favorem privatorum irri-
tato vim habet eum confirman-
di, sic ut ex invalido fiat validus.

Prob. I. ex c. quamvis 2. de pactis in 6.
ubi pactum, quo filia hereditati paterna
renuntiavit, dicitur iuramento firmatum
licet alioquin de jure civili sit nullum.

7. II. ex cap. cum contingat 28. ubi mu-
lier jubetur stare iuramento super alie-
natione dotalium, quamvis consensus in
hanc alienationem alias jure civili sit
irritus. III. Ex authent. Sacramenta pu-
berum C. si adversus vendit in qua Fri-
dericus Imperator, Sacramenta puberum
super contractibus rerum suarum non re-
tractandis, inviolabiliter custodiri jubet.

Oppores. Omne iuramentum quod fit
contra leges, est invalidum: ergo nequit
contractus contra leges irritos efficere vali-
dos. Ant. prob. Iuramentum contra

Bonos mores est invalidum, ac nullius obligationis C. non est 58. de R. J. in 6. atqui juramentum, quod est contra leges Civiles est contra bonos mores; nam leges illa sunt justa, ac honesta, Can. est autem Ca. dist. 4. sic, violatio earum erit peccaminosa; ergo.

¶ *maximè* R. Dist. min. atqui juramentum, quod est contra leges civiles, quae obligant sub peccato, est contra bonos mores Conc. quae non obligant sub peccato, et sunt illa, quae principaliter respiciunt bonum et favorem privatorum, cui si volunt, renuntiare possunt, N. C. min. et Cons.

Urgetur. Accessorium naturam sequi congruit principali, juxta reg. 4. juris in 6. ergo si non tenet principale seu contractus à jure irritatus, neq. tenebit juramentum, eidem appositum veluti accessorium ipsius; ergo.

R. N. C. Nam regula illa solum procedit, quando in principali et accessorio reperitur eadem ratio, scilicet, quando diversa est ratio in accessorio, ut sustineri mereatur, quae non reperitur in principali, prout in praesentiarum est reverentia Divini nominis, ob quam non solum juramentum tenet, sed etiam ei ~~pro~~ ^{pro}positivam vis inest, contractus alioquin invalidos confirmandi.

At inquit. Nullo jure sufficienter ostenditur, quod juramento tanta infit vis, ut possit confirmare contractus de jure Civili irritos; ergo. Aut prob. Non ex jure naturali, et ipsius juramenti natura; alioquin deberet etiam firmare contractus jure naturali et Divino irritos, quod non admittitur. Non ex jure positivo humano Civili aut

34
Canonico; nusquam enim facti declara-
tum est vim istam habere juramentum;
quidquid enim ex eo adducitur, congruam
solutionem recipit. ergo.

R. vim istam confirmandi scilicet contrac-
tus invalidos datam juramento per jus
positivum tam Civile quam Canonicum, quod
in honorem juramenti roborat promissio-
nem, quae alioquin nullum haberet robur,
ut constat ex adductis textibus, praesertim
ex c. quamvis 2. de pactis in 6.

At dices: In huiusmodi textibus immerito
fingi tantam inesse vim, ut contractus
invalidos efficiant validos; nam c. quamvis
2. de pact. non probat aliud, quam ex
jurata filii renuntiatione subsancti
obligationem juramento propria, seu reli-
gionis; ergo.

R. N. Ant. Ad rationem adjectam, ^{id est} falsum esse
est ex eo loco non nisi obligationem
religionis enim posse; nam ibi Pontifex
expressit assensit, quod pactum, juramento
nec in, nec dolo praestito, firmatum, sed, ut
servari debeat. Non dixit, servari debeat
juramentum, sed pactum; ergo id validum
servari non potest; quod enim nullum est, ser-
vari non potest; si autem validum; ergo
parit obligationem.

Repones. Quando pontifex mandat, ut ser-
vetur pactum, intelligendus est, ut servari
debeat non formaliter et ratione sui; cum
sit invalidum, sed solum materialiter seu
ex virtute juramenti; ergo secundum se nulla
parit obligationem. Ant. prob. Quia sum-
mus Pontifex, statim subiicit hanc rationem:
cum non vergat in salutem aeternam dispendium.
atque haec verba referuntur ad ipsum jura-
mentum, et non ad ipsum pactum; ergo ipsum
pactum precise ratione juramenti servandum

est, et non ratione sui, ac consequenter in se nullum manet, nec potest parere obligationem.

Q. Neg. mi. Nam haec verba referuntur ad ipsum pactum non quidem nudum, sed quia juramento firmatum, ut in cit. capitulo dicitur; Si autem firmatum; ergo validum est; ergo non solum in linea juramenti, sed etiam in linea pacti parit obligationem.

Replicabis. Quando pactum ibi dicitur firmatum, habet hunc sensum, quod ex adiecto juramento sit orta aliqua obligatio. Sicut regit religionis; praestandi id quod promissum, et conventum erat; nam absq; illo nulla fuisset obligatio id praestandi; ergo ex eo, quod dicatur pactum firmatum male concluditur, quod non solum in linea juramenti, sed etiam in linea pacti pariat obligationem.

Q. Neg. Ant. Nam hic sensus quidem asseritur, sed nullo modo probatur, imo contrarium coarctatur ex hoc, quod Pontifex statuat juramentum esse servandum, modo nec non vi nec dolo sit praestitutum, qua conditio frustra adderetur, si juramentum contractui additum non nisi Religionis obligationem induceret; nam affi-
vis, aut dolo interveniat in juramento, atamen hanc Religionis obligationem inducit, quoties nempe sine dispendio salutis servari potest, ut certum est ex C. 8. 28. de jurejur. Consequens proinde est, quod Pontifex hic loquatur de obligatione ex alio capite introducta, qua alia esse requirit, nisi justitia, ex pacto per juramentum firmato.

Dices forsan cum P. Smier l. 2. d. 3. c. 4. s. 1. §. 5. n. 58. mala fieri conse-

7. Non potius pactum juramento firmatum

743
queatiam; nam equidem juramentum
libere praeſtitum plus et efficacius opera-
tur, quam juramentum dolo aut vi extor-
tum non tamen in linea contractus, ſed
in linea juramenti; nam juramentum poſ-
terius non factum imaginaria quaedam
et momentanea ſolutione adimpleri, ſed etiam
certa Superioris relaxatione infringi poſſet:
at juramentum prius inviolabiliter et irref-
indibiliter ſervari jubetur; ergo.

R. Falli ipſum P. Smier; ſequela quippe
eſt optima; ſed tamen juramenta non vi
nec dolo, ~~pro~~ alioquin ſequeretur, quod
factum vi et dolo firmatum non ſit ſer- + praeſtitum, licet juramento
vandum; nam in eodem capitulo interroga-
tus Pontifex, an filium pactum Patri factum
ut dote contenta nullum ad bona paterna
reſreſſum haberet, ſervare teneatur, Re-
pondet Pontifex; quavis tale pactum
improbet lex civilis, ſi tamen juramento
non vi nec dolo praeſtitum fuerit,
ab eadem omnino ſervari debet; ergo, argu-
mento deſumpto à contrario ſenſu, quod
eſt validiſſimum in jure C. i. §. huius ff.
de offic. epiſ. cui mandata eſt: Si vi aut dolo huic pacto
adjectum ſit juramentum, ſervari non eſt
neceſſe, poſito nempe quod ſine vi et
dolo praeſtitum ſolum induceret obligatio-
nem in linea juramenti.

Ugebis: Verba debent inſervire intentioni,
non intentio verbis C. intelligentia de V. S.
atque Summus Pontifex nunquam voluit
juramento dare vim firmandi contractus
à jure Civili irritatos; ergo quidquid ad-
ducitur ex dicto capitulo, quavis, ad id
probandum, nullius eſt roboris. Prob.
min: nullus poſſet prudenter aliquid velle
cui non eſt conſeſſum poſſe; ſed Pontifex
nihil habet poteſtatis in eis, qua ſtatuit

jus Civile in materia profana, ut habet
Comunis Sententia. ergo

Q. Dist. min. Quamdiu materia ma-
net mere profana Cone. Secus Nag. min. et C.
At quando contractus adijcitur juramenti,
ereditur contractus quodammodo in sa-
cramentum, ut constat ex authentica supra
citata, ubi Imperator contractus impube-
ru juramento firmatos vocat sacramenta,
circa qua habet utiq; Summus Pontifex,
quod disponat.

At dices: Quando aliquis casus dubius clarus
est decisus in jure Civili, qua Canonico, standum
est juri Civili: at jure Civili clare decisum
est contractus jure Civili irritos non firma-
ri per juramentum; jure vero Canonico hu-
jusmodi firmatio non ita clare decisa est.
ergo. Prob. min. ex l. dubium s. g. l.
C. de leg. ubi Imperator, postquam dixit:
nullum pactu, conventionem, aut contrac-
tu valere, qui fit contra lege prohibente
addit: certum est, neq; stipulatione hujus-
modi tenere, nec mandatu ullius esse
momenti, nec sacramentu admitti. Que
quam clare decisum est, quod sacramentu,
id est, juramentu non possit efficere, ut valeat
contractus, qui lege prohibitus est. ergo.
Respondent quida, hanc lege esse correctam
per cit. authentica sacramenta puberu
C. si advers. vend. ibi. sacramenta pube-
ru sponte facta super contractibus reru
suaru non retractandis inviolabiliter cus-
todiantur. Konig hic n. 35. ait, hanc le-
gem loqui de his contractibus, qui a jure
reprobati sunt; eoquod contineant turpi-
tudinem accipientis, vel sunt in prejudiciu
tertij, aut contra bonu commune, non
vero de iis, qui in favore privatorum

à jure irritantur, et hanc responsionem nostram facimus.

Vregebis. Ergo sequeretur, quod quandoq; jus publicum per juramentum seu promissionem juratam privatorum mutari posset, sed hoc repugnat legi l. jus publicum ff. de pactis, ibi: jus publicum privatorum pactis mutari non potest; ergo nunquam confirmatur contractus de jure invalidus per juramentum.

¶ Neg. min. Nam textus allegatus procedit, quando jus illud principaliter statutum fuit ob favorem publicum, secus si principaliter ob favorem privatorum; siquidem quilibet juri suo renuntiare potest, c. si diligenti de for. compet. et l. jurisgentium § § si paciscar ff. de pactis.

Controversia 26

ex l. 2. tit. 24. de iurajurando
et ex ff. § l. 2. § 2.

Utrum actor, si nihil omnino probaverit, reo juramentum judiciale cum ~~missum~~ effectu deferre possit ita ut reus delatum prestare, vel referre cogatur.

¶ Negat Affirmat Panormitanus cum aliis, ^{affirmat} ~~Negat~~ vero Jason, Fachinaus, Engel & cum quibus sit. Resolutio

Actor antequam quidquam probet, potest statim in initio litis Reo juramentum judiciale deferre.

¶ Prob. ^{imo} ex l. tutor ff. de iurajur. ubi dicitur, tutor pupilli omnibus aliis probationibus deficientibus, iurajurandum defer-

reus audiendus est. 11. l. i. pr. C. de reb. Credit. ubi habetur quod possit deferri reo juramentum statim in principio litis; sed in principio litis nihil utriusque probationis allatum est; ergo.

Neg, dicas: Lict probatio in exordio litis cesset, ad esse tamen potest ^{presump-} ~~pro~~ ~~scriptio~~ ^{ti}o, qua ad ~~de~~ deferendum juramentum judiciale sufficiat; nam

Contra est quod lex illa loquatur generaliter, nec distinguat, utrum deferens juret sua presumptione nec ne, sic enim ait imperator: probationibus pinguius subvenientes ad hujusmodi venimus sanctione: Omne igitur juramentum sine a judiciis, sine a partibus illatum, uel in principio litis, uel in medio, uel in ipsa definitiva sententia sub iudice datur. Ecce quomodo illimitata ac generalis est ista lex, nec distinguit, an actor juretur quadam presumptione, nec ne; atqui ubi lex non distinguitur debemus ex l. 8 ff. de publiciana, ubi sic dicitur: de pretio soluto nihil exprimitur; unde potest coniectura capi, quasi nec sententia Pratoris ea sit, ut requiratur an solutum sit pretium; ergo argumentando a pari; In hac lege de presumptione nihil exprimitur; unde potest coniectura capi, quasi nec sententia Imperatoris ea sit, ut requiratur presumptio ad deferendum juramentum. Nec obstat, c. 36 s. sane, ^{ut} quod contra

7 Distinguit, nec nos

passerera videtur; quia potest intelligi de juramento necessario, nos autem loquimur de juramento judiciali voluntario.

Oppones: Admissa hac sententia sequeretur favorabiliores esse partes Actoris quam Rei; sed contrarium dicitur reg. 125 ff. de R. 8. ibi: favorabiliores Rei potius, quam actores habentur; ergo maj. prob. Si actor plene probavit, non permittitur Reus, insuper exigere juramentum ab eo, c. 2. de probat.; ergo vicissim si actor nihil probavit, nec ipse permittendus

est, petere juramentum à Reo, ut ^{iste} probet sua innocentiam; alioquin favorabiliores erunt partes ^{actoris} quam ~~actoris~~ Reo.

R. N. Cons. et paritate; Disparitas est; quia quando actor plene probavit, jam de jure suo docuit; nec proinde juramento indiget, eoquod causa tunc sit Ciquida, sed ubi nihil probavit, et tamen contendit sibi deberi, Reo id negante, res est dubia, unde iuramentum offerri potest, ut rei decisio fiat.

Ugebis: C. final. s. Sane h. l. dicitur, Sane si actor omnino in probatione defecerit, Reus debet esse nihil maliterit obtinere; ergo actore nihil probante reus est absolvendus, ita ut nec iudex deferre possit juramentum.

R. Textum non esse ad propositum, loquitur enim de actore, qui probationem inchoavit, et in ipsa omnino defecit, atq; adeo nec semiplene probavit, ubi utiq; reus est absolvendus, ut prudenter advertit König hic n. 66. At nos loquimur de actore, qui ab initio nihil probare conatus est, sed in ingressu litis juramentum Reo debuit.

Dices, Incertum esse, an textus loquatur de actore, qui probationem attentavit, et in ea defecit, an vero de eo, qui in probationibus producendis defecit, quia nullas habet; ergo gratis hac data est responsio.

R. Neg. ant. Nam quando dicitur, actor omnino in probatione defecit, profecto idem est, ac si diceretur; actor omnino nihil potuit probare, seu quidquid dixit, nulla probatione, nec semiplena fecit, et ista est horum verborum obivus sensus; nec proinde oportet aliud improprium inquirere, quod cavetur l. non aliter ff. de legat. 3.

Repones: Non esse inconveniens ad improprium confugere sensum, ut jura jurius concordari possint; nam correctio juri non

facile est admittenda c. cum expedit 29.
de elect. in 6. atque in l. 4. C. de edendo
solum cavetur, ne aliquis in probationi-
bus producendis deficiat, easq. antequam
agat, paratas habeat: qui accusare voluit,
inquit ibi imperator, probationes habere
debent, neq. aequitatis ratio permittit, ut
alienorum instrumentorum inspiciendorum
potestas fieri debeat; actore enim
non probante, qui convenitur, etsi ipse
nil praestiterit, obtinebit; ergo &.

R. Tunc jura juribus concordari de-
bere, quando sibi contrariantur: atque
hi duo textus sibi non sunt contrarii,
quippe unus non negat, quod alter afir-
mat, ut patet legenti. ~~etiam~~

Neg. dicas: saltem ex eo leatu evinci
intentum, nempe actore non probante,
seu non producente probationes, Reum
esse absolvendum; ergo.

R. cum distinctione: est absolvendus
in eo casu, quo iusjurandum non exigere-
tur, sed solum probationes ex domo Rei
sumere vellet actor. Con. Si iusjurandum
exigitur, Neg. Tenetur enim Reus jurare,
ut bene resolvit Fachinaus, contr. l. 1. ex q.
et nos supra probavimus.

Instabis: in cit. l. expresse dicitur: etsi
nihil reus praestiterit, obtinebit, hoc est,
erit absolvendus; ergo Reus non tenetur
praestare juramentum.

R. N. C. Nam sensus horum verborum iste est
quod reus nil probare, seu nullas probatio-
nes afferre teneatur, quando actor nihil
probat, non vero, quod jurare non teneatur,
si ei iusjurandum offeratur.

Dices; ergo hoc ipso actor, dum nihil pro-
bat, et petit juramentum à Reo totam proba-

tionem peteret ex domo Rei, sed id impro-
batur l. cit. 4. de edendo, et l. 7. C. de tes-
tibus; ergo.

R. ibi non reprobari probationē petita
ex juramento à Reo prastito, sed solum
evetur, ne probationes ex instrumentis
rei exigantur; unde ha. leges nobis non
adversantur. Praterea per juramentum
probationes non sumuntur, ait Factinans,
sed solum iudex et testis efficitur in causa
propria ipse reus, quod si recuset, in mani-
festa turpitudine et confessione versatur,
l. manifesta ff. de iurejur.

At inquit: Satis absurdum esse, redire
ad sacramentum, et cum desperavit alia
probationem, ad religionem convolare, ut
dicitur l. ii C. de rebus creditis, sed hoc
faceret actor, nihil, antequam deferret
juramentum, probans; ergo.

R. Hunc textum rursus non esse ad propo-
situm; ibi enim sic loquitur, ^{quis} "si iusiuran-
tū intulerit, et necdum eo prastito postea
1: ut pote sibi allegationibus abundantibus
hoc revocaverit: Sancimus nemini
licere, penitus iterum ad sacramentum
recurrere 1: Satis enim absurdum est re-
dire ad hoc cui renuntiandum putavit.

Hic igitur sermo fit de eo, qui in medio
litis juramentum oblatum revocat, eoquod
videat sibi suppetere probationes, et postea
illud de demum offerre cupit; nos vero lo-
quimur de eo, qui in ingressu litis deficien-
tibus probationibus adversario iusjurandū
defert: quod minimè hac lege reprobatum,
quin potius magis stabiliri videtur.

Urgebis; Ideo absurdū est recurrere ad iura-
mentū, cui renuntiātū est, quia id fieret absq[ue]
iudicio, sed ubi actor nihil omnino probavit, absq[ue]
iudicio, seu sine causa rationabili exigeret iuramentū; ergo.

R. N. mi. Nam causa rationabilis iuramen-
tum exigendi, illudq; prestandi est ipsa proban-
di necessitas, et ~~desertio~~ desertio veritatis manifesta-
tio.

Dices: Vbi actor ad iudicium temere provo-
cavit, nullam ~~est~~ probandi necessitate se tueri
potest: atqui ita provocasse non absque
ratione presumitur, qui nec probationem ali-
quam pro se potest adducere, ergo.

R. Neg. min. Nam ille temere provocare,
ac litigare dicitur, qui per calumniam quid
petit, vel sine justa causa expentur, l. 29.
§. i. ff. de liber. caus. l. 79. ff. de iudic; quod non
facit, qui iustam se habere causam reputans, atq;
ob inopiam ~~probationem~~ testium, aut probationum
ex instrumentis casu deperditis petendam alteri
iuramentum defert.

At inquires, hoc admisso saepe contingeret, quod
qui nec probatione, nec presumptione munitus
est, ~~offendit~~, fingens, se mutuas dedisse pecunias,
litam innocenti intentare, ^{potest}, ergo ut huic ma-
lo obviatur, audiendus non est iuramentum
deferens, si probationem nullam ipse addu-
cat.

R. d. Retorquendo argumentum, hoc ad-
misso saepe contingeret, quod qui nec probatione
nec presumptione munitus est, saepe sapientius
ius suum non obtineret, ergo à contrario len-
su, ut huic malo obviatur ad audiendum est
iuramentum deferens.

R. 2. Quum delatione iuramenti non gra-
vari, aut enim malam habet causam, aut bonam.
Si malam, inique petit absolvi, si bonam, non
est, quod iuramentum recuset, quando per id
improper in propria causa quodammodo testis
et iudex constituitur.

Controversia 27
ex l. 2. tit. 26. de prescriptione
et ex l. 7. C. eodem.

Utrum si proximior agnatus seu-
dum alienatum spatio 30. anno-
ru revocare neglexerit, ejusdem
feudi possessor tutus sit prescrip-
tione adversus alios agnatos, qui
post illius mortem gradu sunt
proximiores?

Resolutio

Si proximior agnatus vivens intra annos
30. feudum alienatum revocare et vindicare
neglexit, non tamen agnatus, qui post mortem
illius est proximior prescriptionis exceptione
repelli potest, sed licet ei feudum vindicare.

Ratio est, quia huic agnato jus quasi-
sum est, ^{ex} antiquis concessionibus, et investituris,
quod per Feudi alienationem ei auferri non
potest absq. ejus consensu juxta C. id quod
nostrum ff. de R. J. ibi. Id quod nostrum est
sine facto nostro / sine voluntate nostra /
ad aliu transferri non potest.

Præterea C. 1. de alienat. Feudi expresse 7 FF.
dicitur: hujusmodi alienatione fieri non
posse nisi agnatis consentientibus, ad quos
beneficium quandoq. sit reversurum.

Oppones: Ille non potest feudum vindicare,
cui opponi potest prescriptio iam completa:
sed in præsentis casu agnato, qui proximior
est, post mortem alterius potest opponi præ-
scriptio iam completa, ergo.

R. D. maj. Si sit completa tam respectu
ipsius proximioris, quam sui antecessoris,
Conc. Si solum sit completa respectu sui
antecessoris, sicuti seipse dicitur est. v. maj.

Instabis. Qui habet titulum et bona fide,
et præsentit contra præsentem possessorem,

+ praescriptio

hoc ipso etiā praescribit contra eius succes-
sorem; ergo respectu utriusque est completa.
Ant. prob. Ratio finis inducentis praes-
criptionē in hoc fita est, ne dominia re-
rum maneat incerta, ne lites facile sus-
citantur, et praesertim ne possessores
imortali timore vexentur, rem possessā
iterū amittendi. l. 4. pr. C. de praescript. 30
uel 40. annor. atqui haec ratio non minus
militat pro hoc casu, quam in aliis; ubi
autem eadem est ratio, eadem est et legis
constitutio; ergo.

Q. Neg. Suppositum Majoris; Supponit-
ur enim quod currat praescriptio, antequā
actio nata sit, quod falsū est; prius enim
debet quis posse agere, antequā contra
eum incipiat praescriptio, l. 1. §. ad hoc l.
C. de annal. except. C. sicut 3. C. de praes-
cript. 30 annor. Itaq. cum Successor vi-
vente agnato proximior agere non po-
tuerit, praescriptio temporis 30. annorum,
quā praescribens munitus est, ei obesse non
poterit.

At inquires: effectus et natura ipsius praes-
criptionis tolli nequeunt: sed id sequere-
tur admissā hac sententia; ergo. Prob. mi-
nus effectus et natura praescriptionis est reddere
praescribentem dulum in futurū l. 1. et
3. ff. de usucap. at si possessor per 30. an-
nos solū praescriberet contra praesentē, et
non contra Successorē, non esset dulum in
futurū; ergo.

Q. Dist. maj. Effectus et natura praescrip-
tionis est reddere praescribentem dulum in fu-
turum contra eos, qui agere possunt C; qui

agere nequeunt, vel quibus actio necdum
competit, N. Maj.

Urgebis: ^{Exinde} "Jequi absurdum; na dicere quod
prescriptio effectum habeat contra presentem
possessorem, non verum contra successorem.
est dividere effectum prescriptionis, sed
id vetatur, l. cu qui ades ff. de usucap.
ergo.

R. Neg mi. Nam in hac lege solum ca-
vetur ne una res diversis temporibus
usucapiatur, ut puta cum ades ex duabus
rebus constant, ex solo nempe et super-
ficie, non potest superficies prescribi eo
tempore quod usucapioni rerum mobilium
constitutum est sed solum eo, quod rebus
imobilibus determinatum est. Et hac est
sententia dicta legis, qua proinde ad re-
istam non pertinet, in qua de diversis per-
sonis agitur.

Urgebis iterum: Si prescriptio habet effectum
contra presentem possessorem, tunc hoc ipso effi-
citur prescribens illius rei Dominus: atqui
dominium semel acquisitum non potest sine fac-
to partis auferri ex l. cit. id quod nostrum de
R. J. ergo C.

R. Dist. maj. Si prescriptio habet effectum
contra presentem possessorem per successorem
ejus irrevocabilem tunc hoc ipso efficitur
prescribens Dominus illius rei C. Si sit revo-
cabilis per successorem ejus, nimirum per
actionem, quia necdum est prescriptam; eo quod
agnato adhuc vivente necdum fuerit nata, tunc
nego, quod prescribens absolutus illius rei eva-
dat Dominus?

Dices: Ideo dicitur ejusmodi effectus per
successorem revocabilis; quia quae sunt prohibita

alienari s. qualia praescriptum sunt feuda: prohibentur etiam usucapi: sed contrarium evincitur ex C. Sycho ff. De usu et usufructu. ergo.

Q. Huic legi derogasse Justinianum, ut constat ex C. ult. §. sed quia C. Commun. de Legat. Præterea non in hac ratione nostram stabilimus sententiam, sed in alia, quam jam tetigimus, nempe quod praescriptio temporis annorum 30. quam praescribens se fieri posse arbitratur, Successori agnato obesse nequeat; quia vivente agnato proximior, agere non potuit, non valenti enim agere praescriptio non obest. C. j. cit. C. de ann. except.

Repones: Hanc legem ac similes loqui quando in initio ipsius Praescriptionis datur tale obstaculum: sed nihil est impresentiarum, quod obstat initio praescriptionis, cuius finis a lege inducit firmum perpetuumque effectum, ut praescribens securus reddatur contra praesentem possessorem, ac consequenter etiam contra Successorem ex natura ipsius praescriptionis; ergo.

Q. Dist. min. Nihil obstat in initio praescriptionis, quantum ad praesentem possessorem attinet. C. Quantum ad Successorem spectat. N. m. et Cons. propter rationem prius allatam.

Controversia 28.
ex lib. 2. Tit 26. de praescriptionibus

An effectus praescriptionis etiam in foro interno locum habeat?

Nota d. finis principalis introducta praescriptionis esse bonum publicum, nempe d. ne dominia plurimarum rerum diu et fere semper maneat incerta, et possessores immortalis

timore venentur, rem possessa iterum amitten-
 di, l. 7. pr. C. de prescript. 30 uel 40 annor.
 2. Ut praedantur lites, quietiq, tam tributa-
 lium quam privatorum consulatur, l. ult. ff.
 pro suo. 3. Ut acuatur hominum diligentia
 in rebus suis inquirendis, et ad maiorem cultu-
 ram redigendis, pr. Inst. de usufr. C. de
 Nota 2. Indubitatum esse, per prescriptio-
 nem in foro externo acquiri dominium rei,
 et constat ex utraque legibus; an autem etia
 hunc effectum sortiat in foro interno, con-
 trovertitur inter DD.

Resolutio

Prescriptio etiam in foro interno cons-
 cientia locum habet, ita ut prescriben-
 tem non modo in foro fori sed etia
 in foro poli securum reddat, suumq
 effectum producat.

Prob. 1. Quia lex dicitur domina reru, quas
 potest ex justa causa et auctoritate unius ad-
 nere, et in alterum transferre, sicuti possunt
 privati in privatos per pacta et conventiones
 C. d. dist. 8. l. j. ff. de Constit. Princip. cum
 similibus. Lex autem justa in foro externo;
 et etia justa in interno, ut saepe diximus;
 ergo.

Prob. 2. Quia tantum abest, ut Ecclesia pres-
 criptionem approbare, si in foro conscientia nul-
 la esset, quin e contrario illa positive repro-
 bare, sicut fecit respectu prescriptionu absq
 bona fide, derogans per hoc juri Civili.

Prob. 3. Quia decernitur c. Sanctorum de pres-
 cript. ut possessiones 30. annorum quiete et
 sincere teneantur: atqui non potest fieri, ut
 retenta cum peccato, adeoque cum continuo con-
 scientia remorsu quiete teneantur; ergo.

Oppones: Lex Civilis transferens dominium
 per prescriptionem a Domino rei ad non Dominum
 ejusdem non videtur justa, ergo nequit habere
 locum in foro interno. Ant. prob. Lex qua

pugnat cum jure Gentium non videtur iusta; talis autem est Lex prescriptionis; ergo. Prob. min. Dominium singulorum descendit à jure Gentium, l. ex hoc jure 5. ff. de f. et g. ergo Lex Civilis auferens tale dominium pugnat cum jure Gentium.

R. Neg. Cons. Nam jus Gentium, quod dicitur, nemini auferendum rem suam, etiam dicitur, ut pareamus Republica, adeoque etiam Legi, qua prescriptionem ob bonum publicum statuit.

Urgebis: Jus Gentium requirit dicitur id, quod adversatur juri naturali; sed aliquem privari re sua absq. sua culpa, quod fit per prescriptionem adversatur juri naturali; ergo. §

R. dist. min. Aliquem privari re sua absq. sua culpa adversatur juri naturali; si privatio poenalis sit, Cons. si legalis sit, ob bonum publicum introducta. Neg. min.

Justabis. Jus introduxit prescriptionem in poenam negligentiam, ut patet ex cap. Vigilanti §. de prescript. ubi Alexander III. aperit fuisse ob negligentiam instituta prescriptionem; ergo privatio hujusmodi poenalis est.

R. Dist. ant. Jus introduxit prescriptionem in poenam negligentiam secundario Cons. primario N. ant. primario quidem quippe introducta est propter fines supra recensitos, praesertim autem ad evitandas ac praesidendas lites et jurgia.

Dices: Lites evitari possunt absq. dominij translatione, negando scilicet priori Domino actionem contra praescribentem; ergo.

Q. Dicit Ant. Evitari possunt in foro judiciali.
 Trans. In familiis et particularium domibus
 Neg. Ant. Dominum facultate desti-
 tuti sua in iudicio repetendi, plerumque
 rixando, pugnando, opprimendo, occidendo
 tentarent illa eripere e manibus possi-
 dentium; unde odia implacabilia, et fa-
 miliarum discordia nascerentur, quod
 non minus bono communi foret pernicio-
 sum, et exitiale.

Urgebis: Esto, quod lex praescriptionis trans-
 ferat dominium in praescribentem, non tamen
 transfert dominium liberum, sed ligatum, et
 oneratum obligatione restituendi, si post com-
 pletam praescriptionem, et ex post facto resea-
 tur Dominus rei praescripta: ergo. Ant. prob.
 Sicut ille, qui rem alienam fortuito invenit,
 non fit absolute Dominus, sed solum sub
 conditione, et tandem retinere potest, quan-
 diu non innotuerit is, qui rem perdidit; sic
 a pari non videtur, quod aliquis per praescrip-
 tionem fiat absolute rei Dominus, sed solum
 sub conditione, quamdiu non rescierit rei do-
 minum; ergo.

Q. Nego paritatem; Inventori enim nulli-
 bi leges tam clare et absolute tribuunt
 dominium rei inventa cum plena securitate, si-
 cut tribuunt praescribenti.

Instabis: Imperator in Novell. 9. praescrip-
 tionem vocat impium praesidium, et improbam tem-
 poris allegationem; ergo leges non possunt
 tam clare et cum plena securitate tribuere do-
 minium rei praescribenti; quomodo enim quis ple-
 na conscientia securitatem gaudere potest, qui
 impio fulcitur praesidio?

Q. Imperatore loqui de praescriptione, qua
 inchoata vel saltem continuata est cum mala

fide, solius temporis habita ratione, qua olim in foro Civili tolerabatur.

Instaurabis argumentū. Qui elapso prescriptionis tempore rescit rem alterius, bonā fidem habere requirit, ergo malā fidem habeat, necesse est; ac consequenter eam absolute praescribere requirit, aut dicendum, quod praescriptio sit iniquū praesidium.

Q. N. maj. Habet enim bonā fidem praescribens, quod res alterius iam sit sua. eo quod translatum sit ad se ipsius rei dominium. Urgebis: Si translatum esset in se ipsius rei dominium, tunc posset ditescere ex alieno cum alterius damno: sed nemo potest locupletari cū alterius jactura c. 48. de Reg. J. in 6. ergo.

Q. D. min. Nemo potest locupletari cum alterius jactura injusta. C. justā reg. min. Itaque hac regula dumtaxat reprobatur locupletationem, quae fit cum alterius injuria formali; et jactura injusta. At cui lex tribuit jus et dominium rei, non injuste ditescit ex alieno, nec alteri injuriā formalem infert, quia praescriptione completa res fit propria ipsius praescribentis.

Dices: Ergo lex nobis invito nostrum auferre potest; at id reprobatur reg. 11. ff. de R. J. ibi: Id quod nostrum est, sine facto nostro, sine consensu nostro Deo et aliis in h. l. ad alium transferri non potest. ergo.

R. hanc regulam locum non habere, quando dominium nostrum auferatur auctoritate legis, quae ob bonum publicum, supplet consensum prioris Domini.

Urgebis: Auctoritas legis se habet, sicut sententia principis, sed qui v. g. litigando obtinuit praedium per sententiā principis, tenetur, ubi no-

ut, se non esse illius Dominum, ad restitu-
tionem; ergo etiam qui per ^{legem} prescriptiones
sequitur praedium alterius, ubi novit, se non
esse illius Dominum, ad restitutionem obli-
gabitur.

R. N. maj. et paritate. Disparitas est,
quod prescriptio transferat rei Dominum,
ut saepe diximus, non sic sententia prin-
cipis aut iudicis, qui tantum partibus assi-
gnat ea, quae ex allegatis, et probatis viden-
tur ipsis competere.

Dices: fieri petitionem principis, de hoc
eum maxime controversatur, an lex ita
transferre possit rei Dominium ad prescri-
bentem, ut amplius non teneatur ad res-
tutionem; unde datur in responsione,
quod est in questione.

R. Nego hic fieri petitionem principis; na
controversia in hoc proprie non versatur,
an prescriptio ita transferat Dominium in
prescribentem ut ad restitutionem non teneatur,
sed solum an prescribentem in foro poli se-
curu reddat. hic autem simpliciter diximus,
per prescriptionem transferri Dominium in al-
teru sine obligatione restitutionis, abstra-
hendo a foro interno.

Dices. Equidem ex hac responsione manifes-
tum fieri, quod transferatur per prescriptio-
nem Dominium rei in prescribentem, adeo ut
non teneatur ad restitutionem in foro fori,
sed non probatur, quod etiam effectum suum
consequatur in foro poli; ergo.

R. Nego, quod per hanc responsionem non
probari. saltem consecutive, quod prescriptio
etiam effectum suum sortiatur in foro poli; na
leges iusta in foro externo, regulariter sunt
iustae etiam in foro interno; non enim est

potestas nisi à Deo; itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit Rom. 13. vj.

Et sane satis provisum non esset fini prescriptionis, si quod Canon et Lex circa dominij acquisitione approbat, confessorius reprobare.

† regulariter

Inquies: Falsum esse hoc principium, quod Lex justa in foro externo sit etiam justa in foro interno, nam sicut ut cetera taceantur: Lex infra dimidium laesi actionem denegans est justa in foro externo, non tamen justa in foro interno, cum maneat restitutionis obligatio in foro interno; ergo.

R. N. quod illa Lex non sit etiam justa in foro interno; non enim positive statuit, ut cadens laeso satisfacere non debeat aut tribuit dominium rei in excessu pretii, sed solum negativè se habet, non assistendo in iudicio illi, qui laesus est, ad minuas lites, quae alias sicut cum ferè innumeras essent: nimirum turbarent tribunalia, quod utiq; iustissimum est tam in foro externo quam interno; alioquin delinquerent iudices, quoties denegant actionem laeso infra dimidium.

Dices: Si Lex ista etiam justa est in foro interno; ergo etiam in foro interno servari debet, aut potest; ergo hoc ipso non manet obligatio restitutionis in foro interno;

R. Dist. Cons. ergo servari debet ab eo, quem Lex ista intendit constringere. Consequenter constringere non intendit N. Cons. Itaq; haec Lex dumtaxat respicit ipsum laesum, sicut ut hic vi lupus legis non possit contra cadentem in iudicio agere, non verò spectat ipsum cadentem; sed quod circa eum Lex nil proprius disponat, sed merè negativè se habeat,

cum relinquens sua conscientia; unde fal-
sum est, quod ultimo arguitur, nempe
non remanere apud cadentem obligationem
restitutionis in foro interno.

At inquires: Eo proorsus modo se habet
lex prescriptionis; hac enim solum res-
picit eum, contra quem prescribitur, in-
quantum nempe ei denegat actionem
ad repetendam rem suam in iudicio; ergo
prescribentem relinquit sua conscientia
et obligationi naturali restitutionis.

R. N. Ant. et paritatem; nam lex negans
actionem laico infra dimidium non assistit
positivè cadenti, ut iam dictum: at vero lex
prescriptionis positivè assistit prescriben-
ti, tribuendo absolute dominium rei pres-
cripta.

Instaurabis argumentum: Si lex prescrip-
tionis positivè assistit prescribenti, sic ut
etiam locum habeat in foro interno, tunc
religiosus putativus post 5. annorum decur-
sum et silentium verus efficiatur Religio-
sus: Sed hoc est absurdum; ergo. Prob.
maj. Vi Concilii Tridentini prescribitur
contra religiosum, qui dicit se nulliter esse
professum, si intra quinquennium non recla-
met, sess. 24. de Regular. c. 19. ergo vel
dicendum, quod talis solo tractu temporis verus
efficiatur religiosus, vel quod lex prescriptionis
solum locum habeat in foro externo.

R. N. Cons. et suppositum, quod tempus illud, quin-
quennium datum sit ad prescribendum contra
Religiosum, cum id nullo verbo Tridentinum
significet, sed solum, quod eidem negari debeat.
audientia in foro externo post elapsu illud
temporis spatium propter presumptionem ratifica-
tae professionis; unde hoc argumentum non est
ad propositum.

Controversia 29
 ex l. 2. §. 26 de prescriptionibus, et ex l.
 7. C. tit. 39. eodem

Utrum Scientia juris alieni obest
 praescriptioni actionum et obligationum.

Summopere inter DD. controuertitur, utrum Scien-
 tia juris alieni obest bona fidei in praescriptione
 qua extinguitur debitum, et actiones personales
 intra 30. annos, quando nempe debitum est in-
 definite contractum. V.g. Titius ante 30. annos
 a Sempronio centum accepit mutuos absq. deter-
 minatione certi temporis, et quia nunquam
 intra tantum temporis spatum a Creditore
 Sempronio fuit interpellatus, controuertitur
 inquam, an talis rei praescriptionis sit ex mu-
 tuo in conscientia liber?

Resolutio.

Scientia juris alieni obest praescrip-
 tionibus actionum et obligationum.

Ratio est 1. Quia nulla praescriptio, cum mala
 fide, qua peccatum sit concedenda est ex c.
 fin. h. d. et reg. §. possessor. 2. in 6.

Ratio est 2. Vel debitor, qui sit sua obliga-
 tionem et jus alterius habuit animum solvendi
 v.g. mutuum vel non? Si non habuit, utique
 non fuit in bona fide, si habuit nunquam fuit
 in quasi possessione libertatis a solvendo mu-
 tuo debito, et sic praescribere nunquam potuit,
 vel ob defectum bona fidei, vel ob defectum
 possessionis.

Neg. dicas: Debitorem habere animum sol-
 uendi v.g. mutuum sed sub conditione, si credi-
 tor exegerit, et sic eum esse in bona fide;
 Nam contra sic argumentum instauro: Vel ta-
 lis habet animum non solvendi, si creditor non
 exegerit, vel ^{habet} animum solvendi, obiciat non ex-
 gerit? si secundum; manet prius argumentum
~~et non videlicet in bona fide, nunquam tunc potest.~~
 eum videlicet in quasi possessione libertatis (sic non posse)

Si primū; ergo talis non vult prestare, ad
 quod tamen talis vi mutui se obligavit, quod
 arguit malā fidem; mutuū quippe defini-
 tur, contractus, quo transfertur dominium rei
 in accipientem sub obligatione postea reddē-
 di similem; ergo tandiu manet obligatio mu-
 tuū solvendi, quamdiu non remittitur, aut pru-
 denter presumitur remissam esse obligationem
 solvendi; hac autem non presumitur ex eo,
 quod quis non exigat solutionem debiti; sed
 potius inde arguitur juris sui ignorantia; nemo
 enim donare suū presumitur. l. cum de indebito
148. vers. si vero ff. de probat. et presump. l. fin.
C. de Novat.

Oppones: Nullo jure ostendi potest, quod Scien-
 tia juris alieni in actionibus et obligationi-
 bus inducat malā fidem; ergo scientia juris
 alieni non obest prescriptioni actionū et
 obligationum. Ant. prob. Textus juris Ca-
 nonici supra adducti bona fidem in prescrip-
 tione exigentes loquuntur tantum de prescrip-
 tione rerum non de prescrip-tione actionum;
 ergo.

¶ Cum D. Smaltgrueber h. l. n. 62. Etō
 de actionibus et obligationibus textus citati
 nil meminerint, in his tamen ratio, ob quam
 jus Civile à Canonico correctum est, aequè pro-
 cedit ac in rebus, cum in his omnibus peccatum
 sit, si cum mala conscientia possideantur.
 igitur cum agatur de peccato vitando ob
 rationis paritatem citatorū textuū constitutio
 est extendenda.

Vigebis: Si scientia juris alieni inducat
 malam fidem, tunc nunquam fieri posset, ut
 Episcopus locum alterius jurisdictioni subiec-
 tum sciens prescribere posset. Sed hoc pugnat
 contra cap. placuit d. h. l. ubi statuitur, quod
 Episcopus jurisdictionem in locū à se ad unita-

tem fidei conversum praescribere possit triennio, quantumvis sciat cum alterius jurisdictioni subiectum esse.
 R. Hoc in favorem fidei, et odium Episcopi praedicationem negligentis statutum esse, et ideo non est trahendum in consequentiam.

~~Instantibus Argumentis: Scientia juris alieni in actionibus ex debito indefinite contractis non involvit peccatum iniustitiae; ergo non inducit mala sedem praescriptionis impeditivae; ergo locum habet praescriptio.~~

~~R. Neg. Ant. Si nempe debitor animum non solvendi, et solutionem quoquo modo subterfugendi habuerit.~~

~~Prob. tamen Ant. Qui nihil agit contra obligationem, qua alteri est obstrictus non peccat peccato iniustitiae, sed in debito indefinite contracto debitor tamen ante interpellationem non solvat, non agit contra obligationem, qua creditori est obstrictus, ergo min. prob. Qui nec a die, nec ab homine interpellatur non tenetur solvere arg. l. quod te s. ff. de R. C. Sed debitor in debito indefinite contracto nec a die interpellatur; quia certus non est adiectus, nec ab homine, uti supponitur; ergo~~

Repones, nec favor fidei nec odium negligentis Episcopi praeponderare potest peccato iniustitiae, si quod esset in eo, qui cum scientia juris alieni contra alterius actionem praescriptionis auxilio se suavi cupit; ergo

R. hoc verum esse, si desit auctoritas legis, seu vero dicendum, si ^{nampe} auctoritas legis ob favorem fidei, et odium negligentis Episcopi huius adimat jurisdictionem eamque alteri tribuat; interposita enim auctoritate ^{legis} tollitur omnis ratio iniustitiae.

Replicabis: Si favor fidei, et odium negligentia in tantum valet, ut lex propterea unius jus eripere, et alteri adijcere possit, valebit. quoque favor boni publici ex litium ac controversiarum naufragio emergentis, nec non odium negligentia creditorum jus suum per 30. annos intermissum, valebit, inquam, in tantum, ut merito lex hos jure petendi, prius, et debitores ab onere solvendi, liberet.

Q. Nullibi clare definitum, aut constitutum, quod quis cum mala fide, qua induit scientia juris alieni praescribere possit contra jus creditoris, sicuti statutum est, quod Episcopus ob bonum fidei jurisdictionem alterius non tam beneficio praescriptionis, quam speciali privilegio sibi comparare possit. Unde standum est juri naturali, ut cujus actiones personales v.g. ex mutuo, empto & semper durant, nisi solutio, aut remissio debiti, interveniat, ut bene notat Engel hic n. 18.

Voegebis: In servitute rustica; in actione poenali, in actione redhibitoria, quanti minoris, in usufructu, pro legato & praescriptio ex scientia juris alieni non interimitur; ergo idem generaliter concludendum est in actionibus personalibus. Cons. prob. Ideo in praenominatis iuribus procedit praescriptio non obstante scientia; quia vel debitor non tenetur ultro ad solutionem aut satisfactionem se offerre, vel non obstringitur creditorem admonere juris sui; sed neque debitor in actione personalis explicato modo tenetur se ultro ad solutionem offerre, aut creditorem monere; ergo.

Q. s. Trans. stat. et Neg. Cons. Nam non videtur, cur debitor non tenetur se ultro ad solutionem offerre, si prudenter praesumat creditorem potius immemorem esse sui juris, quam

quod illi debitum remiserit.
 R. 2. N. ant. Alia enim est ratio, cur
 in praenominatis juribus non obstante scientia
 concurrat praescriptio; nam imprimis in
 servitute rustica, non est aliqua ~~pro~~ fa-
 ciendi, sed mere patiendi obligatio, nec
 debetur, nisi petat is, qui jus habet huius-
 modi servitutis; ac proinde per longum
 tempus non utens servitute censetur ea
 pro derelicta habuisse. Neque hic tam vera
 praescriptio concurrat, quam vera extinctio
 ipso jure inducitur, sicut idem de privile-
 giis per non usum amissis, communiter tra-
 dunt doctores.

Pariter in actione poenali; solummodo ad
 patiendum et onus subeundum est obligatio.
 Et qui se a se debere poenam, seipsum etiam
 a se non debere, nisi quando exigitur; nul-
 lus enim se ipsum punire tenetur; unde non
 offerendo illam ultro, in mala fide minime
 constituitur.

Porro actio redhibitoria, quanti minoris, ac
 si qua sint similes potius a jure extin-
 guuntur, quam lapsu temporis praescribun-
 tur. Neque etiam extinguuntur aliter, quam
 pro foro externo; in foro namque interno
 remanet obligatio omne damnum refarci-
 endi.

Quando vero dicitur, usufructum non uten-
 do amitti l. 25. ff. quibus modis ususf. amitt.
 non aliter admittitur ab Haunoldo apud
 P. Smier tr. 2. c. 5. S. l. §. 3. n. 37. quam
 si usufructuario negligente nec ille nec
 proprietarius fructus colligeret, vel certe
 proprietarius tanquam pro derelictis; atque
 adeo non titulo praescriptionis; occuparet.

pro cum hic non requiratur bona fides, ut
n. 36. i. p. Smier nobis alias adversarius
ultra statetur; inde facile arguitur, quod
prescriptio illius usufructus saltem in fo-
ro interno effectum habere nequeat.

Deniq. heres ideo secundum communem
sententiam legatum prescribit relicto Lega-
tario, quia cum is legatum pro lubitu re-
pudiare valeat, ex 30. annoru silentio re-
pudiasse presumitur; Quod si tamen he-
res certus^{us} legatarium legatum non repudiasset,
sed cum adhuc juri suo insistere, tunc heres
saltem in foro interno maneret obligatus illud
solvendi; eo quod prescriptio non curat in foro
interno cum mala fide, qua dignoscitur in-
tervenire, ubi scientia juris alieni habetur.

Instaurabis Argumentu: Scientia juris
alieni in actionibus ex debito indefinite
contracto non involvit peccatum injustitia;
ergo non inducit mala fidei prescriptio-
nis impeditiva; ergo locum habet prescrip-
tio.

§. N. art. Si nempe debitor animum non
soluendi, et solutionem quoque modo sub-
terfugiendi habuerit.

Probas tamen art. Qui nihil agit contra
obligationem, qua alteri est obstrictus, non pec-
cat peccato injustitia, sed in debito indefi-
nito contracto debitor licet ante interpella-
tionem non solvat, non agit contra obligationem,
qua creditori est obstrictus; ergo. min. prob.
Qui nec a die, nec ab homine interpellatur,
non tenetur solvere, arg. l. quod te s. ff.
de reb. cred. sed debitor in debito indefinite
contracto neq. a die interpellatur; quia certus non
est adjectus; neq. ab homine, uti supponitur; ergo.

Q. Dist. maj. ultimi argumenti, qui nec à die determinato, aut indeterminato, nec ab homine tacite vel expresse interpellatur non tenetur solvere C. Si à die saltem indeterminato, et ab homine tacite interpellatur, quemadmodum hic contingit. N. maj. Itaqz qui indefinite contraxit debitum ex mutuo, vi mutui se obligavit ad aliquando solvendum, ac consequenter aliqua dies, qualis demum sit interpellat: imo et ipse creditor tacite interpellat; cum enim donare suum nemo presumatur C. supra cit. 35. ff. de prob. hinc potius credendum est, quod ex humanitate differat solutionem repetere, aut quod sit juris sui imemor, quam quod illud mihi remittat.

At dices: arg. C. cit. quod te. ff. de reb. cred. habetur, ad moram culpabilem requiri justam causam, ob quam aliquis solutionem facere tenetur; ergo satis datur intelligi neminem ad solvendum teneri, quem justa non urget causa: atqui ubi creditor non exigit debitum indefinite contractum nullo urget causa reddendi. ergo.

R. N. subsumpt. justa enim causa est ipsa scientia obligationis solvendi, quam quis contraxit, cum mutuum accipit, qua semper et manet, quoad prudentem presumi nequit, debitum remissum à creditore.

Dices iterum: Scientiam obligationis solvendi, justam causam esse non posse, nisi cum expresse dies vel homo interpellat. C. debitorum 10. C. de pignor. Vbi diserte dicitur: debitores praesentes prius denuntiacionibus conveniendi sunt, ergo.

R. Illud textum non esse ad propositum; ibi enim constituitur, ut priusquam quis in

ius pignoris, per rectorem provincia committatur, oportere, ut à debitoribus proprium debitum exigatur; sed quid inde argui possit, contra nostram sententiam non video, aliud casus est, debitores non teneri debitum indefinite contractum ~~non~~ solvere, nisi exigatur, et alii debitorum prius denuntiatioibus conveniendos, antequam quis eorum hypothecas ac pignora persequi possit.

Repones: Qui debitum v.g. ex mutuo sine praefixione temporis contraxit, non videtur, non alia de causa sic contraxisse, quam ^{ut} ad ultroqueam solutionem se non obstringeret; ergo ut solvere teneatur, prius denuntiatione iuxta cit. l. debitorum conveniendus est.

R. N. aut. aliquis hoc ipso esset in mala fide, cum vellet destruere naturam mutui, quae postulat, ut ipsum mutuum postea solvatur, quae obligatio tamdiu manet quamdiu non praesumitur remissum debitum, sine deinde exigatur, sine non; nam non exactio minime tollit rationem mutui, nec obligationem quae ex ^{eo} nascitur, extinguit.

At inquires: Quando creditor per longissimum tempus debitum non exigit, probabiliter sibi persuadet debitor, sibi esse remissum; ergo. Prob. ex l. cum quidam 17. §. 1. ff. de usuris, ubi creditor, qui per longum solummodo tempus exigere distulit usuras, illas in gratiam debitoris remississe censetur; ergo.

R. In hac lege non ex eo praesumi remissionem usurarum, quod per longum tempus non sint exactae, sed solum ex hoc, quia creditor distulit eas exigere sub spe dignitatis per debitorem adipiscenda; qui sub spe futura gratia usuras non petit, eas remississe videtur ait Glos. marg. in h. l.

309.
Urgebis: Imperatoris ratio contrarium
prodit; nam postquam dixisset: parum
juste preteritas usuras peti, statim sub-
dit hanc rationem: quas omisisse te; hoc
est, remisisse; longi temporis intervallum
indicat; ergo

¶ Hæc verba, quas omisisse te longi tem-
poris intervallum indicat, non afferri ab
Imperatore tanquam rationem, quod preteri-
ta usura injuste petantur, sed solum ea,
quæ dein mox subiicit ipse imperator:
nempe, ut gratior apud eum videlicet esse
petendus non putasti, et sic remisisse mori-
to presumens.

Controversia 30

Ex lib. 2. §. 27. de sententia et re
judicata

An res iudicata, etiam habeat locum
in foro interno, ita ut absolutus à debi-
to per sententiã, quæ transit in re iudi-
catam etiã in foro poli, seu in-
terno sit absolutus.

Suppono, sententiã, quæ lata est contra jus
litigantis, etsi iniqua sit, modo iniquitas et in-
justitia non sit notoria, ipso jure quò ad forum
externum sustineri, Ratio est; quia juris præ-
sumptio est, quod iudex recte processerit.
Dixi, modo iniquitas sententiã non sit noto-
ria; nam si notorie sit injusta, non minis
ipso jure irrita erit sententiã contra jus li-
tigantis lata, ac irrita est lata contra jus
Constitutionis. Ratio est; quia sententiã
contra jus partis lata tanquam valida sus-
tinetur ex hoc capite, quòd ut primum dic-
tum est, pro iudice sit præsumptio, eum rec-
te processisse. atqui si iniquitas sententiã
sit notoria, præsumptio ista cessat; ergo.

370
Quaestio igitur versatur de sententia con-
tra jus litigantis lata, de cuius injustitia
notorie non constat, An scilicet sicut in fo-
ro externo locum habet, ita et in foro interno
sustineri debeat.

Resolutio

Sententia licet transierit in rem judica-
tam, non tamen habet locum in foro con-
scientiae, si sit injusta ex parte obiecti,
ob defectum veritatis, seu si nitatur fal-
sa praesumptione; unde absolutus per
eam in foro fori, non hoc ipso abso-
lutus dici debet in foro poli,
esto etiam quod bona fide
litigaverit

Ratio est; quia sententia iudicis fundatur
in praesumptione, quod vincens iusta habeat
causam, ut dicitur c. cum inter 13. h. 4. ibi: que
praesumitur rite per omnia celebrata. atqui si
postea deprehenditur, hanc praesumptionem fuisse
falsam, non patrocinabitur sententia, cum pra-
sumptio cedere debeat veritati, l. 24. et 25. ff.
de probat. ac praecipue 29. eodem ibi: Respondi;
veritati locum superfore.

Confirm. Ex cap. cui est caus. 11. q. 3. ibi:
apud Deum et Ecclesiam eius neminem potest iniqua
gravare sententia. Item ex l. 60. ff. de condit.
indebiti, ubi habetur, quod verus debitor, effi-
ni iudicio fuerit absolutus repetere nequeat,
si quid solverit; quia natura debitor permanet.

Oppones: Jura tribuunt rei iudicata vim
legis, l. 38. ff. de legib. Et rem iudicatam ha-
bent pro veritate, l. 207. ff. de R. J. Idem
eruitur ex l. 36. ff. famil. Herciscunda: atqui
lex, ubi, locum habet in foro conscientiae; ergo

R Ex l. 38. ff. de l. nihil probari; nam
ibi solum dicitur, rerum similiter iudicata = 7 perpetuo

rum authoritatem vim legis habere; ergo una tantum sententia transiens in rem iudicatum, vim tantam non habet. Porro quod res iudicata habeatur pro veritate, ex l. 207. ff. de R. J. id verum est in dubio, inquit Panormitanus c. 13. h. l. secus si notorie constaret de injustitia. Denique in l. 36. ff. familiae hercise. denegatur quidem repetitio rerum hereditariarum ab illo qui per sententiam perperam fuerat declaratus cohaeres; at illa denegatio repetitionis solum respicit eum, qui lapsus postea deprehenditur, non vero eum cui adjudicata est pars hereditatis, nam circa hunc lex merè se negativè habet, cum relinquens sua conscientia ad instar illius legis, quae infra dimidium lapsi actionem denegat; haec enim dumtaxat respicit ipsum lapsum, non vero spectat ipsum cadentem; at quod circa eum lex nil prorsus disponat, sed merè negativè se habeat. Quod si contendas, memoratam legem 36. ff. famil. Herciscund. positivè etià referri ad eum, cui perperam adjudicata est pars hereditatis, tunc dicam hanc legem dumtaxat habere locum in foro externo.

At dices: Lex justa in foro externo est etià justa in foro interno ex Rom. 13. ergo etià in foro interno locum habere debet.

R. Dist. S. Ant. Lex justa in foro externo est etià justa in foro interno, nisi nitatur falsa praesumptione. Sicut N. Ant. alioquin deberemus dicere, quod ille, qui per biennium reliquit Chyrographum, quo se debitorem agnoscit apud creditorem non acceptam pecuniam, postea in foro externo ex falsa praesumptione simpliciter ad solvendum condemnatus etià in foro interno, quamquam innocens sub peccato mortali ac reatu aeterna damnationis.

rationis solvere teneretur, quod asserere satis
absurdum esse videtur,posito, quod absq; scan-
dalo, solutionem denegare posset.

Dices hanc absurditatem non agnovisse In-
nocentium textum III. c. 13 h. 2. ubi statuit
sententia observanda, qua contra jus litigantis
lata fuerat ex instrumentis donationis in-
valida. additq; rationem, quod quantum ad li-
tigantes ipsos jus ex sententia factum est, postquam
transiit in rem judicata. atqui non posset dici
jus ex sententia ortum, si res judicata talis
casu vim in foro conscientie non haberet,
ergo.

Q. Neg. maj. Non enim dicit S. Pontifex in-
strumenta donationis invalida esse, sed forte
eis non plurimum innitendum esse. Nec dicit,
sententia contra jus litigantis facta esse, sed
solum, quod jus ex sententia factum fuit, post-
quam transiit in rem judicata; qua scilicet quia
presumitur iure per omnia celebrata. Ecce quo-
modo S. Pontifex sententia vim jus facientis
in tantum tribuat, in quantum presumptioni
innititur, ex quo patet est, eam in foro interno
locum non habere, si hoc presumptio falsa sit;
presumptio enim cedit veritati.

At dices: S. Pontifex tantam vim rei judicatae
tribuit, ut etiam si sententia contra jus litigan-
tis seu partis victae lata fuisset, nihilominus
servanda ac obedientia victori sit praestanda;
ergo spectata decisione S. Pontificis, qui cum-
primis forum internum cordi et cura habet;
res judicata in foro non solum in foro fori, sed
in foro poli sua vim exercet.

Q. Cum Panormitano in h. l. ea verba: etiam si
sententia contra jus litigantis lata fuisset, non
debere intelligi, quando notorie constat de in-
justitia sententiae; quia eam nullam vim habere,
supra ostendimus; neq; Pontifex dicere posset,
eam ^{rite} presumi per omnia celebratam esse; unde
igitur intelligenda sunt in dubio, ut ait Panormi-

iamus, seu quando non constat de injustitia sententia; licet tamen à parte rei sit injusta; at tunc ultro concedimus jus ex tali sententia emanatum esse; etiam in foro interno, quia praesumitur rite per omnia celebrata.

Dices: Non constat notorie de injustitia sententia; quando soli parti victa notum est, se injuste condemnatam esse: ergo pro tunc se subdat sententia etiam in foro interno, ex verbis Pontificis manifeste arguitur.

Q. Neg. Cons. Quia ex parte persona victa ^{deficit} ratio summi Pontificis, nempe quod hac sententia sit verisimiliter rite per omnia celebrata; unde in foro interno pars victa ei non tenetur se conformare, modo absque scandalo fieri possit.

Urgebis: Lex ista est generalis, nempe quod sententia, quae transit in rem judicatam jus faciat, quia praesumitur per omnia rite celebrata; ergo licet in particulari casu haec ratio deficiat, nihilominus obligat, legis enim ratione cessante in casu particulari non cessat ejus dispositio, l. prospexit ff. qui et à quibus

Q. N. Cons. Ad rationem adjectam respondeo cum P. Engel, li. 4. c. 2. §. 4. n. 79. Id verum esse si lex formas substantiales praescribat, vel alias conformitatem publicam respiciat, seu vero dicendum praesertim in foro poli, si ea non observatione legis, cujus ratio in particulari casu cessat, nullum oriatur in communi scandalum, ut maxime accidit in legibus fundatis in falsa praesumptione, atque ades in sententia, quae falsa praesumptioni innititur.

Instab. Hujusmodi sententia ex verbis Pontificis facit jus inter ipsos litigantes: atqui non posset dici jus ex ea sententia ortum, si res judicata in tali casu vim non haberet in foro poli; ergo prob. mi. Quia jus dici nequit, quo quis sine

alterius injuriā uti non potest; ergo.

371
R. eo casu, quo sententia notorie nec ipsi parti
injusta videtur, quod hic supponere videtur
Pontifex, proculdubio jus etiam nascitur in foro
poli, ut iam dictum; Quod si vero ipsis partibus
innotescat injustitia sententia, quia falsā pro-
sumptionē innititur, ea planè non nisi in
foro externo uti poterunt. Unde ad proba-
tionem minoris respondeo cum distinctione:
jus dici nequit in foro interno, quo quis sine
alterius injuriā uti non potest; Con. mi. Jus
dici nequit in foro externo, quo quis sine al-
terius injuria, uti non potest; neg. min. et Con.
Contrarium quippe liquet ex jure civili. Sic
enim olim leges civiles putà l. sicut. l. om-
nes; l. cum notissimi C. de prescript. 30. uel
40. Ann. tribuebant possessionibus mala
fidei ope prescriptionis longissimi temporis
jus rei aliena, quo tamen sine injuria al-
terius uti non poterant hujusmodi possesso-
res, ut facile constat ex cap. ult. de pres-
cript.

Dices: Inde nasci maximam perplexitatem,
nam ex una parte sententia in presumptio-
ne fundata, ipsi summet forum externū justa
eam procedens diceret; tu teneris v. g. Solvere;
ex altera vero parte forum internū seu
conscientia posset dicere, imo diceret, presump-
tio sententia hic et nunc est falsa; unde
nihil solvere teneris: Sed hujusmodi per-
plexitas admitti nec potest, nec debet; ergo.

R. Neg. mi. Novum enim non est, ut ex de-
fectu presertim probationum secundum forum
externum seu judiciale statuatur unum, et
secundum forum internū seu conscientia ob-
servetur alterum, text. clar. C. litteras 13.
5. porro et 5. quod si de restit. spol. et
C. inquisitioni 44. de sentent. excom.

Repones hæc loca citata non esse ad propo-
situm; ibi enim questio movetur circa cau-

Las matrimoniales, in quibus certum est, quod
 presumptio cedat veritati; matrimonium quip-
 pe legitime contractum libera dispositioni
 humana subesse nequit; Nos autem ^{hic} versa-
 mur in causis, qua subfunt legi humanae,
 qua cum sit domina rerum potuit tribue-
 re rei iudicata tantum valorem, ut victore
 in conscientia de re ipsi adjudicata securum
 faceret; ergo.

R. Eandem prorsus esse paritatem de causis
 matrimonialibus, ac aliis, qua in presump-
 tione fundantur; unde nego quod lex hu-
 mana potuerit, aut voluerit tribuere rei
 iudicata, qua falsa innititur presumptioni
 praeterquam valorem in conscientia; nam quia
 leges ipsae met volunt, ut presumptio cedat
 veritati, manifestum inde fit; eas non obli-
 gare, nec quidpiam disponere voluisse pro
 foro conscientiae in casu cognita veritati; cum
 hac presumptionem à parte rei falsam eli-
 dat.

Virgebis: Cognita veritas de re aliena ipsi
 praescriptioni non obest, quò minus quis ei
 etiam in foro interno se se conformare
 possit, modo legitime completa sit; ergo nec
 cognita veritas de re aliena sententia qua
 in rem iudicata transit obesse poterit, quò
 minus quis se se eidem etiam in foro inter-
 no accomodare queat. Cons. prob. Eadem
 rationes militans pro praescriptione, ut locum
 habeat in foro interno, ac pro sententia, qua
 transit in rem iudicatum; ergo si illi non
 obest cognita veritas de re aliena, huic etiam
 obesse non poterit. Ant. prob. Rationes pro
 lege praescriptionis sunt, ut lites praeviantur,
 ut quieti tribunalium consulatur, ut dominia
 rerum non manerent incerta: Sed haec rationes
 etiam militans pro sententia, qua in rem iudi-
 catam transit, ergo.

Q. Dist. min. Sed ha rationes etia militent
 pro sententia, ut nempe habeat locum in foro
 externo Con. etiam in foro interno posito nempe;
 quod false presumptioni innitatur Neg. mi. Itaq;
 si is, qui injuste condemnatus est se se in foro
 externo sententia conformet solvendo nempe
 id ad quod ^{condemnat} ~~condemnat~~ est, per hoc manifeste om-
 nis praeciditur lis, licet retineat animu ~~solvendi~~
~~ad~~ suo tempore occultâ compensatione utendi.

Sed neq; manent incerta reru dominia; nam
 vel ille, cui res adjudicata est, existimat jus-
 tam esse sententiam, et tunc propter bona fide
 rem praescribere ^{potest} ~~potest~~, vel scit esse injustam, et
 tunc dominium rei semper remanet apud par-
 tem injuste damnatam; eo quod iudex non absolu-
 te sed solum sub conditione facitâ, si vera sint
 allegata et probata adjudicat dominium; Ex
 quo etia patet differentia inter praescriptio-
 nem et sententia iudicis; praescriptio enim non
 fundatur in presumptione, sed absolute domi-
 nium rei aliena tribuit alteri; at sententia
 iudicis innititur tanquâ fundamento alle-
 gatis et probatis, qua verisimilia existiman-
 tur; vnde si falsa sunt, ruat sententia,
 necesse est saltem in foro interno,

Dices: Licet sententia iudicis fundatur
 in presumptione seu praesumpta iustitia ad
 ac meritis causa; sententia tamen firmitas
 et auctoritas non fundatur in veritate hu-
 jus praesumptionis sed in obli. ordinatione
 legali et bono publico; ergo non differt à
 praescriptione; ac proinde cum ea pari passu
 ambulat. Ant. prob. Expedi saluti ac
 felicitati reipublicae, ut res iudicata potius
 firma quam iusta sint, ut notat Gonzalez
 C. cum inter cit; ergo sententiae firmitas
 et auctoritas fundatur in ordinatione lega-
 li et bono publico.

Q. Neg. Ant. Nam leges praecise introductae
 sunt ad iustitia faciendam; juris quippe pra-

cepta primaria sunt haec: honestè vivere,
alteri non cadere, jus suū cuiq; tribuere;
ergo primario justitia in republica attenden-
da est, dum demum firmitas rei judicata. Et
sanè si potior haberi deberet ratio de rei
judicata firmitate, quam justitia ejus, seque-
retur, quòd sententia notoriè injusta, post-
quam in rem judicatum transiit, amplius revo-
cari non possit; quod absolute falsū est.

Controversia 31.

Ex l. 3. 9. 10. de iis, quae fiunt à Prælatiis.

Utrum Prælati absq; consensu Capituli
possit repudiare Legatum factum
Eclesiæ præsertim de rebus immobilibus.

Nota quætionem hîc solum procedere de re-
pudiatione simplici, non autem de cessione aut
permutatione in favorem alterius; nam per-
talem cessionem aut permutationem, prius de-
betur ceteri legatum agnatum, ac proinde
hæc repudiatio propriè esset alienatio rei iâ
acquisita, quæ vetatur c. ult. de reb. Eccl.
non alien. cum similibus.

Nota 2. Certum esse, illicitè agere Præla-
tum, si absq; justa causa repudiat Legatum
Eclesiæ suæ obveniens; tenetur quippe Præ-
latus procurare utilitatē ^{sibi} Eclesiæ, ^{commissæ}, eisdemq; acquirere,
quantum potest, can. Sine exceptione 12. q. 2.
difficultas igitur solummodo in eo versatur
an hujusmodi repudiatio facta à Prælato,
sicuti illicita est, sic etiam tanquam invali-
da ceteri debeat?

Resolutio.

Repudiatio Legati etiâ rei mōobilis facta
à Prælato probabilis est invalida.

Ratio est; quia talis repudiatio Legati non

278
est proprie alienatio rei & ipsius Ecclesia,
sed potius non acquisitio, uti constat
primo ex l. Sponsus 5. § 14 ff. de donat.
inter virum et uxorem, ubi permittitur
Marito repudiare hereditatem aut lega-
tum, ut uxori obveniat, nec censetur esse
alienatio, seu donatio inter conjuges: II. ex
lege alienationis 28. pr. ff. de v. s. ibi:
qui occasione acquirendi non utitur, non
intelligitur alienare. III. Ex l. 1. §. utrum
autem ff. si quid in fraudem Patroni. ibi:
Si hereditatem libertus non adierit, fraudan-
di patroni causa, vel legatum repulerit,
favianam cessare: quod mihi videtur verum;
quamvis enim legatum retro nostrum sit, ni-
si repudietur, attamen cum repudiatur, retro
nostrum non fuisse, palam est.

Præterea actus, qui in jure sufficienter non
sunt expressi, atq; adeo dubij, pro validis cen-
seri debent, l. quoties 80 ff. de verb. oblig.
et l. quoties § 12 ff. de rebus dubijs. At
proposita repudiationis valor et nullitas
maximè dubia sunt, cum pro utraq; parte non
spernenda militent juris testimonia; ergo
pro validis haberi debent.

Oppones: Prælati atq; solemnitatibus re-
quit alienare bona Ecclesia; sed si Prælati
possent repudiare legatum, hoc ipso possent
alienare bona Ecclesia; ergo. Prob. mi. Lega-
tum acquiritur incontinenti ipsi Ecclesia;
ergo si Prælati illud repudiaret, hoc ipso alie-
naret bona Ecclesia. Ant. Prob. ex l. à Titio
ff. de furtis, ibi: ea, que legantur recta via ab
eo, qui legavit, ad eum, cui legata sunt, tran-
seunt; ergo.

R. Hanc legem dumtaxat procedere, quando
legatum illud acceptatur, secus si repudietur.
Dicitur autem legatum, si postea acceptetur,
incontinenti acquiri ipsi Legatario; quia le-

gatum recta viâ transit ad legatarium, ita, ut nunquam sit factum hæredis, id est, nunquam hæredi acquisitum, si acceptetur, prout dicitur in l. legatum ff. de legat. 2. ibi: quod eò pertinet, ut si purè relicta sit, et legatarius non repudiaverit, defuncti voluntatem, recta viâ dominium, quod hæreditatis fuit, ad legatariû transeat, nunquã factum hæredis.

At dices: Legatum acquiritur ignorantibus, l. cum pater §. surdo ff. de legat. 2. Ergo absque acceptatione aut consensu statim acquiritur ipsi legatario.

R. N. Cons. Ideo enim dicitur, quod Legatum acquiritur ignorantibus, non quod ab eo non exigatur consensus, sed solum ex eo, quia scilicet si postea acceptetur, cum oneribus, et oneribus suis transit ad legatarium, statim à momento mortis testatoris, vel à die aditæ hereditatis, ut dicitur l. si tibi homo §. cum seruus ff. de legat. 1. etiamsi legatarius protunc ignoraverit Legatum sibi relictum.

Urgebis: Ex hoc sequeretur, quod Legatum tam diu maneret in suspensio, donec repudietur, vel acceptetur, sed contrarium liquet ex l. magis puto §. fundum ff. de rebus eorum. ibi: fundum autem legatum repudiare pupillus sine Prætoris auctoritate non potest. esse enim et hanc alienationem, cum res sit pupilli nemo dubitat. Ecce quomodo Legatum independenter ab acceptatione statim sit in bonis legatarii.

R. Inter Pupillum et Prælatum magna est disparitas; pupillus quippe caret omni administratione, non item Prælatus. Præterea pupillus non solum in acquisitis, sed etiam in acquirendis requirit suam conditionem deteriorè facere, at Prælatus licet in acquisitis Ecclesiæ nocere non possit, potest tamen ejus conditio

nem deteriore reddere in acquirendis, c.
cum apostolica 7. de his qua à Pralato;
Unde cum cit. lex magisputo de pupillo
loquatur, non est facile extendenda ad Pra-
latum

At dices: Ratio hæc adjecta huic legi; esse
enim et hanc alienationem cum sit res pupil-
li, nemo dubitat, pugnat tam pro pupillo, quam
pro Pralato; ergo bene extenditur ad Prala-
tum. Ant. prob. Sicuti Legatum statim
fit res pupilli, ut hic dicitur, cuius re-
pudiatio est alienatio, sic pariter Legatum
illius sit res Ecclesia; ergo ejus repudiatio
erit alienatio.

¶ N. Ant. Ad paritatem vero adjectam,
dico non nisi fictione juris, Legatum illius
cenferi, in bonis esse pupilli; et hoc ideo, quia
pupillus de se nec velle, nec nolle habet,
arg. L. obligari 9. ff. de ~~Prætor~~ authorit. Tut.
et C. in eod. ff. de R. J. Cum igitur pupillus
acceptare Legatum per se non possit, equum
fuit, ne aliquis ejus tenere atas ipsius con-
ditionem faceret deteriore, ut jura ipsi spe-
cialiter subvenirent, atq; adeo statuerent,
ut Legatum ipsi factum statim cenferetur
esse ipsius; donec forsitan Prætoris au-
thoritate repudiaretur. At hæc ratio cessat
in Pralato, qui velle, et nolle habet, cuius
administratio rerum Ecclesia sibi comissa
concessa est.

Urbis: Ecclesia pupillo, quo ad jura aquipa-
ratur c. requisivit 1. de in integrum restit.
cum similibus; sed ut pupillus possit repu-
diare Legatum non sufficit authoritas Tutoris,
in cuius voluntate, consensus pupilli conti-
netur, sed requiritur authoritas Prætoris,
ut primum diximus; ergo à pari, ut valida
repudiatur Legatum Ecclesia proveniens non

381
Sufficiat sola authoritas Pralati, qui vices
tutoris explet sed requiritur authoritas
Superioris, qui pratori assimilatur.

R. N. Maj. Nam contra pupillarem aetate
non currit praescriptio c. sicut in rem C.
de praescript. 30 annorum. At contra Ecclesia
praescriptionem habere locum manifestum est
ex cap. ad aures G. de praescript. cum
concordantibus, ac proinde Ecclesia non
semper jure pupilli gaudet. Ad cit. c.
requisivit respondemus id expresse de mino-
re loqui, non de pupillo, ac consequenter
non est ^{ad}propositum.

Instabis: Ecclesia vacans fungitur jure
Pupilli, ergo etiam Ecclesia, cui praeficitur
Prælatus eo jure fungi debet. Ant. est fagna
ni in c. novit n. 25. h. t. plures alios ci-
tantis. Cons. prob. Prælatus nihil potest
de juribus, quae ad Ecclesiam spectant minuire;
ergo si Ecclesia ante electionem Prælati fun-
gitur jure pupilli, post electionem eodem jure
fungi debet.

¶ et. Suppositum

R. N. Ant. ¶ Neg. enim Prælatus hic quid-
quam alionare supponitur, ac proinde jura
Ecclesiae minuire non potest. Ergo hac
juris Pupilli amissio soli Ecclesiae tribui
debet, quae dum libere eligit Prælatum, hoc
ipso juri Pupilli renuntiare videtur.

Inst. Ecclesia per electionem Prælati non
debet censeri suam conditionem fecisse de-
teriores, sed meliorem. at id contingeret,
si per electionem Prælati amitteret jus Pu-
pilli; posset enim per ipsum Prælatum im-
pediri, quod minus acquirat, à quo tamen in-
pedimento antea immunis erat, ergo vel diceret
dum, quod Ecclesia desponsata retineat jus
Pupilli, vel quod suam conditionem per des-
ponsationem fecerit deteriores.

R. N. min. Siquidem sicut enim Minor
majorrennis factus non fit facit conditio-
nem suam deteriores, sed meliorem, quia

382
licet jus Minoris amittat; at e converso
facultatem ac potestatem consequitur sibi
met acquirendi, atq; se ipsum tuendi, quod
utiq; arguit meliorem conditionem, ita pa-
riter Ecclesia, dum consequitur Pralatum,
licet amittat jus jus Pupilli: attamen
retinet prerogativas minorum, atq; per
ipsum Pralatum defenditur; aut etiam
per ejus industria substantia sua
augescit, et si forsan contingat, ut
in acquirendis impediatur: s. rarus certe
casus: nihilominus potest agere contra
Pralatum, qui damnum referre tenetur
instar ~~curatoris~~, juxta C. quidquid 7.
C. arbitrium Tutela; et sic dici non
debet, quod per ejus assumptionem con-
ditionem suam faceret deteriore.

Dices: Si Ecclesia potest agere contra
Pralatum, qui repudiat Legatum, ergo
ad illud debuit habere saltem jus ad
rem, at non potest Pralatus Ecclesiam
sibi jure ad rem sibi acquisito privare:
alioquin illud alienaret, atq; Ecclesiam
conditionem, quo ad jus ad rem iam acqui-
situm faceret deteriore; ergo.

Q. d. cum. P. Smalzgrueb. ad l. 13.
de reb. Eccles. non alien. n. 18. Licet
Pralatus ita repudiando Legatum agat con-
tra jus Ecclesia non tamen patrimonium
ejus diminuit, in qua tamen diminutione
consistit alienatio, qua solum prohibi-
ta est Pralato. Q. 2. cum. P. Geiffers-
tucl ad tit. 10. de his qua fiunt à Pralati
n. 47. Neg. Seq. maj. Tunc enim Legatum
solum tribuit jus ad rem, quando fuit ac-
ceptatum, secus quando repudiatur, quem-
admodum hic contingit, eo enim casu nun-
quam retro censetur fuisse Ecclesia siq; jus
ad rem non tribuisse. Ideo autem po-
test Ecclesia agere contra Pralatum repu-
diantem Legatum, quia hac repudiatio est

peccaminosa atq; Ecclesia injuriosa, siquidem Prælati vi officii sui atq; adeo ex adeoq; ex obligatione virtutis, justitia, tenetur procurare utilitatem Ecclesie sibi commissa, eiq; acquirere quantum potest. C. sine exceptione in 9. 2.

Virgebis: In legatis ad pias causas non requiritur Specialis acceptatio hominis seu Prælati, ut transeant in jus Ecclesie; ergo male dicitur quod Legatum s. saltem ad pias causas: stri- buat jus ad rem tunc solum, quando fuit acceptatum. Ant. Prob. Quia pollicitatio facta Reipublica, vel Civitati obligat ante acceptationem arg. C. j. et seqq. ff. de pollicit. cum simili- bus; ergo à fortiori Legatum factum Ecclesie ad sui valorem non requirit spe- cialem acceptationem.

Q. N. Ant. ad hujus prob. Neg. iterum Ant. Quia ut notat Lessius l. 2. de J. et B. c. 18. n. 40. in ejusmodi legibus jus civile non efficit, ut pollici- tatio facta civitati vim habeat ante acceptationem, sed solum ne ea pro cubitu possit revocari, imo postmodum semper possit acceptari ac promissum peti, prout indicatur in C. pactum ff. de pollicitationibus; hinc ut vi- talis pollicitationis teneatur quis solve- re, requiritur insuper subsequens accep- tatio Civitatis, juxta textum notabilem in cit. C. j. eodem. Ita ad hanc objectio- nem Respondet Reiffert. ad tit. 10 de his qua fiunt à Præl. n. 49.

At dices: Fortiores esse pollicitationes qua fiunt Ecclesie, quàm Reipublica; eò quòd à Deo, qui est verus Legatarius, non Præla- tus illico acceptentur: ergo ad earum va- lorem non requiritur acceptatio ullius ho- minis.

384
Q. N. ant. ejusq. adjecta rationem. Quā
vis enim pollicitatio, seu votū Deo faci-
tum illico acceptetur à Deo, sauis ta-
men dicendum de Legato Ecclesia factū,
invito quippe beneficiū non tribuitur.
per l. invito ff. de R. J. sed requiri-
tur acceptatio ipsius, l. absentis ff. de
donat. hinc neq. Deus vult acceptare
Legatum, neq. Ecclesia illud sibi vindica-
re potest, si Prælatus, cui concessita
est administratio bonorum Ecclesia
illud repudiavit.

At dies cum. P. Simer l. 3. tr. 1. p. 2.
c. 4. sect. 2. n. 7. Inter votū et Le-
gatum Ecclesia factū tanta est affi-
nitas, ut saepe non possis discernere,
num votum sit, an Legatum, ergo quod
de voto dicitur etiā intelligi debet
de Legato.

Q. N. ant. magnū quippe discrimen
reperire est inter votum et Legatum.
Votum quippe immediate respicit Deum,
Legatum vero in favorem Ecclesia imme-
diatē respicit Ecclesia, et solum mediatē
ad ultimum in Deum tendit. Deinde vo-
tum à Deo statim acceptatur, ut jam dic-
tum, neq. amplius revocari potest; at
Legatum Ecclesia factum, eò quod fiat mor-
tis causa, potest, quandiu vivitur, semper
revocari, post mortem vero manet in sus-
penso donec acceptetur, vel repudiatur
à Prælato.

Vergebis: Postò quod à Prælato malitiosè
repudientur omnia hujusmodi legata, tunc
malitia ejus vergeret in detrimentum
Ecclesia, sed id vetatur cap. 76. de
R. J. in 6. ibi. Delictum persona n. debet
in detrimentū Ecclesia redundare; ergo
minus bene dicitur, hujusmodi legata
manere in suspenso, donec acceptentur,
vel repudientur à Prælato, quia vi hujus
regulae repudiari non possunt, aut si repu-
diantur, repudiatio nulla est.

R. Cum Innocentia, c. 2. de donat. ^{quod} Regula illa locum habet quando agitur de damno vitando non de lucro captando, sine procedit in acquisitis, non in acquirendis, ut notat glossa Cancellus. S. si ergo 16. q. 6. vers. metiorum. et Abbas c. Tu nuper 9. tit. 10. de his qua. e. hic autem non agitur de acquisitis, sed solum de acquirendis. unde haec regula hic locum non habet

Controversia 32.

ex l. 3. d. 25. de peculio Clericorum

An Clerici bonorum Ecclesiasticorum superfluum Dominium habeant?

Suppono 1. duplicis generis bonas posse Clericis secularibus competere. 1. Patrimonialia, et sunt ea, quae civili quovis titulo ab eis acquiruntur. 2. quasi patrimonialia, quae quidem ratione derivatis comparata sunt, non tamen tanquam fructus beneficiorum, sed tanquam stipendia quadam pro functionibus Ecclesiasticis. 3. mera Ecclesiastica, seu ex puro titulo beneficii, puta ex Canonatu, Decanatu &c. Et de hoc ultimo bonorum genere hic solum controversatur. Omnes enim facile conveniunt, Clericos bonorum Patrimonialium, aut quasi perfectos Dominos esse.

Suppono 2. Communissimum esse Doctorem sententiam, Clericos beneficiatos etiam bonorum mere Ecclesiasticorum perfectam dominium, perfectamque disponendi facultatem, quod ad illam partem, qua honesta illorum sustentationi necessaria est, habere; si enim miles secularis fit Dominus, si pendij sibi concessi, quanto magis mi-

306
les spiritualis. Posterea Clericorum honesta sustentatio vocatur Stipendium, et merces obsequii Ecclesiae praestiti, c. cum secundum ibi de probandis, Stipendium autem et merces obsequii transit in dominium obsequii praestantis, consequens proinde est Clericos beneficia honorum dominos esse, At antea etiam eorum, quae honesta sustentationi superfluum Dominium habeant acriter disputatur inter Doctores, pro cuius decisione, sit.

Resolutio

Probabilis est, Clericos honorum merces Ecclesiasticorum, quae superfluum per se non habere dominium, atq. ea in pias causas ex iustitia erogare debere.

Prob. d. C. fin. h. l. Pontifex de offi. bonis Clericorum loquens ait: Si quis sane Clericorum agalla, vel vineolas, in terra Ecclesiae sibi fecisse probabitur. sustentanda vita causa usq. ad diem obitus sui possideat nec testamento, aut successione iure cuiquam heredem relinquat. C. cum in officiis 7. et cap.

Relatum et ordinatur, quod ipsorum Clericorum bona intuitu beneficii acquisita per Ecclesiam debeant cuncta remanere ita ut heredes eorum nec ex testamento, nec ab intestato quidquam inde acquirere valeant. Ex quo manifeste patet Clericos non bonorum superfluum nullum habere dominium; alioquin Ecclesia hereditibus praesertim ab intestato succedentibus injuriam faceret, eis adimendo ea, quorum dominium ad Clericum consanguineum spectabat, et in qua succedendi jus habent.

Nec juvat dicere, heredes ab intestato succedere non posse, quia Clerici huiusmodi bona in pias causas erogare tenebantur. Nam

Contra est, quod Clerici juxta Adversarios vel ex virtute Religionis, aut charitatis, vel ex precepto Ecclesiae, non item ex

~~cap. item ex iustitia d. f. f. f.~~

387
justitia id facere tenentur, ac proinde ex justitia adhaerent
finem ad heredes, unde et hujusmodi bonis eos
privare non possit Ecclesia, obstante videlicet
et virtute justitia, contra quam agere nun-
quam intendit Ecclesia.

Prob. 2. Ecclesia beneficiorum fundatio-
nes recipit cum modo et ~~sub~~ pacto, ut
qua honesta sustentationi superessent, in
pias causas distribuere, at vero, qui ali-
quid recipit sub modo, et cum certo pacto ali-
quid praestandi, is tenetur ex justitia talem
modum adimplere, et nisi faciat restitutionem
obnoxius est, ut constat ex C. 1. 2. 3. C. de do-
nat. Quo sub modo. Ant. prob. ex diversis
canonibus, ut causa 12. q. 1. C. episcopi. C.
manifesta, et qui sequuntur usq. ad finem.
Item ex Conciliis praesertim Aguisgranensi
C. 16. Agathanensi C. 6. Carthaginensi C. 46.
ubi statuitur: omne, quod superest, in cau-
sas pias et religiosas erogandum. Prob.
item ex S. Patribus, Augustino nempe, Hie-
ronymo, Gaudenzio, et aliis, qui dicunt, quod,
quid quid superflui habet Clericus, ad paupe-
res spectet.

Neg. dicas: S. Canones Concilia et Patres
loqui de bonis superfluis, qua clerici habue-
re ante divisionem bonorum Ecclesiasticorum
factam circa annum 470 à Simplicio, et
Gelasio. Nam

Contra bene sic argumentatur. Cardinalis
Sfondrati in Nepotism. §. 4. Divisio non
mutat naturam bonorum, nec extinguit onera,
et obligationes quibus res aliqua ante divisionem
affecta erat. Si enim creditoribus meis mille
debeam, usq. patrimonium meum obligaverim
me mortuo, et patrimonio inter heredes diviso, obli-
gatio, et hypotheca non tollitur, at bona Ecclesiast-
ica sunt pauperibus, piisq. causis ex sua institu-
tione obligata, non ergo haec obligatio cessat facta
divisione, sed ad Clericos transit, pro rata bono-
rum ~~superfluum~~ ^{superfluum}, qua possident.

388
Confirm. Quia tales actus non operantur ultra
intentionem agentium, ad intentio Pontificum
qui bona Ecclesiastica dividerunt non fuit
ut Ecclesie facultates ad profana transfer-
rentur; alioquin prejudicium magnum Ecclesie
causarent, hoc ipso, quod ea bona, que ipsi
soli dicata erant, et non nisi in causas
pias erogari poterant, nunc in usus profa-
nos expendi possent. Præterea etiam
post factam divisionem bona Ecclesiastica
vocantur res Dei, patrimonium Christi, et
pauperum, vota fidelium probia peccato-
rum, id est ut ait Layman l. 2. r. 2. c. 3. n. 3.
a fidelibus Deo oblata, in manibus Ecclē-
sæ Prælatorum, ut per hos ad pium aliquem
usum profane offerentium dispensentur;
quo fit, ut cum talia bona manū Ecclesiastica
ad manus secularium deveniant, parum eis
fructificent, ut adeo verisimum sit illud
Adagium: Clericorum domum raro affert
lucrum, cujus ratio alia non est, quam
que sunt Dei danda esse Deo, seu cau-
sæ piis applicanda, non profanis.

Oppones d. Per divisionem rerum ac-
quiritur dominium S. fin. Inst. de offic.
judic. l. 1. 2. C. communia utriusq. judicij:
Sed Clericis beneficiatib. certis redditus sine
distinctione inter necessarios, et superfluos
sunt assignati, ergo tam necessariorum,
quam Superfluatorum sunt Domini.

R. D. maj. Per divisionem rerum ac-
quiritur dominium, si res ejus sint natu-
ra, ut quis eorum dominium absq. prejudi-
cio alterius acquirere possit Cone. Maj.
Secus Neg. Cum igitur bona Ecclesiastica
sint bona pauperum, atq. ex primæ
intentione data ut in pios usus appli-
cantur, manifestè inde fit, quod Clerici
post divisionem eorum bonorum que post
divisionem sunt Domini

congruam sustentationem superfluum, Domini non sunt, alioquin, tunc dicitur cederet in prejudicium causarum piarum, quibus haec bona superflua ante dictam distributionem de jure competebant.

Dices: Isti redditus indistincte sunt beneficiis assignati per modum mercedis et stipendij. Siquidem autem et merces, ut ut redudans ultra congruam sustentationis necessitatem transsit in dominium eorum, qui officium et laborem in se suscipiunt; ergo

R. D. maj. Isti redditus indistincte sunt beneficiis assignati per modum mercedis et stipendij, nullo cum onere et maj. cum onere et pacto ea, quae honesta sustentationi superfluum superfluum in pias causas distribuendi. Concedo.

Urgebis: Quotidianae distributiones merito inter redditus superfluos computari possunt cum absq. eis ex fructibus annuis seu grossis congruè sustentari possit Clericus; at c. unic. de Cler. non resident. in 6. dicitur, quod qui divinis officijs non interfunt, non sint Domini quotidianarum distributionum, neq. faciant eas suas; ergo à sensu contrario, qui interfunt, fiunt illarum Domini.

R. Quotidianas distributiones longe verius inter bona industrialia et quasi patrimonialia computari; dantur enim ob penam industriam ac diligentiam; nos autem dumtaxat de merè Ecclesiasticis hic disputamus; vides hoc argumentum non est ad propositum.

At dices: Tridentinum sess. 22. de refor. c. 3. et sess. 23. c. 1. item sess. 24. c. 12. aperte loquitur de merè Eccl-

390
siasticis, et tamen ibidem expresse statuit,
ut Clerici Seculares beneficiati debite non
presentes fructus non faciant suos; ergo à con-
trario sensu, qui presentes sunt, fructus fa-
ciunt suos.

R. Dist. Cons. fructus faciunt suos,
quò ad illos, qui necessarii sunt, pro lu-
resta eorum sustentatione. Cone; quò ad
eos, qui superfluis sunt. Mag. Cons. quæ
distinctio plane contemnenda non est, ut ait
Raiffensh. in h. l. n. 42. quia per illam
absq; omni absurdo optime concordantur
jura juribus ad intentionem illius cap.
cui expediat de elect. in 6. Simulq; evita-
tur grave ac commune Ecclesiarum cau-
sarumq; piarum præjudicium supra demors-
stratum servaturq; intentio fundatorum

Replicabis. Bulla Julius III. cum sicut
nobis edita an. 1550. videtur loqui etiam
de bonis Clericorum superfluis, eiq; horum
bonorum dominium attribueret; sic enim
S. A. loquitur Pontifex: pecunias et res
alienas occasione Ecclesiarum, Monasteriorum,
et beneficiorum Ecclesiasticorum provenientes,
postquam ad manus beneficiorum perve-
nerint, et cum aliis ipsorum beneficiorum
fructibus commixti sunt, non ulterius in Ec-
clesiasticis sed potius in ipsorum beneficia-
torum propriis, et ab eis acquisitis bonis
judicari, et propterea quodammodo profanis
haberi.

R. Ex hoc Bullæ textu non satis pro-
batur hæc Bullam loqui de bonis super-
fluis Clericorum. Verum dato non con-
cesso eam superflua Clericorum bona fec-
tasse, manifestum tamen est eam intelligendam
esse in casu quo hujusmodi bona mixta
sunt cum industrialibus aut patrimoniali-
bus; ergo à contrario sensu, casu quo aliis pecuniis non commi-

391 centur, eorum non acquirunt Dominium; unde absolute loquen-
do bene dicitur, quod non sint per se Domini
bonorum superfluum, cum mere per
accidens sit quod hoc propriis bonis con-
ceatur. Sicut à pari, licet depositarius
si pecunias depositas, commiscet propriis,
acquirat eorum Dominium, tamen absolute
loquendo non dicitur Dominus eorum, à quo
non per se, seu per ipsam depositionem
Dominium illarum acquirat, sed per acci-
dens, quatenus nempe commixtionem pecu-
nia aliena cum propria acquiritur Domi-
nium eius, manente obligatione ex justi-
tia tantumdem restituendi; quatenus de
alienis pecuniis commixtum est propriis.

Virgebis: Clerici sunt per se Domini bonorum
congruent, qua honesta sustentationi con-
gruunt, ergo etiam sunt per se Domini
superfluum. Cons. prob. Clerici red-
diunt omnes Ecclesiasticos, tam necessarios quam
superfluos promissum et commixtum accipi-
unt, ergo ibi non potest, quod tantum aliquo-
rum per se sint Domini, non vero aliorum.

Prob. Cons. à pari, Quando quis alicui centum
v.g. florenas ad instituendam peregrinationem
dat hoc pacto, ut quod necessarius expensis
superest, det pauperibus, acquirit per se ac-
ceptor verum Dominium tam superfluum
quam necessarium, quamvis cum obligatione
superflua in pauperes erogandi; ergo idem
dicendum de Clericis accipientibus bona Ec-
clesiastica cum hac obligatione superflua
ad pios usus expendendi.

R. Neg. ult. ant. id quod solum per acci-
dens nempe propter commixtionem, huiusmo-
di acceptator acquirat Dominium superfluum,
hoc ipso quod mereat adstrictus hoc
ipso bona superflua ex iustitia pauperibus
erogandi.

342
At dices: Non rescindantur sed tolerantur
iur a superioribus Ecclesiasticis contractus
iur et testamenta de redditibus Ecclesiasticis
facta superfluis facta; ergo hoc ipso
agnoscunt Clericos habere per se dominium
eorum, atque obligationes eos in pios usus
expedire.

R. N. Cons. Nam multa per patientiam
tolerantur, quae si deducta fuerint in iudi-
cium, exigente iustitia non debent tolerari.
p. cap. cum jam dudum ix. de proband. Itaque
ideo huiusmodi contractus tolerantur, nec res-
cinduntur, quia difficultatum est, citiusque con-
firmationem occasionem foret, velle semper exa-
minare, an hic vel ille contractus aut testa-
mentum Clerici de bonis merè Ecclesiasti-
cis superfluis, an verò de patrimonialibus,
industrialibus, vel patrimonialibus, consequen-
ter valide vel invalide factum sit.

Iust. Clerici solo jure humano prohiben-
tur de bonis Ecclesiasticis superfluis des-
tan C. j. 2. 7. 9. l. 1. At contra hoc
ius iam introducta est consuetudo, quae ob-
tinet in legibus; ergo non tantum per patientiam
sed de aequitate huiusmodi testa-
mentis tolerantur.

R. D. maj. Clerici solo jure humano
prohibentur testari ad causas pias. Con-
ad causas profanas. N. maj. obstat
enim jus Divinum; fideles namque dum offe-
runt bona sua Ecclesiis aut piis locis
hoc pacto saltem tacito dant, ut non nisi ad
dei gloriam et honorem cultumque Divinum,
in usus et causas pias convertantur, arg.
Can. Pontifices 3. c. 12. 9. 3. et Can. Apoth-
carios § 13. eadem causa et 9. Consequenter Cle-
rici ad causam profanam profata bona applicantes
contra intentionem ^{darium} agentium agunt, valiter autem
agere esse contra iustitiam ac consequenter contra jus Divinum
in ^{divinum} nemo dubitat. Praeterea Innocen-

tius XII. in speciali Bulla ait: non sibi licere Ecclesiarum bona in Neapolitanam agri indigios profunderere, et unde et statuit, ut ceteri Praelati suo exemplo et praeceptis condiscant de bonis et rebus Ecclesiasticis iuxta aequitatis et iustitiae leges disponere, seu donata vindicari, restituere jubet.

Vergebis: Sixtus IV. an. 1474 in Bulla Cupientes, et Julius III. 1550 Clericis in urbe et districtu Romano ad 10 milliaria existentibus dederunt licentiam de Beneficiis etiam superfluis ad causas profanas disponendi; ergo solo jure humano, non vero divino Clerici prohibentur de bonis Ecclesiasticis testari ad profanas causas, alioquin isti Pontifices jus divinum violassent. Q. N. Cons. quia Pontifex absq. eo, quod jus divinum laedat concedere potest in casu, vel loco particulari ex rationali causa facultatem ad causas profanas testandi; ei quod nullus fidelium sua bona ita offerre potuisse vel voluisse censendus est, sit, quin adhuc Pontifex tanquam Universalis dispensatori, et administratori bonorum Ecclesiasticorum renarcat libera potestas disponendi de eis, prout causa rationalis, et bonum Ecclesiae requisierit, arg. c. 2. de prebend. in 6. Cujus ratio est, quod dum Papa ex rationali causa, et pro bono Ecclesiae in casu vel loco particulari licentiam de bonis Ecclesiasticis ad causas profanas testandi tribuit, facultatem hoc ipso ob piam causam, consequente in favorem causa pia concedat, ita ut ipsa erogatio ad causas profanas concessa in favorem causa pia redundat, et per consequens Praefati Pontifices ita concedendo, jus divinum, in cuius bona Ecclesiastica in solas pias causas expendi debent minime laeserunt, sed exacte observaverunt.

Dices: Quae sunt acquisibilia privilegio sunt acquisibilia consuetudine praesertim immemoriali; arg. l. 3. §. ductus aqua ff. de

apud quotid et c. g. de offic. ordin. in 6.
 ergo, quia privilegio acquiri potest famul-
 tari, testandi ad causas profanas eadem etiam
 etiam acquiri poterit consuetudine.

R. N. Corp. Quia hoc vulgare: acqui-
sibilia privilegio sunt acquisibilia consue-
tudine non procedit universaliter; nam
 v. g. potest ex concessione seu privilegio
 Papa laicus puta princeps secularis
 cognoscere causas criminales, Clericorum
 arg. c. 2. de iudiciis, non tamen potest lai-
 cus hanc cognitionem acquirere, sibi, ven-
 dicare ex ulla consuetudine. Propterea
 dictum illud non procedit, quando consue-
 tudo à jure est reprobata, qualis est apud
 Clericos consuetudo testandi ad causas
 profanas, ut constat ex c. relatum 12. h. t.
 ubi dum S. Pontifex solum approbat con-
 suetudinem ad causas profanas pias testandi,
 satis inquit consuetudinem ad causas
 profanas testandi non esse probandam.
 Idem etiam arguitur ex c. quia Papa 40
 de Elect. in 6. Aliunde Denique hoc con-
 suetudo vergit in damnum Ecclesiarum nec
 peccato caret atque adeo irrationalis est,
 ut solide ostendit P. Engel in h. t. ac pro-
 inde hic locum habere nequit.

Vergebis: Dicere quod apud Clericos
 consuetudo testandi ad profanas causas
 à jure reprobata sit, est cum tamen uni-
 verso pere orbem iam obtinuerit, est damna-
 re ferme innumeros Clericos, ac multos
 scrupulis periculis, animas exponere con-
 trarios, imo ipsos etiam damnare nisi recti-
 quant, sed id asserere valde durum est,
 imo vitæ non temeritatem sapit, ergo c.

R. Negando, quod prudentia consuetudo
 universo pene orbe iam obtinuerit, con-
 stat enim, potissima Clericorum testa-
 menta uel esse ad pias causas, dum in
 eis plerumq; aut consanguineos, quo ad
 statum suum pauperes, aut alias pias
 causas pro heredibus instituunt. Vel
 si ad causa profana testentur, uel legent,
 testamentum, aut legatum non de bonis me-
 re Ecclesiasticis superfluis, sed de patrimo-
 nialibus, uel quasi, aut parsimoniatibus ple-
 rumq; conderes, aut condidisse iuste presumun-
 tur; semper enim indubis benigniora
 sunt preserenda. Et sic ex nostra sen-
 tentia minime sequitur, tot Clericos in pe-
 riculo aeternae damnationis uersari, aut
 eorum heredes, alias, diuites ad restitutio-
 nem teneri, nisi tunc, cum perspectum
 habent testamentum in ipsorum fauorem
 ex mere Ecclesiasticis bonis factum esse.

Controversia 33.

Ex l. 3. 4. 26. de Testamentis.

An testamentum vim habeat in
 foro animae, si careat solem-
 nitatibus à iure Civili requisitis.

Quatenus fraudas et doli, quibus plerumq; testa-
 menta sunt obnoxia, certius securiusq; exclu-
 darentur, juris conditoribus pro non satis
 prospectum esse uidebatur, heredem sibi quomo-
 documq; designare posse, sed varias insuper
 solemnitates, seu ceremonias ac ritus externos
 adhiberi voluerunt; Quiritur primum, an ista
 solemnitates adeo ad valorem testamenti sint ne-
 cessariae, ut in omittis, sicut in foro externo nul-
 lum est testamentum, sic etiam in foro interno nullum effectum
 consequatur.

Resolutio

396

Testamentum si careat debitis solemnita-
tibus non solum in foro fori, sed etiam
in foro poli omni robore deestituitur

Ratio est, quia leges absolute irritantes
contractum vel actum, si iusta sint, censentur
etiam illum irritare in foro conscientie;
tales autem sunt leges, quae ponunt testa-
mentis solemnitates; ergo C. Maj. patet
ex multis legibus praesertim ex illa, qua
matrimonium clandestinum irritatur, min.
ostenditur quibusdam juris civilis textibus
§. ex eo 7. fin. Inst. quibus modis testam.
mentis infirm. l. si bina 11. ff. de iurto,
rupto l. item l. hac consultissima C. h. l.

Confirm. Sententia iusta in foro externo
si nisi fundetur in ^{facti} falsa praesumptione. Est
etiam servanda in foro interno, non alio
ex fundamento quam quod iudex ex autho-
ritate divina ferat sententiam, sed etiam
Legislatores ex auctoritate divina leges
statuunt, secundum illud prov. 8. Per me
reges regnant, et legum conditores iusta de-
cernunt; ergo eorum leges, si iusta sint, etiam
in foro interno servari debent. 7 Sit poenalis, vel

Oppones: Haec ab intestato Sciens volun-
tatem testatoris tenetur in conscientia solvere
legata testamento in aliqua solemnitate deficien-
tis; ergo verum non est, ergo quod testamentum
in foro externo nullum, etiam in foro interno sit
irritatum. Prob. Ant. Vbi est naturalis obli-
gatio solvendi id, quod voluit defunctus id om-
nino etiam in conscientia solvi debet; sed quan-
do constat de voluntate defuncti, tunc natu-
ralis est obligatio solvendi id, quod voluit de-
functus; ergo et id solvi debet.

R. Haec obligationem tolli vel impediri per

377
Leges Civiles ob defectum solemnitatis ab iis
requisite. Vide text. Supra cit.

Urgebis: Vi legum Civilium, quod solutum
est repeti non potest, etiam si testamentum
imperfectum fuerit; ergo verum non est, quod
Leges Civiles obligationem solvendi id, quod
voluit defunctus tollant, vel impediant. Paul.
Conf. patet; quia si nulla esset solvendi obli-
gatio, et ego ex aliquo errore solvissem, utique
solutum repetere possem, l. 4. et 41. ff. de con-
dit. indebitorum. Prob. ergo ant. ex l. 2. ff. 2.
Cod. de fideicommissis ubi habetur, quod ea, quae
in testamento imperfecto soluta sunt repeti
nequeant; ergo C.

R. Ibi solummodo statui, quod non compe-
dat repetitio eorum, quae ex testamento im-
perfecto ab heredibus scientibus et ultro agnos-
cente voluntate defuncti soluta sunt, quia
presumuntur, ^{vel} a fictione juris reputantur do-
nata fuisse, igitur ex titulo donationis pra-
sumpta soluta repeti nequeunt, non vero in
voluntate defuncti, quae ob defectum solen-
nitatis lege requisita omni carebat robore.

Instabis: Solemnitates testamentorum
inductae sunt à jure Civili ex praesumptione et
ob evitacionem fraudis, quae circa talia comit-
ti solet; sed leges fundatae in praesumptione
locum non habent in conscientia, quando de ve-
ritate ac voluntate defuncti constat, arg.
ex l. fin. Cod. de fideicommissis ergo sola
in voluntate defuncti, quando de ea con-
stat soluta repeti nequeunt.

R. Minorem veram esse, quando leges
fundantur in praesumptione facti particularis
delicti, vel casus, tunc enim praesumptio pen-
tenti cedit veritati; laevis vero, quando fun-
dantur in praesumptione periculi universalis,
qualiter fundantur solemnitates testamentorum.
nam ideo jus Civile requirit v. g. 7. testes ad
testamenta, quia praesumit adesse in iis commu-

riter grave periculum variorum incommo-
 dorum ab fraudum; Itaq, lex fundata
 in praesumptione periculi Universalis
 incommodorum, fraudum etc. in casu par-
 ticulari non subsit periculum, nihilomi-
 nus permanet huiusmodi lex et parit
 obligationem naturalem, seu obligationem con-
 scientiae, quia fundamentum legis est
 periculum universale, quod permanet li-
 cet in aliquo casu deficiat; Unde com-
 munitur dicitur, quod cessante legis fi-
 ne in particulari, non hoc ipso cesset
 lex v.g. Licet periculum non subsit
 regardi matrimonium à Caio et Bertha
 clandestinis contractum nihilominus, tenen-
 tur contrahere coram testibus; nam lex,
 qua fundatur in periculo universalis non
 tollitur uno, aut altero casu, quem aliunde
 non attendunt leges.

Utriusque: Conditores Juris Romani per-
 suas leges irritando simpliciter testamen-
 tum imperfectum non erant solliciti
 de obligatione naturali seu in conscientia
 tollenda, quam per se parit voluntas
 ultima hominis, quia spectabant solum
 regimen politicum, instrumentes, quid in
 foro aeterno aut tribunalibus sit de-
 nendum; ergo non est credendum quod
 voluerint irritare pro foro interno.

Retorq. Argum. Principes saeculares
 suis legibus non curant forum internum
 sed solum externum statum; ergo eorum
 leges nunquam obligant in conscientia;
 Sicut ergo in hoc syllogismo negatis
 consequentia, sic et nos in priori negamus
 eandem negamus; eo quod haec leges cum
 ea justa causa et aequitate lata sint, lo-
 cum etiam habent in foro interno habere
 debeant.

399
† et cassentur

Instabis. Multi actus, pacta et con-
tractus per jura ob defectum solemnita-
tum irritantur, ut electiones, alienationes
rerum Ecclesiasticarum, contractus Minorum
qua tamen subsistunt in foro interno,
antequam a iudice rescindantur, ergo etiam
testamentum

Q. N. Ant. Nam alienatio, electio, et
contractus minorum in nostra sententia
robore evacuantur in omni foro, quando
deficit forma seu solemnitas à jure
prescripta, ut ex parte colligitur ex con-
troversia C. Et profectò, si recensiti ac-
tus nullam habent vim, aut robur
~~obligationem~~, postquam
per sententiam iudicis sunt cassati, ^{neque}
~~habere poterunt~~ obligationem antequam casen-
tur; illa siquidem cassatio non tenet
est annullatio, quam annullationis declara-
tio; eo quod antecedenter ipso jure noscen-
tur annullati. ergo antecedenter ad annul-
lationem iudicis nulla erit vis, aut obliga-
tio talium actuum.

Urgetur: Ex hoc sequeretur, quod si quis
relictum ex testamento insolamni ab ha-
rede sciente voluntate defuncti accepisset, nun-
quam illud tanta conscientia retinere possit: sed
hoc est contra C. non dubium ibi. C. de testan.
item contra C. de fideicommissis per quas
leges possidens liberatur à restitutione, ergo C.

Q. Hanc difficultatem dependere ab eo, an vi-
delicet haec duae leges irritantur presumptioni
facti vel fictioni juris? Si presumptioni fac-
ti irritantur, quia nimirum presumunt huiusmodi
relicta ab heredem agnoscente voluntatem defun-
cti liberaliter donata fuisse, tunc possidens tan-
ta conscientia relicta retinere non poterit, si
heres liberaliter non donaverit. Quod si vero
haec leges irritantur fictioni juris, ita ut eis
statuatur, quod, qui agnovit imperfectam

voluntatem defuncti, et relicta donavit,
idem sit, ac si eam approbasset, ac consequen-
ter cederet juri suo, tunc utriusque relicta re-
tineri poterunt. Verum in de hac juris interpre-
tatione incertū sit; hinc melior erit conditio possi-
dentis, ut habet axioma juris.

Utriusque: Factio *in* testamento est juris natura-
lis; ergo parit obligationem naturalem, et in
conscientia etiā absq. solemnitatibus; nam is natura
debet, quem Gentium jure dare oportet, l. cum
amplius 84. S. 1. ff. de h. j. ergo siue leges
illa innitantur presumptioni ^{facti} *in* testamento, siue fictio-
ni juris, manet tamen, quod qui relicta ex tes-
tamento infolemni ab herede sciente volonta-
tem defuncti accepit, illud iura conscientia re-
tinere possit.

Q. Valde controversum esse inter Doctores,
an facultas testandi originem à solo jure naturali
trahat an verò à Civili; Verum esto à solo jure
naturali; potestatem testandi originem ducere; nihil
tamen inde contra nostrā sententiā efficaciter con-
cludi potest; nam etiā contractus matrimoniali
est juris naturalis, et tamen in utroq. foro
annullatur, si debitis solemnitatibus careat,
quia scilicet lex humana iusta potestate prae-
dicta est, ut possit actui de jure naturali valido
certam praescribere formā, quā non observata actus
reddatur in utroq. foro irritus.

Dices: maximam esse disparitatem inter Leges
Ecclesiasticas, quibus irritatur matrimonium contrac-
tum sine solemnitatibus à Concilio Trid. requisitis,
et inter Civiles, quibus annullatur testamentum
debitis solemnitatibus destitutum; illa enim sunt
iusta, haec vero iniqua, ut facile colligitur ex
cum apud 10 h. 4. ubi Pontifex aperit huiusmodi
leges, esse à divina Lege alias, at leges iniquae
nequeunt habere locū in foro interno; ergo.

R. N. Illas leges esse iniquas; non enim ait
S. Pontifex, eas esse contra jus divinum, sed solum
alias à lege divina, id est, praeter jus divinum; at age-
re praeter jus divinum, per se non redolet iniquitatem;
alioquin quā ratione justinari posset ille canon,
iuxta quem, Præsul non condemnabitur nisi 72. testibus
C. præsul 2. q. 4.

Inst. Leges Civiles solemnitatem requirentes
sunt contra generalem Ecclesiae consuetudinem, etc.

ergo sunt iniqua, consuetudo enim obligat sicut praeceptum

7 seu adiaphora Q. Trans. Ant. Non enim dicit Pontifex contra sed alienum à generali Q. Et nego Conf. quia si in materia, quae non est per se peccaminosa sed profana pugnat sit inter jus Canonici et Civile, tunc quodlibet jus in foro suo servandum est, nimirum in terris Summo Pontifici subiectis jus Canonici: in terris Imperii jus Civile ut pro regula universalis tradunt Canonistae, cuius etiam ratio est quia in materia profana nec potestas Sacrosancti subordinata est Ecclesiastica, nec Ecclesiastica Sacrosancti.

Virgebis: Q. Si iura Leges Civiles non possunt usari circa materia

Virgebis: Neg. in terris imperii Leges illae Civiles servari possunt, quae sub anathematis poena damnantur, at sub tali poena ^{feriuntur} Leges Civiles sollemnitatem requirunt in testamento, ut constat ex eodem c. cum a pres. ergo

Q. Neg. nisi Anathematizatio enim ut liquet ex eodem cap. non afficit huiusmodi Leges Civiles, sed solum eos, qui testamenta coram presbytero ac duobus vel tribus testibus facta rescindere attentaverint.

Inst: Vel ex hac anathematis interminatione manifestum fit, quod iam non versamur in materia mere profana, aut adiaphora, sed potius in ea, quae concernit conscientiam; alioquin non potuisset Pontifex eos anathemate ferire, qui testamenta coram Parocho ac duobus vel tribus testibus non duntur infringere; Cum igitur haec anathematis interminatio sit corpori juris Canonici inserta consequens est, quod vim legis universalis obtineat, atq. adeo Legibus Civilibus tanquam iniustis deroget.

Q. Hoc anathemate eos solos percelli, qui Summo Pontifici etiam in materia politica sunt subiecti, posito quod ei morem gerere detestentur. Neg. obstat, quod haec constitutio relata sit in corpus Juris Canonici, quia iam dictum est, constitutionem Pontificiam in materia profana non ligare eos, qui sunt in terris Imperii, consequenter omnis poena propter transgressionem ibidem statuta minime illos afficit, sed solum cum eos concernit, qui ipsi Summo Pontifici etiam in politicis sunt subiecti.

¶ Ex. l. 4. tit. de despons. impub. et inst. de nupt.

An ad substantiam vel valorem sponsalium requiratur consensus parentum?

Resolutio

Ad substantiam vel valorem sponsalium non requiritur consensus parentum, excepto casu, quo ipsum matrimonium foret illicitum.

Ratio 1. quia Matrimonium sine consensu parentum et eorum, in quorum potestate constituti sunt contra-hentes, valet, uti decisum est in Concil. Trident. Sess. 24. c. 1. de Reformatione Matrimonii et constat ex S. Scriptura; nam Esau duxerat uxores duas, quae ambae offenderant animum Isaac et Rebecca parentum eius, proinde invitis parentibus eas accepit, nec tamen Isaac ea conjugia irritavit Gen. 26. Jacob item uxores duxit parentibus omnino inscius, quod non fecisset, si credidisset consensum parentum esse necessarium. Vid. Gen. 29. et 30. valet igitur Matrimonium, quod est indissolubile, absque consensu parentum: ergo a fortiori valebunt sponsalia, cum adhuc alia via dissolvi possint, vel saltem, quia sunt inchoative Matrimonium.

Ratio 2. quia spectato jure naturali valent talia sponsalia; jure autem positivo, saltem tali, cui morem in hac re gerere debeamus, non sunt irritata; ergo p.

Opp. l. 7. §. 1. ff. h. t. ad valorem sponsalium requiritur consensus parentum, in quorum potestate sunt

liberi, nempe Patris et avi: ergo jure positivo civili
 sunt irritata sponsalia contracta à liberis sine consensu
 parentum. R. leges civiles in ius, quæ pertinent
 ad Matrimonium, quod à Christo est elevatum ad ra-
 tionem Sacramenti, et sic à jurisdictione et foro sæ-
 culari exemptum, vim non habent; imò dici potest,
 quòd ex cit. l. 7. Solùm argui possit illicititas non ve-
 rò invaliditas sponsalium.

Inst. Leges civiles, quæ concordant cum legibus Ecclē-
 siasticis vim suam retinent: atqui talis est lex 7. modo citata.
 ergo p. Prob. jure canonico Can. 13. caus. 32. q. 2.
 c. aliter caus. 30. q. 5. ad Substantiam sponsalium
 liberorum requiritur consensus ~~part~~ parentum:
 ergo lex 7. modo citata concordat cum legibus Ec-
 clesiasticis. R. Hos canones ita intelligi à
 Canonistis, ut de honestate non autem de neces-
 sitate consensus parentum requiratur. Vel dic: Si-
 tales Canones non solùm de illicititate sed etiam
 de invaliditate loquantur, quòd sint correcti per
 posteriora jura, puta per c. 13. h. t. Clem. cum vi-
 rum de Regul. et cit. Sess. Concil. Trid. . . .
 Urg. leges, quæ concordant juri divino, abrogari vel
 corrigi nequeunt: atqui hujusmodi leges, quæ re-
 quirunt consensum parentum in sponsabilibus libe-
 rorum, concordant juri divino, ergo p. Prob. m.

præcepto 4. Decalogi jubemur honorare Patrem et Matrem, id est, ne quoquo modo offendantur: at qui maximè offenduntur parentes, si filii absque eorum voluntate contrahant nuptias: ergo de jure Divino videtur requiri consensus parentum, ac proinde leges humanae, quæ talem consensum exigunt, concordant juri Divino. **R. A.** hoc argumentum nimium probare, probaret enim, quòd talia sponsalia iniusta sine consensu Matris essent irrita, quod tamen non admittunt adversarii. **R. Z.** quòd hoc præceptum non se extendat ad Sponsalia vel Matrimonium, eoquòd nuptiæ pertineant ad statum vitæ: at status vitæ non est in parentum potestate, sicut nec vita, ut constat.

Dices: Si status vitæ quoad nuptias contrahendas non est in parentum potestate, quare igitur Deut. c. 7. dicitur parenti: filiam tuam non dabis filio Chananæi? et quare Samson rogat parentes, ut mulierem, quam amat, sibi darent in uxorem? **Job. 6. 13.** **R.** ex his qui ^{7 jud. 14. Et Tobias conjugem suam petit à patre eius.} dem evinci parentibus præcepta de liberis in Matrimonio collocandis tradita esse, atque adeò ad parentum curam filiorum conjugia maximè pertinere. Sed minimè inde probatur, quòd status vitæ, quantum ad nuptias contrahendas sit ita in parentum potestate, ut si eorum desit consensus, irrita sint sponsalia. imo contrarium potius evidenter demonstratur ex illo Tobie. 7. ubi legitur Tobiam uxorem duxisse in scius parentibus.

Urg. Apostolus ad Collos. 3. explicans illud quartum Decalogi praeceptum ait; id in omnibus intelligendum esse: fili, inquit, obedite parentibus per omnia: ergo planè juxta Apostolum vi hujus praecepti etiam in statu vitæ eligendo liberi parentibus parere necesse habent. R. D. Ant. obediendum esse parentibus per omnia, nimirum quando agitur de moribus informandis. Con. quando agitur de electione status, Subdit. ita ut si justè et secundum Deum precipiant, non obediens peccent fili. Con. ita ut quidquid agant semper irritum sit. Neg. nam non minus Episcopo et Ecclesiae obediendum est per omnia, quam Patri carnali et tamen si quis Laicus contra Episcopi vel Ecclesiae praeceptum baptizet, baptismus erit ratus.

Inst. Extat lex divina Exod. 22. et Deut. 22. ut si quis virginem stupraverit, det patri ejus certum numerum Siclorum et eam uxorem habeat, si pater voluerit, vel non habeat, si noluerit. ^{ergo} quando manifestum ^{est} quod status vitæ quoad nuptias contrahendas ita sit in patria potestate, ut eas ratas vel irritas facere possit. R. in locis non agi de Matrimonio jam contracto, Sed de futuro causâ stupri praecedentis, non enim illa conjunctio viri cum puella, quæ in scio Patre in duobus illis capitibus facta describitur, copulâ conjugalis erat. Sed stuprum ut Scriptura loquitur.

Non enim stuprator uxorem habere voluit, sed libidinem tantum exercere, unde in poenam injungitur ei, ut puellam ducat, si eam Pater dare voluerit.

Præterea hæc veteris legis dispositio pertinet ad præcepta judicialia, quæ in N. L. vim non habent, unde ex ea adductum argumentum non convincit.

Inst. Num. 30. Statuitur, ut, si puella Deo voverit aliquid, possit Pater votum illud irritare, constat autem hanc legem non judicialem sed moralem esse: jam sic argumentor: potest Pater irritare vota liberorum Deo facta: ergo multo magis poterit irritare promissionem homini factam de conjugio. R. N. cons. et parit. disparitas est, quod vota fiant soli Deo, qui ea non acceptat, si sint in præjudicium tertii, vel si acceptavit, iterum cedit jure suo, ne tertio præjudicetur; sponsalia autem fiunt homini, qui non tenetur cedere jure suo propter tertium.

Urg. Conjugia, quæ ineunt liberi in præjudicium Patris, certo sunt illicita: ergo sponsalia, quæ talia conjugia præcedunt, sint invalida, necesse est, cum obligatio ad illicitum repugnet. R. in nostra Thesi nos excepisse casum, quo ipsum Matrimonium foret illicitum, unde hæc ratio nos non urget. — At inquires: ipsum Matrimonium sine consensu parentum in vitum ordinariè est illicitum, ergo et sponsalia taliter inita ordinariè erunt invalida.

Prob. Ant. filii tenentur in re tanti momenti vi 4^{ti}
 præcepti exquirere consilium parentum, ergo tenen-
 tur etiam ordinariè illud sequi, ad quid enim pe-
 tere consilium conducit, si illud spernatur: ergo Ma-
 trimonium sine vel contra voluntatem Patris inritum
 ordinariè est illicitum. R. neg. utramque sequelam
 nam si petatur consilium à parentibus, spes est ab
 iis omnia sincerè manifestanda, quæ liberi ob cæcum
 amoris impetum sæpè non prævident sibi obesse, et
 ideo rectè ac decenter petunt consilium, sequendi
 autem necessitatem semper non patitur, nec agnos-
 cit concessa ipsis à Deo libertas eligendi statum per-
 petuum, nec proinde Matrimonium liberorum sine
 consensu parentum inritum dici debet ordinariè illi-
 citum. Imò licet non rarò peccent liberi non sequendo
 consilium parentum in contractu sponsalium, non ta-
 men hoc ipso subsequens Matrimonium est illicitum, con-
 sequenter nec invalida erunt sponsalia licet illicita.
 Dices: quod est contra jus naturale, semper est illicitum.
 atqui Matrimonium sine consensu parentum con-
 trahere est contra jus naturale: ergo p. prob. m. Inst.
 de Nupt. §. iustas. dicitur: naturalis ratio suadet
in tantum, ut iussus parentum præcedere debeat nuptias.
 R. per illud vocabulum iussus intelligi debet consilium.
 nam alioqui si prætendant Aarū hic absolute de-
 notari consensum, dicimus, quòd cum illa lex re-
 pugnet SS. Canonibus, omni jam sit destituta ro-
 bore.

Controversia 35
Ex L. 5. §. 3. de Simonia

Vtrum Monasterium si opulentum sit
ex nudo sustentationis titulo ab
ingredientibus aliquid exi-
gere possit?

Suppono 1. Pro ipso ingressu in Monas-
terium, vel pro ipsa professione in eodem nihil
tempore, absq[ue] labe Simonia exigi, vel dari potest.
Ratio est, quia ingressus in Monasterium aut profes-
sio religiosa, hoc ipso, quod ordinatur ad finem super-
naturalem est aliquid spirituale, ergo pro ea aliquid
temporale exigere, vel dare redolet simonia

Suppono 2. Licetum tamen esse Monasteriis
tam Virorum quam mulierum etiam ditissimis cum
parentibus vel pacisci, vel exigere certam quan-
tatem pecunie, vel aliorum bonorum temporali-
um sub conditione, ut suscepta ad Religionem et
professa persona omni jure hereditatis, vel alle-
rius jure possessionis temporalis renuntiet.
Ratio est, quia in tali casu justè exigitur tem-
porale pro temporali, jure namq[ue] hereditatis, cum
certum sit, ^{per} cap. quia 7. caus. 20. q. 3. Auth. in-
gressi, et Auth. si qua mulier C. de N. Culas. Monas-
terium loco liberum profitentium in hereditate succe-
dere.

Suppono 3. Licetum etiam esse titulo susten-
tationis, ubi monasteria non sunt sufficienter do-
tata, aliquid ab ingredientibus exigere. Ratio
est, quia in tali casu non exigitur nec datur
temporale pro spirituali, ingressu videlicet in Re-
ligionem, sed ut quid necessarium pro honesta
sustentatione ingredientis, quod est quid me-
re temporale. Sed an eodem modo conclu-
dendum sit pro Monasterio opulento, et sufficien-
ter dotato, valde controvertunt Doctores, pro quo sit

Resolutio

Quando Monasterium est ^{divez} aut sufficienter dota-
tum ex nudo sustentationis titulo nihil
exigere potest, absq[ue] labe Simonia salte ju-
ris Ecclesiastici

Prob. 1. ex c. quoniam 20. h. 1. ubi dicitur sic loquitur Pontifex: Quonia Simoniaci labes adeo pluresq; mortales inficit, ut vix aliquas sine pretio recipiant in formas paupertatis pretextu, volentes hoc vitium palliare. Ne de cetero id fiat prohibemus. Si igitur non licet sub falso pretextu paupertatis aliquid ab ingredientibus exigere, ergo neq; sub falso titulo congrua sustentationis, ubiq; enim est par ratio, imo unum infert alteru, nam ubi non est congrua sustentatio, ibi est paupertas, et vicissim. Et sane siue dixeris sub pretextu paupertatis palliare, siue sub palliato titulo congrua sustentationis semper idem redit sensus.

Prob. 2. ex S. Thoma 2. 2. q. 100. art. 3. ad 2. dicente, quod ubi Monasterium est adeo laeve, quod non sufficiat ad tot personas nutriendas, licet ante ingressum monasterii exigere, et simul accipere aliquid pro victu persona, qua in Monasterio fuerit recipienda, si ad hoc non sufficiant Monasterii opes, ergo contra ratio sensus, quod fortissimu argumentum est in iure, si sufficiant opes, aliquid exigere illicitu erit.

7 argumento

Prob. 3. Quia hoc ipso, quod quis ad religionem suscipitur, habet jus ad sustentationem ex prouentibus Monasterii capiendam, propterea enim sufficienter dotantur monasteria, und ut inde congrue sustententur membra eorum; ergo ubi Monasterium sufficienter dotatu ac opulenti aliquid adhuc sub pretextu sustentationis ab ingredientibus exegerit, illud quod exigit sub hoc falso pretextu non tanquam aliquid, cum id aliunde membris omnibus affertim suppeditetur, sed tanquam pretiu ipsius ingressus merito reputatur.

Oppones. Clerici ac Religiosi licet ex fundatione beneficii aut Monasterii sustentatione abunde habeant, nihilominus possunt titulo stipendiis pro sustentatione aliquid exigere pro ministeriis sacris, vel missis Legendis; ergo a pauperibus Monasteria praesertim Monialiu licet opulenta poterunt ab ingredientibus pro sufficienti ac

honestam eorum sustentationem aliquid exigere.

R. N. Cons; Quia quod Clerici pro suis omnes stipendia & sanctis laboribus debita accipere possunt, expressè definitum est in jure, arg. c. fin. caus. 1. q. 2. Et ratio est; quia juxta apostolum ad Cor. 9. Nullus etiã dives tenetur militare suis stipendiis. Et aliunde certum est, quod operarius ob laborẽ suũ dignus sit mercede sua. Itaq; Cum Clerici vel religiosi pro suis functionibus aliquid tribuantur, id non tan titulo solius congruæ sustentationis, quam potius pro mercede ratione laboris ac industriæ impensa datur, ex quo non licet inferre, quod monasteria præsertim Monialium licet opulenta possint ab ingredientibus ex nudo sustentationis titulo aliquid exigere.

Dices: In Monasteriis potest etiam considerari labor et omni alendi personã susceptã, ergo pariter sub hoc titulo aliquid ab ea, quæ suscipi desiderabit, exigi poterit.

R. N. Cons. quia labor seu omni susceptam personam alendi, nihil aliud est, nisi ipsa congrua sustentatio suppeditanda personæ susceptæ et intuitu congruæ sustentationis nihil exigi potest, ut suprà demonstravimus; ergo.

7 præsertim ex c. quonia 20. h. 1.

Verbo: Moniales habent ex privilegio ac concessione Clementis VII. et ex declaratione Innocentii 8, ut intuitu congruæ sustentationis aliquid ab ingredientibus eorum monasteria exigere valeant, ergo offi. id forsitan de jure communi eis prohiberetur, licet tamen ipsis ex privilegio.

R. Memoratam concessionem Clementis VII. et declarationem Innocentii VIII. tantum fuisse viva vocis oracula, de quibus non constat authenticè, ut in compendio Privilegiorum Ordinis Minorũ facto à P. Alphonso Casarubias de Monialibus s. 16. et 31. videre est. Sed dato, has concessiones reverã authenticas esse, iis tamen plus non probatur, quam quod Summi Pontifices locuti sunt de Monialibus inopibus, vel si divites

(invalida)

etiam spectare, solummodo voluerunt, quod Moniales non incurrant excommunicationem, vel alias juris poenas, si ab ingredientibus temporalia exigant; non vero quod non incurrant peccatum Simonia, saltem Juris Ecclesiastici.

Dices: Simonia ex obiecto suam sortitur speciem: atq; non ob aliud incurritur, nisi quia spirituales venditur, ut puta professio aut locus in Religione; at in praesenti, id quod petitur non ^{pro} ipsa professione, sed pro congrua sustentatione, quod est aliud temporale, exigitur; ergo per hoc requiritur peccatum Simoniae incurritur.

R. Quod sub hoc pretextu videatur palliari vitium Simoniae; Vnde ut supra argumentabamur, cum titulus ille congruae sustentationis non subsistat, videtur conferri illi, qui sub hoc pretextu aliquid temporale ab ingredientibus exigunt, non nisi pro ingressu in religionem accipere. *Et sic committitur Simonia.*

Verbis: Ex hoc quidem probari, quod in foro externo Moniales v.g. sic exigentes iudicentur Simoniaca: at licet loquimur de foro interno, seu de eo quod est secundum conscientiam, secundum quam nullum est Simoniae peccatum, si revera ab a parte rei intentio exigentium temporalia ab ea persona qua ingredi cupit in Religionem, unice dirigatur ad ipsius congruam sustentationem, qua intentio saltem erronee utiq; subsistere potest; ergo.

Q. D. min. Jure nullum erit Simoniae Juris Divini peccatum. Con. min. nullum erit Simoniae Juris Ecclesiastici peccatum. Neg. min. et Cons. Cum enim ex hoc facto, quo nimirum sub falso pretextu sustentationis congrua aliquid temporale exigitur ab ingrediente in religionem, in foro externo praesumatur Simonia, merito proinde hujusmodi

eractio ab Ecclesia prohiberi debuit, cit. c.
 quonia 40. h. t. et Extrav. Commun. §. Sane h. t.
 ex qua prohibitiones, simonia juri Ecclesiastici
 incurrere omnes illos, qui ea nudo sustentatio-
 nis titulo ab ingredientibus in religionem exi-
 gere non verentur, indubitatum esse videtur.

Just. Consuetudo contra jus Ecclesiasticum
 prevalere potest; at hac consuetudo, quae pro
 congrua sustentatione ingredientis praesertim
 in Monasteriis Monialium certa pecuniarum
 quantitas exigitur, iam prevaluit, et legiti-
 me est praescripta; ergo

R. Neg. min. Quia huius consuetudini jus re-
 sistit. Imo ea ab illo reprobatur et tanquam
 detestabilis abusus et ut corruptela damnatur,
 cit. Extrav. June h. t. Praeterea, ut consue-
 tudo legitime praescribatur, debet esse ratio-
 nabilis, qualis haec non est, quippe quae sine
 peccato avaritiae subsistere nequit. quid enim
 magis redolet avaritiam, quam sub pretextu
 sustentationis necessaria certam quantitatem pecu-
 niae expetere, cum tamen à piis fidelibus, vel
 aliunde pro honesta Monialium v. g. sustentatio-
 ne abundantia media iam subministrata sint.

Vergebis. Non redolet avaritiam aliquid tempo-
 rale ab ingredientibus pro congrua sustentatione
 exigere, ut tunc propriis monasterii proventus
 vel ad augendum ^{cultum} ~~nummum~~ ^{Divinum} ~~Religiosum~~, vel
 ad alias pias causas eo abundantius appli-
 centur; ergo.

R. Quamquam in hoc casu forsitan abesse
 possit peccatum avaritiae, non tamen abest
 omne vitium Simoniae imo nec infidelitatis
 aut injustitiae, minus enim fideliter aut justè aliquid
 expetitur pro sustentatione ab eo Monasterio, quod
 bona sufficientia possidet; tunc enim potius fin-
 gitur, quam revera datur ^{gratis} ~~congrua~~ ^{congrua} susten-
 tationis. Nec juvat dicere, quod tunc propria mo-
 nasterii.

monasterii bona eo abundantius ad pias causas applicari possunt; nam non sunt facienda mala, ut eveniant bona C. super eo 3. De Usuris.

Inst. Dicere, quod Moniales divites à simonia peccato non excusentur, si temporalia sub titulo congrua sustentationis exigunt, est damnare plerumque Monialium monasteria de peccato simonia. Nulli enim puella conceditur ingressus in Monasteria Monialium, quae non secum certam pecuniarum quantitatem afferat. affui hoc non videtur dicendum. Neg. 1.

R. Dist. maj. est damnare plerumque monasteria Monialium de peccato simonia materialis ut plurimum materialis Conc. maj. formalis. Neg. maj. Vltro enim concedimus, quod huiusmodi moniales in Monasteriis opulentis ab ingredientibus exigentes temporalia pro sub praetextu congrua sustentationis à simonia formalis plerumque excusentur per ignorantiam, aut ob bonam fidem, quae resultat ex longa ac immemoriali consuetudine aliquid temporale expetendi ab his personis, quae in religionem suscipi cupiunt. Ceterum non veremur, eas Moniales in hoc peccato vere simoniacas pronuntiare, quae videlicet hac de re sufficienter à viris doctis instructa sunt, si in suis incongruis exactionibus perzant.

Virgebis. Si ita est; ergo, neq. ex titulo dotis à Monialibus Religionem ingressuris, vel ingressis indiscriminatim certa pecuniarum quantitas exigi potest; at hoc minus eo quod huiusmodi dos Monasterio tribuetur intuitu oneris, quod in se suscipit alendi personam professam; at certe hoc minus convenienter dicitur; ergo. C. Prob. mi. Foeminis matrimonium carnale celebraturis debetur congrua dos, siue maritus futurus sit di-

ves, sine non, per l. ult. C. de dotibus promissis
 adeo, et foeminae spirituales nuptias per religio-
 sam professionem contracturis debetur congrua
 dos, sine monasterium sit dives sine non; ergo
 sicut maritus, quisque sit, optimo jure do-
 tem exigit sic et monasterium quodcumque sit.
 Est siquidem bonum argumentum à matri-
 monio carnali ad spirituale arg. c. inter
2. de hurs. Episc.

Q. 1. Licet concederemus, quod ratione
 dotis aliquid ~~indiscriminatum~~ exigi possit,
 non tamen inde sequeretur, quod alieno titu-
 lo congrua sustentationis certa pecunia quan-
 titas sine discrimine peti possit; nam si
 subsistit prius factum argumentum, Monast- ^{7 titulo dotis}
 rium optimo jure et ex justitia aliquid exigi
 re potest ab ingrediente, at ^{nulquam jus} nulla ^{in jure}
 adduci potest, quae dicat, ex justitia aliquid
 sub praestito congrua sustentationis ab ingre-
 dientibus in religionem ex peti posse; ergo
 ex concessa exactione pro dote argui non
 potest exactione licita pro congrua sustenta-
 tione.

Q. 2. Mihi probabilius videri, neq. subm-
 sione dotis in illis monasteriis sufficienter iam
 dotatis aliquid ab ingredientibus in ea exi-
 gi posse; nam, ut narrantur in paritate prius
 facta, sicut maritus, si dotem nuptialem
 non à sponsa, sed ab alio, pro sponsa tamen ac-
 cepisset, nihil amplius ab eadem sponsa exigi
 se posset, ita pariter cum Monasterium à fun-
 datoribus sufficienter sit dotatum seu suffi-
 cientem dotem acceperit pro personis, quae illuc
 ingrediuntur, et cum Christo, ac Religione spiri-
 tuale commercium inveniunt alendis, ceterisque Religionis
 oneribus supportandis, non videtur, quod ultra

possit ab eisdem titulo dotis aliquid exigere.

Responsum: Multa sunt monasteria Monialium, nunc opulenta, quae fundationem suam, seu potius pingues suos redditus non nisi ex dotibus et bonis ingredientium acquiriverunt; ergo saltem in eis aliquid titulo dotis ab ingredientibus exigere licitum erit;

R. N. Cons. quia si Monasterium sive à persona extranea, sive à suis membris redditus adeo pingues consecutum sit, ut iam possit omnibus ingredientibus congrua praebere sustentationem, atque omnia Religionis onera officio implere sustinere, revera sufficienter fundatum et dotatum esse censetur; ergo titulo veterioris dotis cum ingredientibus nec quidquam peti, sed solum quae gratis ac libere vel etiam jure hereditatis datur, accipere poterit.

Dices: Ergo Novissimi Valde durum esset, nil ab istis novissimis Monialibus exoptare, sed gratis omnes suscipere, quasi vero melioris debent esse conditionis, quam prima, per quam doctes monasteria suas opes sibi comparaverunt.

R. Si Monasterium sit opulentum, et iam sufficienter dotatum potius durum est, sed potest à vera Religione alienum, aliquid ab ingredientibus exigere, quam non exigere; nec refert, quod ex una parte novissima Moniales melioris sint conditionis quam prima in eo scilicet, quod à dote danda liberentur, à qua prima exempta non sunt, nam ex altera parte sunt deterioris conditionis, in quantum prima Moniales non solum ut matres, sed etiam ut fundatrices suscipere, ac pro eis apud Deum supplicia precibus profundare solentur.

Nec juvat, si quis in favorem Monialium adducat declarationem Cardinalium apud Fagnanum in c. non amplius de institutione num. 24. nam, ut bene advertit P. Sciffensius ibi tantum dicitur, quod Moniales etiam redditibus satis provisae possint acceptare, dotem gratis oblata, vel petiti de illa danda, casu quo Monialium redditus pro nova et quasi supernumeraria sustentanda non sufficienter, ut quod sententia nostra minime adversatur.

7 in h. l.
n. 180.

Controversia 36

ex l. 3. tit. 19 de Usuris Item C. 4. l. 32. cod.

An et qualiter in Imperio Romano
Consuetudo permittens usuras quin-
tuces, seu 5. pro 100 à pec-
cato excusari possit?

Suppono, Usuram Lucrativā, seu omnia
lucrum quod ultra sortem mutuātam vi solius
mutui exigitur, jure Divino imo etia natural
prohibita esse, id patet dum ex multis ff.
scripturae lovis, dum ex conciliis, et est certa
omnium Doctorum sententia. Ex quo iam
gravis oritur difficultas, an et qualiter
illa usura quintuces seu 5. pro 100. occa-
sione mutui accipi solita excusentur à
peccato. Communior docet hic non interve-
nire contractum mutui, sed potius contrac-
tum censualem. Verum, ut ingenuè fatea-
mur, hactenus tantā veritatis soliditatem
in hac sententia deprehendere non potuimus
ut omnem anxietatem ac scrupulum à nobis
propulsare potuerit; Et sane quisquis nobiscū
paucis accuratius hanc sententia examina-
rit, non adeo solidā ratione fundatam qui-
le deprehendet, ut ex dicendis circa finem hu-
jus controversia innotescat. Quidam rige-
tur aliam ineunt viā et dicunt, quod li-
cet ^{usura} lucrativa sit de jure Divino et natu-
rali prohibita, non tamen ita absolute, quin
à lege ob bonum publicum, dummodo modera-
ta sit, permitti non possit. Et hae senten-
tia satis probabiliter defendi potest, imo ve-
rior priori nobis videtur, unde sit

Resolutio

Ille Usura quintuces seu 5. pro 100 occa-
sione mutui probabiliter reputari possunt li-
cita ex hoc, quod omnis usura lucrativa proba-
biliter jure naturali et Divino prohibita, proba-
biliter non sunt ita absolute prohibita, ut

Princeps ex causa publica eam si modo sit moderata; permittere non possit tanquam licitam. Ita Emmanuel Saas, Tannerus, Haunoldus, Molinaus, Gletle, et alii non pauci Jurisconsulti.

Prob. Imperator, uel respublica potest per comune statutum, aut legem ex causa publica auferre jus alicujus privati, ac illud transferre in tertium; ergo etiam id poterit fieri per legem communem de concessione usurarum moderatarum, seu 5. pro joo occasione mutui statutā, transferendo sic bona unius in alium. Imo de facto in Imperio Romano existit hujusmodi statutum, ut constat ex Receptibus Imperij de An. 1500. 1530. 1548. Augusta, et Anno 1570 sub Maximiliano II. et 1600 sub Rudolpho II. ergo C.

Ant. patet ex eo, quod Respublica dominium altum rerum ac bonorum ad privatos pertinentium sic sibi vendicat, ut ex justa et publica causa dominium rei ab uno in alterum transferre possit, ut constat ex lege prescriptionis in utroque jure recepta. Consequentia etiam manifesta est; unde merito inferitur, quod usura moderata de jure divino aut naturali non absoluta, sed veluti conditionate sint prohibita, nempe nisi Princeps in cuius dominio alto res et bona privatorum existunt aliud ordinandum ex publica causa censuerit.

Confirm. Deus recte permisit Judais usuras exigere ab alienigenis; quia habet Supremum Dominium et absolutum Dominium in omnes res hominum; ergo etiam Princeps uel respublica cum pariter dominio alto in omnes res privatorum palleat, usuras ob bonum comune permittere poterit.

Oppones: Quae sunt prohibita jure naturali et divino nulla lege humana reddi possunt licita; atqui usurae sunt jure naturali et divino

prohibita; ergo.

Q. Dist. maj. quae sunt prohibita jure naturali et divino nullam legem humanam reddi possunt licita extra materiam justitiae Con. maj. intra materiam justitiae nonpe. quodam bona fortuna. Neg. maj. Itaq. in materia justitiae cum res publica dominium altera in res subditorum habeat potest per Legem ob bonum publicum constituere ut id quod alius de jure divino et naturali injustum esset, justum et licitum efficiatur. Sic quamvis Lex divina ac naturali vetitum sit, ne quis ex alieno bono locupletior fiat, id tamen licitum per Legem humanam praescriptionis adminiculo fieri potest.

Quaeritur non esse paritatem inter concessionem usurae factam per principem, et Legem praescriptionis, nam usura antecedenter ad concessionem Legislatoris non exercetur sine peccato injustitiae, et vero praescriptio antecedenter ad concessionem Legislatoris absque ulla peccato nempe ob bonam fidem inchoatur; ergo.

R. Negando non esse paritatem inter utrumque. Sufficit enim in praescriptione acquirere dominium rei bonam fidem et dabitur tempore possessione post latam praescriptionis Legem, ad quam antecedenter talis acquisitio foret injusta, nec quidquam prodesset bonam fidem inchoasse; ita pariter sufficit, quod bonam fidem accipiatur usura, postquam rationale Statutum illam concessit licet antecedenter ad tale Statutum illicita fuisset.

Urgebitur: hujusmodi Statutum nequit habere locum in foro interno. ergo nequit ponere usuram accipientem in bona fide. Prob. aut. Ideo Lex praescriptionis etiam in foro interno vim habere potest; quia à SS. Canonibus approbata est; ergo à pari nisi Statutum seu concessio usurae legalis sit approba-

Ita à S. Canonibus, nequit habere locum in foro interno. Subs. atqui non tantum non est approbata, sed quod plus est positive reprobata est à S. Canonibus, praesertim in Concilio viennensi, ut habetur, Clem. unic. h. t. ergo.

Q. Dist. Subsumptum; est reprobata à S. Canonibus si sit excessiva, improba, mordens cum lesione et pressura proximi Conc. Si sit moderata et ex justis causis ob bonum publicum permissa à summo principe, cui à Deo competit Dominium altum in bona subditorum, quod Ecclesia ab eo nec auferre, nec intendit, sed nec potest. Neg. subs. et conf.

Inst. Rei publica aut principia plus circa usuras competere nequit, quam Summo Pontifici: atqui summus Pontifex dispensando reddere nequit usuras civitas, ut omnes conveniant, ergo nec respublica.

Q. Dist. min. Nequit S. Pontifex ex causa privata dispensando reddere usuras civitas Conc. nequit ex causa publica dispensando seu potius legem condendo reddere usuras civitas, si saltem moderatae sint. N. m.

Itaq, aliud est dispensare ex causa privata seu alicujus privati bonum spectante, ut recipiat usuram nulla lege permissa, nullorum jure vel titulo exacta, et aliud ex causa publica et ob bonum commune seu publicum usuram moderatam facere licitam ratione dominii alti; illud nemo potest etiam Papa, illud non solum Papa, sed etiam quilibet princeps in suo territorio.

Dices: Usurae sunt similes mendacis c. q. h. t. atqui nulla potestas humana, licet ex causa publica, reddere potest licitam mendacium, ergo nec usuras.

Q. D. min. Usurae excessivae et cum fraude ac lesione proximi sunt similes mendacis, Conc. min. moderatae et ex statuto principis ob bonum

publicum permittit. Neg. min. Id uel ex eo
constat, quod Conditio contra mentem non
perdet ab alto Reipublica Dominio, si-
cut res fortuna, ^{sen pecunia} circa quastuerantur usu- 7 tanquam circa
re; unde mendacium manet ita prohibitum
de iure natura, ut circa illud respublica ni-
hil disponere possit, facus uero dicendum
de usuris moderatis, ob rationem contrariam.

Urgetur: Neg. mendacium, neq. usurarum ma-
teria subiacet alto Principis Dominio, ete-
nim pecunia mutuo data ex natura sua
est res infructifera: atqui nequit princeps
efficere, ut licite quis lucri, aut fructum
ex re stentis sine ullo titulo capiat, quia
hoc esset rerum naturam immutare; ergo.

Q. N. Maj. quia licet pecunia in se
et quando nec opera hominis nec dispositio
legis accedit, sit infructifera, tamen fit
fructifera per per accessum opera humana
atq. accidentis. Statuti uel legis dispositione
lucri priori Domino inde concedentis. Quis uno
otia in pecunia quasi usus fructus constitui potest, l. 1. l. 2. ff. de usufr. earum rer. quae usu fr.

Inst. Omnes leges cedere debent in bonum
reipublica commune, atqui huiusmodi Statu-
tum uel legis dispositio, si qua esset
potius in ipsius reipublica, ac praecipue pau-
perum aut indigentia pressorum, qui ma-
gno numero in eorum comunitatibus existunt,
detrimentum uergeret; ergo.

Q. Neg. min. Nam per concessionem usura-
rum moderatarum 1.º circantur lites; si
enim necessario requireretur titulus lucri ces-
santis, damni emergentis & nimium turbaretur et inquietaretur
tribunalia, cum talis titulus probari deberet,
et à mutuatariis, qui agrè solvunt usuras;
id esse passim negaretur. 2.º Facilius ob-
tinetur mutuum, quod sicut reipublica mem-
bris valde est utile, et in casibus indigentia
imo indigentia pressis necessarium, ita non potest non esse
valde optabile, reipublica huiusmodi legi
dispositio, quae hanc & mutui facilitatem pro-
curat; imo sine qua vix istis temporibus reperire

esse, qui mutuum dare vellet, quod reipublice
 ex valde noxium foret. 3° Ex concessio-
 ne moderatarum usurarum non leue subsidium
 Ecclesijs, locis religiosis, viduis, pupillis, et
 personis miserabilibus, quae per se ipsas non
 possunt negotiando lucrum capere ex suis
 pecunijs, obvenit. 4° Denique tranquillitas
 conscientiarum magna ex hac legis dispositio-
 ne oritur; siquidem nemo non videt, multos
 orturos esse scrupulos, si necessarius foret
 vitulus vel damni emergentis, vel lucri cesan-
 tis, aut periculi amittenda sortis.

Dices: Si usura adeo profuit bono com-
 muni, sequitur, quod male à jure divino,
 aut naturali prohibita sint; at hoc dicere
 impium est; ergo dicendum, quod hujusmodi
 usurae magis obfunt, quam profunt bono communi.

R. N. maj. Nam usura jure divino prohiberi
 debuerunt, tum ut discerent homines, veram ami-
 citiam quam sibi invicem impendere debent, confis-
 teres in eo quod gratis, et absq. ulla compen-
 satione sibi benefaciant, tum ut liceat Pri-
 ncipes, titulo dominii alti in bona fortuna
 non nisi moderatas, nullatenus vero excessi-
 vas usuras ab eis permitti posse usuras.
 Vel dic, quod quantum est in se, et abstra-
 hendo à presenti rerum statu, praesertim
 à moderni populi feracitate, duntia, avari-
 tia, aut refrigerata charitate magis reipubli-
 ca noceant, quam profint, eaq. proinde le-
 ge divina, et naturali prohibitas fuisse;
 at attendendo, quod in ea aetate vivamus, ubi
 refrigerante charitate malunt homines suas pe-
 cunias habere otiosas, apud se retento dominio
 quam eas sine ullo emolumento alijs mutuas
 tradere; praesertim cum ex nullo precepto ad id
 faciendum obligentur, liquet, quod concessa
 usura iam de factot magis profint quam obfunt,
 vis siquidem sicut ceteras rationes supra iam allatas
 taceamus; facilitatur mutuum, quo facilius
 et citius necessitatem patientibus subue-
 nitur.

Virgebi: Ex hoc evincit, Usuras non posse
 habere locum in foro interno, sed ad summum in fo-
 ro externo; nam usura, ut dictum, solum ob-

+ reipublicae

duritiam et avaritiam hominum permittuntur. Sed quod taliter permittitur nec a Deo nec ab humana potestate positive approbatur, ac proinde usura sic permittitur nequaquam in foro interno, sed solum externo locum habere possunt.

R. N. min. nam ut saepe diximus, illa concessio usurarum fit ob bonum publicum; ergo est justa in foro externo: at lex justa in foro externo ordinariè etiam justa est in foro interno, ut liquet ex controversia 3. Legem vero taliter justam approbari à Deo, ac consequenter ab humana potestate, nemo ambigit. Nec obstat, quod propter duritiam, aut avaritiam hominum quodammodo lata sit; nam licet Deus duritiam aut avaritiam non approbet, potest tamen approbare id, quod occasione duritiae aut etià avaritiae à Principe statutum est, si nempe vergat in bonum reipublicae.

Urgebis. Leges illae, quae inaequaliter onera communis dispensant, sunt iniustae, quamvis ordinentur ad bonum commune, ut docet D. Thomas 1. 2. q. 96. art. 4. Tales autem sunt leges usurarum, ut patet quibus praecipue gravantur pauperes, atque pecuniis subito indigentes, ergo C. Quis imo usurae vergunt in grave damnum reipublicae, cum absorbeant egentium fortunas.

R. Neg. min. Nam singuli indigere possunt mutuo, ergo omnibus sunt optabiles tales leges, quae mutuum faciunt. Praeterea valde sunt favorabiles Ecclesiis, locis religiosis, pupillis, viduis C. qui ex earum usu sustentantur. Deinde non magis absorbeantur egentium fortunas per usuras à lege permixtas, quam per eas, quas permittunt alii tituli, puta lucri cessantis, damni emergentis C. liquet igitur, quod illae leges sint justae, ac proinde in foro interno etiam vim fortiantur.

Dices. Omnes illae leges civiles, quae permittunt usuras moderatas nituntur hac praesumptione, quod scilicet adsit titulus, vel lucri cessantis, aut dam-

ni emergentis, vel periculi amittenda sortis,
ergo ubi huiusmodi titulus cessat, cessat et
licetitas usura. pro b. min. Ant. ex Necessibus
imperii. praesertim ex iij, qui editi sunt in co-
mitis Spirensibus de anno 1600 §. 10. Nil
min. ubi ita habetur: quantum in ad pra-
sumptionem, quod creditor intra hoc tempus
pecunia sua negotiationi exponere, et lic-
ito modo ad minimum quinque, pro cantu ob-
tinere possit, ergo l.

R. Quod lex vel statutum fundatum in praesumptione generali, ac in ordinariè contingenti-
bus rectè feratur, vixq; habeat pro omni ca-
su; etsi in quibusdam casibus particularibus
cesset illa ratio, in qua fundatur in iura. Sa-
ceter id est statutum, ut iam supra ostendimus
Controv. 33. Inst. 2. Et certè consuetudo, qua
vim suam habet à consensu legislatoris id ip-
sum declarat, nam praesertim receptum est, ut
Judices debitorem condemnent ad usuras
quintuages solvendas etiam si constet, creditori
nullum ex mutuo dato damnum obvenisse, vel
minus lucrum reportasse.

Dices: hoc idem fieri, quia si huiusmo-
di consuetudinis non accipitur aliquid ultra
sortem ratione mutui, sed ratione aliorum
contractus v.g. censualis: at, hoc modo non
approbant usuras, quae necessario proveniunt
ex mutuo, nec provide, ad eas solvendas debi-
torem condemnant; ergo

R. N. maj. Quia in Tribunalibus nulla fac-
ta mentione aliorum contractus, quam solus
mutui condemnant judices debitorem ut pra-
ter sortem, id quod ultra promissum est, si
moderatum sit, creditori solvat. Praeterea
si in emptione census non intervenit vel titu-
lus vel lucri cessantis, aut damni emergenti-
non video, cur potius ex hoc contractu censua-
li liceat potius exigere aliquid ultra sortem,
quam ex contractu mutui. Certè tantum ma-
tantur nomina contractuum, re ipsa autem
idem sit.

† Judices
q ex hoc titulo

Negz diu, notabilem inter utruq; contrac-
tum reperiri differentiam; nam in mutuo
bonis et facultatibus debitoris casu ali-
quo peruentibus nihilominus pecunia mu-
tuata cum usuris repetitur; at uerò in
contractu censuali, si res, ex qua redditus
annuus emptus est, intereat, confus quoq;
et facultas repetendi pretium interit.
nam

Contra est 1mo, quòd in casu, quo res non
interit, qui interitus non presumitur, dum fit
merè per accidens, nec adest titulus lucri
cessantis, uel damni emergentis, quancat,
quòd inter utruq; contractum nullum nisi
nomine tenus discrimen reperiatur. Quis
autem credat, quòd Deus ex eod. uno contrac-
tu aliquid lucrari permittat, et non permit-
tat ex alio, qui tamen solo nomine ab alio
differt?

Contra est 2do Quia uel ex allata diffe-
rentia constat quòd de facto in Germania
rarissime uel forsitan nunquam celebratur con-
tractus censualis, dum pro summa capitali
nullo existente titulo passim Viri tumiorati
docti et indocti, saeculares et Ecclesiastici
per sufficientem hypothecam, pignus, fidejussio-
nem plenè de sorte assecurati 5. pro 100 exi-
gant, et accipiant, nullo habito respectu ad
interitum, cui subsunt bona debitoris; Vel
ergo dicendum, quòd omnes isti homines
in continuo statu peccati mortalis uersen-
tur; uel quòd nostra sententia tanquam ve-
rè probabilis recipi debeat.

495

Sinn Künig und Elisen
Controversia